

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 201.31

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

สุพัฒน์ ชาศรี

- 8 ต.ค. 2556

327423

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารทั่วไป

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤศจิกายน 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมปัญหาพิเศษและคณะกรรมการสอบปากเปล่าปัญหาพิเศษ ได้พิจารณา
ปัญหาพิเศษของ นายสุพัฒน์ ชาติรี ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมปัญหาพิเศษ

(อาจารย์ ดร.สมชาย ปัญญาเจริญ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปัญหาพิเศษ

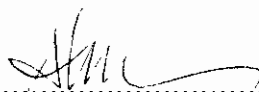
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.หม่อมหลวงปริญญา จรุงโรจน์)

กรรมการ

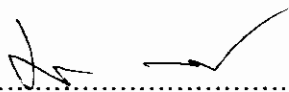
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ เบี้ยคนอก)

กรรมการและเลขานุการ

(อาจารย์ปีทมา จรุงโรจน์ ณ อุษรยา)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับปัญหาพิเศษฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้รักษาการแทนคณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรุตี สุกตรัตน์)

วันที่ 10 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร” สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง โดยเฉพาะอาจารย์ ดร.หม่อมหลวงปริญญา จรุงโรจน์ อาจารย์ไพฑูริยา จรุงโรจน์ ณ อยุรยา อาจารย์ ดร.ชูชีพ เบี้ยคนอก และอาจารย์ ดร. สมชาย ปัญญาเจริญ ที่ปรึกษาในการจัดทำปัญหาพิเศษ ที่ให้กรอบแนวคิดบนทางการศึกษา คำแนะนำ ช่วยเหลือและเสนอแนะ แก้ไขปัญหาในทุกๆ ด้านของการทำปัญหาพิเศษส่งผลให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพาและคณาจารย์อื่นๆทุกท่านที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชา อำนวยความสะดวกในการศึกษาจนผู้ศึกษามีความรู้สามารถนำมาใช้ในการทำปัญหาพิเศษครั้งนี้เป็นอย่างดี ตลอดจนประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปเป็นประโยชน์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจังหวัดพิจิตรต่อไป

สุพัฒน์ ชาตรี

ชื่อปัญหาพิเศษ	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร
ชื่อผู้เขียนปัญหาพิเศษ	สุพัฒน์ ชาตรี
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทั่วไป)
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือประชาชนที่อาศัยในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร จำนวน 405 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.88 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติไคสแควร์ (χ^2) ผลการวิจัยพบว่า

ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.42 (S.D. =0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนมีระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่อำเภอองครักษ์ ด้านการมีส่วนร่วม เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.44 (S.D. =0.88) รองลงมาคือด้านการจัดการและดำเนินการกิจกรรม/กระบวนการ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.43 (S.D.=0.89) และน้อยที่สุดคือด้านพื้นที่ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. =0.88)

อาชีพมีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ประวัติด้านการท่องเที่ยวไทย.....	6
แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	8
แนวคิดการจัดการแบบมีส่วนร่วม.....	13
แนวคิดวัฒนธรรมองค์กรและวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	17
แผนปฏิบัติการวาระแห่งชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	39
ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดพัทลุง.....	54
ข้อมูลทั่วไปของอำเภอกงหรา.....	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
กรอบแนวคิดในวิจัย.....	66

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
เกณฑ์การแปลผล.....	72
4 ผลการวิจัย.....	73
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	74
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว เชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร.....	76
ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน.....	81
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ.....	88
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	89
สรุปผลการศึกษา.....	89
อภิปรายผล.....	92
ข้อเสนอแนะ.....	94
บรรณานุกรม.....	96
ภาคผนวก.....	102
ประวัติย่อของผู้เขียนปัญหาพิเศษ.....	108

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนประชากรของอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร จำแนกตามตำบล เพศและครัวเรือน...	58
2 สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรแต่ละตำบล.....	69
3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล.....	74
4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ในภาพรวม.....	76
5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านพื้นที่.....	77
6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านการจัดการ.....	78
7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านกิจกรรม/กระบวนการ.....	79
8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วม.....	80
9 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามเพศและระดับความคิดเห็น ในการจัดการนิเวศ ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร.....	81
10 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามอายุและระดับความคิดเห็น ในการจัดการนิเวศ ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร.....	82
11 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามสถานภาพสมรสและระดับความคิดเห็น ในการจัดการนิเวศ ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร.....	83
12 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามระดับการศึกษาและระดับความคิดเห็น ในการจัดการนิเวศ ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร.....	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
13	จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามอาชีพและระดับความคิดเห็นในการจัดการนิเวศ ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร..... 85
14	จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และระดับความคิดเห็นในการจัดการนิเวศ ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร..... 86
15	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน 87
16	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร..... 88

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	67
-----------------------------	----

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในศตวรรษที่ 21 หลาย ๆ ประเทศทั่วโลกมีแนวโน้มที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มาก มีกรณีเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ประกอบกับ นโยบายของรัฐบาลซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว รายได้หลักที่เป็นรายรับของงบประมาณแผ่นดินในแต่ละปีนั้น ได้จากการท่องเที่ยว โดยกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม จึงได้มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน เพื่อกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปสู่ชุมชน โดยเชื่อมโยงกับนโยบายและ กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้จัดทำขึ้น และมุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งผลที่ตามมานอกจากจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นแล้วยัง เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง และ พัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมประเภทที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยเป็น จำนวนมากในแต่ละปี ก่อให้เกิดการจ้างงานและธุรกิจบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกหลายแขนง โดยเฉพาะเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจขึ้นทั่วโลกทำให้หลายๆ ประเทศหันมาใช้การท่องเที่ยวเป็น เครื่องมือในการฟื้นตัวและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากต่างมองเห็นว่าอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบและไม่ก่อให้เกิดการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้า ประเภททุนจากต่างประเทศ ไม่ต้องเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการกีดกันทางการค้าและสามารถสร้าง รายได้ทดแทนการนำเข้า ลดการขาดดุลทางการค้ากับประเทศได้

จากนโยบายของรัฐบาลในการเพิ่มรายได้ให้กับประเทศไทย จะเห็นได้ว่านอกจากการ ส่งออกแล้ว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังเป็นอีกทางหนึ่งที่รัฐบาลฝากความหวังไว้ เนื่องจาก ประเทศไทยมีศักยภาพในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวสูงกว่าคู่แข่งในภูมิภาคเดียวกัน ทางรัฐบาลได้ ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้คำขวัญ ที่ว่า “ท่องเที่ยวครึกครื้นเศรษฐกิจคึกคัก” “เที่ยวเมืองไทยไปได้ทุกเดือน” “การท่องเที่ยววัน

ธรรมดาที่ไม่ธรรมดา” ทั้งนี้เพื่อชักชวนชาวไทยท่องเที่ยวภายในประเทศ ไม่ให้นำเงินตราไปใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยวต่างประเทศ

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย นอกจากเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญแล้ว โครงสร้างรายได้ของการท่องเที่ยวจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยวที่เคยกระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ขยายออกไปสู่ภูมิภาคต่างๆ เช่น เชียงใหม่ ชลบุรี ระยอง สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต สงขลา กระบี่ ตรัง พังงา พัทลุง ซึ่งช่วยสร้างความเจริญและความสะดวกสบายให้แก่ท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว โดยการลงทุนและพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เป็นต้น ภาครัฐได้ให้ความสนใจและสนับสนุนเป็นอย่างดี ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและน่าสนใจกระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งจำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะเด่นของบริเวณพื้นที่ และทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณนั้นๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (ภูเขา น้ำตก ทะเล) แหล่งท่องเที่ยวตามประวัติศาสตร์ (โบราณสถาน) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (สวนเกษตร ปศุสัตว์ ประมง) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันได้แก่ ชายทะเล ทะเลสาบ จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม และได้รับความสนใจอย่างมากจากนักท่องเที่ยว

จังหวัดพัทลุง เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย และประกอบกับการเดินทางสะดวก ในปี พ.ศ. 2541 พัทลุงมีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียงประมาณ 438 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ ได้แก่ บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่าวบางเตง และอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า แหล่งท่องเที่ยวพัทลุงเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น หมู่เกาะสี่เกาะห้า สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าพัทลุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า น้ำตกไพรวัลย์ น้ำตกมโนราห์ น้ำตกนกกร่า น้ำตกหม่อมจ้อย น้ำตกลาดเตย น้ำตกโดนสะตอ น้ำตกเขาคราม และน้ำตกโดนแพรทอง เป็นต้น ในบริเวณภูเขาหินปูน มีภูมิประเทศที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวในรูปแบบต่างๆ เช่น หลุมยุบ ลำน้ำมุด ถ้ำ เสาหิน หินงอก หินย้อย หน้าผา และภูเขาหินปูนที่มีลักษณะคล้ายรูปสัตว์ ถ้ำสุมนิ ถ้ำพุทธโคดม เขากทะเล เขาหัวช้าง เขานางพันธุรัตน์ เขาชัยสน เขาพญากรุงจีน เขาพญาโสม เขาพนมวังค์ เขามือง เขาหัวมด เป็นต้น

ผู้วิจัยมีความสนใจทางด้านการท่องเที่ยว การส่งเสริมการมีรายได้ การพัฒนาบ้านเมือง โดยเฉพาะอำเภองหรา จังหวัดพัทลุง ซึ่งมีความจำเป็นในการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งของที่เป็นของที่ระลึก ของฝากอันเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีค่ามากมาย

ของแต่ละหมู่บ้าน แต่ละตำบลในอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ดังนั้น การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้วางเป้าหมายและส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคตของอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร และเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนกลยุทธ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

สมมติฐานการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร โดยมีหลักแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดว่าด้วยการจัดการแบบมีส่วนร่วม และศึกษาตัวแปรตามรายละเอียดดังนี้

1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลในด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบ คือ ด้านพื้นที่ การจัดการ กิจกรรม/กระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและประชากร

ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะจุดที่นักท่องเที่ยวสนใจ คือน้ำตกไพรวัลย์ น้ำตกมโนรมย์ ทะเลหมอก เขาน้ำเต้า น้ำตกนกร้า น้ำตกวังตอ น้ำตกหนานสูง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือประชาชนที่อาศัยในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จำนวน 34,232 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 405 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ทำการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษานับตั้งแต่ระหว่าง เดือน มีนาคม 2553 - กรกฎาคม 2553 รวมเป็นระยะเวลา 4 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ 1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ 2. องค์ประกอบด้านการจัดการ 3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ 4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบด้านพื้นที่ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ ธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและ ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco – system) ในพื้นที่ นั้นๆ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nation – based tourism)

องค์ประกอบด้านการจัดการ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษและ ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มี การจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มี กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education- based tourism)

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตาม ตรวจสอบ ตลอดจนร่วมทำธุรกิจหาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่นทั้งกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและ การได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมชุมชน (Community participation-based tourism)

ผู้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงประชากรในพื้นที่ของอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของระบบนิเวศธรรมชาติ ได้แก่ หิน ดิน อากาศ พืชพรรณและสัตว์ป่า และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในองค์ประกอบด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป
2. ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบุคคลกับความคิดเห็นในองค์ประกอบด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป
3. ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร และเขตพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดพิจิตร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และรวบรวมข้อมูลเอกสารจากทางราชการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาทำการศึกษาเพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสำหรับการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประวัติด้านการท่องเที่ยวไทย
2. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยการจัดการแบบมีส่วนร่วมและการบริหารองค์การ
4. แนวคิดวัฒนธรรมองค์กรและวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. แผนปฏิบัติการวาระแห่งชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว
6. ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดพิจิตร
7. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประวัติด้านการท่องเที่ยวไทย

เกิดขึ้นโดยพระดำริของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้งทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ได้มีการส่งเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองไทยไปเผยแพร่ในสหรัฐอเมริกา ใน พ.ศ. 2467 ได้มีการจัดตั้งแผนกโฆษณาของการรถไฟขึ้น ทำหน้าที่รับรอง และ ให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาประเทศไทย รวมทั้งการโฆษณาเผยแพร่ประเทศไทย ให้เป็นที่รู้จักของชาวต่างประเทศ มีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรมรถไฟ เจริญสะพนนพวงศ์ ต่อมาได้ย้ายมาตั้งที่สถานีรถไฟหัวลำโพง เมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ทรงย้ายไปดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม งดเว้นส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้ย้ายไปอยู่ที่กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคมด้วย แต่ยังคงทำงานร่วมกับกรมรถไฟ มีสำนักงานตั้งที่ถนนเจริญกรุง หน้าไปรษณีย์กลางกรมส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนใน พ.ศ. 2479 เมื่อ กระทรวงเศรษฐ

การ เสนอโครงการบำรุงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศสยามต่อคณะรัฐมนตรี โดยเสนอแผน และวัตถุประสงค์ของการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 3 ประการ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2532)

1. งานโฆษณาชักชวนนักท่องเที่ยว
2. งานรับรองนักท่องเที่ยว
3. งานบำรุงสถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก

ในการเสนอโครงการนี้ กระทรวงเศรษฐกิจได้เสนอให้จัดเป็นรูปของสมาคมการท่องเที่ยว คณะรัฐมนตรีประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2479 มีมติรับหลักการของโครงการบำรุงอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แต่ไม่รับหลักการในการจัดตั้งให้เป็นรูปสมาคม ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ดำเนินงานโดยให้กระทรวงเศรษฐกิจ เป็นเจ้าของเรื่อง กระทรวงเศรษฐกิจได้มอบงานนี้ให้กรมพาณิชย์ เป็นผู้จัดทำเพราะกรมพาณิชย์มีแผนกส่งเสริมพาณิชย์ และท่องเที่ยวอยู่กระทรวงเศรษฐกิจได้ดำเนินการเรื่องนี้ต่อมาจนเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้น และสำนักงานถูกกระเบิด จึงเลิกกิจการ ไปชั่วคราว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2532)

เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2492 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นควรปรับปรุงหน่วยงานท่องเที่ยวขึ้นใหม่ จึงได้มีมติให้กรมโฆษณา การยกวางโครงการปรับปรุงหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ในการประชุม เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2492 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กรมโฆษณา การพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมโฆษณาการได้ทำความตกลงกับกระทรวงเศรษฐกิจ ซึ่งในสมัยนั้นมีชื่อว่า กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ขอโอนกิจการส่งเสริมการท่องเที่ยว จากกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมมาอยู่กับกรมโฆษณาการ สำนักนายกรัฐมนตรี และให้เรียกส่วนงานนี้ว่า "สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว" ใช้งบประมาณของกรมโฆษณาการ เป็นงบประมาณค่าใช้จ่ายของสำนักงานนี้ ต่อมากรมโฆษณาการได้พิจารณาเห็นว่ากิจการส่งเสริมการท่องเที่ยวกำลังตื่นตัวในประเทศไทยมาก จึงได้จัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีฐานะเทียบเท่ากอง เรียกว่า "สำนักงานท่องเที่ยว" โดยพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมโฆษณาการในสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2493 ใน พ.ศ. 2501 เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไปพักรักษาตัวอยู่ ณ โรงพยาบาลวอลเตอร์รีด สหรัฐอเมริกา ได้ศึกษากิจการท่องเที่ยวด้วยความสนใจ และได้ดำริที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยอย่างจริงจัง ในปีต่อมาเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งส่วนราชการ กรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2502 โดยตัด "สำนักงานท่องเที่ยว" ออก แล้วจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การอิสระ เรียกว่า "องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย" มีชื่อย่อว่า "อ.ส.ท." โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2502 ในระยะแรกสถานที่ทำการขององค์การส่งเสริมการ

ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้อาศัย อาคารของกรมประชาสัมพันธ์เป็นสำนักงาน ต่อมาได้ย้ายมาเปิดดำเนินงาน ณ สำนักงานถนนศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2503 ได้ประกอบพิธีเปิด "องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย" เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2503 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2502 นั้น มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางรวดเร็ว จำเป็นต้องปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของ อ.ส.ท. ให้มีขอบเขตการปฏิบัติงานกว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในด้านการพัฒนา อนุรักษ์ทรัพยากรทางกรท่องเที่ยว และ การส่งเสริมเผยแพร่ จึงได้มีการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ ร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้ หน่วยงานการท่องเที่ยวของรัฐ มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการพัฒนาส่งเสริมเผยแพร่ และ ดำเนินกิจการ เพื่อเป็นการริเริ่มให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนคุ้มครองให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวด้วย สภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งทำหน้าที่รัฐสภาในการประชุมครั้งที่ 41 วันศุกร์ที่ 20 เมษายน 2522 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับ แล้วปรากฏว่า ร่างพระราชบัญญัติจัดระเบียบธุรกิจ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่ผ่านการพิจารณา ส่วนพระราชบัญญัติกรท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ผ่านการพิจารณาประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 72 วันที่ 4 พฤษภาคม 2522 จัดตั้ง "การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย" ขึ้น มีชื่อย่อว่า "ททท." (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2532)

แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การปฏิบัติที่ดีที่สุดในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สิ่งที่ต้องมี การเลือกทำเลและการวางแผน การออกแบบโครงสร้างพื้นฐานและองค์ประกอบ ระบบพลังงาน ระบบบำบัดของเสีย ระบบการดำเนินการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กระบวนการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

แนวคิดด้านการท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้นหรือเพื่อหาความรู้ องค์การกรท่องเที่ยวของสหประชาชาติ (World Tourism Organization) กำหนดไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึงการเดินทาง โดยระยะทางมากกว่า 80 กิโลเมตรจากบ้าน เพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักชนิดหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งนำรายได้จากประชาชนชาวไทย และชาวต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทย สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์

แห่งชาติ (องค์การมหาชน) (SIPA) เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะนำเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT) มาพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงได้ผลักดันโครงการนำร่องด้วยการสร้างพื้นฐานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระตุ้นให้กลุ่มท่องเที่ยวร่วมกันบริการนักท่องเที่ยวผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งนับเป็นตัวอย่างของการใช้เทคโนโลยีซอฟต์แวร์ระดับสูงภายใต้ชื่อ “Tourism e-Commerce” (Tourism Collaborative Commerce) หรือการพาณิชย์เชิงร่วมมือบนธุรกิจท่องเที่ยวขยายโอกาสทางการค้าที่ช่วยเพิ่มรายได้สู่หน่วยธุรกิจ (สุมาลี เทพสุวรรณ, 2544, หน้า 39)

แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นศัพท์บัญญัติที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) นำมาใช้อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2551 โดยให้ความหมายตรงกับคำว่า Ecotourism ในภาษาอังกฤษ ศัพท์บัญญัตินี้ได้รับความเห็นชอบจากราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติศัพท์ Ecotourism เป็นคำที่เกิดใหม่ในวงการ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยนำคำ 2 คำมารวมกัน ได้แก่ eco และ tourism คำว่า eco แปลตามรูปศัพท์ว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัย ส่วน tourism แปลว่า การท่องเที่ยว ecotourism จึงแปลว่า การท่องเที่ยวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมายความว่า การท่องเที่ยวที่เน้นในด้านสิ่งแวดล้อมอันเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ทั้งพืช สัตว์ และมนุษย์ (สุมาลี เทพสุวรรณ, 2544, หน้า 39)

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนคำว่า นิเวศ ซึ่งเป็นคำภาษาสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทย ก็แปลว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัยเช่นกัน (คูพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน) ฉะนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นศัพท์บัญญัติที่มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษอย่างเหมาะสม นอกจากคำว่า ecotourism แล้ว ยังมีคำอื่นๆที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้อง กันอีกหลายคำ ได้แก่ green tourism แปลว่า การท่องเที่ยวสีเขียว หมายถึง การท่องเที่ยวสถานที่ทางธรรมชาติ โดยสีเขียวเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ biotourism แปลว่า การท่องเที่ยวเชิงชีวภาพ ซึ่งหมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ และ agrotourism แปลว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นในด้านเกษตรกรรม เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของพืชผลไร่ นา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร เพื่อขยายความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จะขอกกล่าวถึงคำนิยามที่นักวิชาการได้ให้ไว้ในที่ต่างๆ ดังนี้ (สุมาลี เทพสุวรรณ, 2544, หน้า 39)

องค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme - UNEP) สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Society) และองค์การ การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ให้คำนิยามว่า “การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นการรบกวนลักษณะทางธรรมชาติ มุ่งหวังในด้านการศึกษา มีความพอใจต่อทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ตามธรรมชาติ มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยไม่เป็นการรบกวนต่อระบบ

นิเวศ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่จะทำ ให้เกิดการอนุรักษ์ต่อทรัพยากรของ ประชากร ในท้องถิ่น” (สุมาลี เทพสุวรรณ, 2544, หน้า 39)

ราล์ฟ บักลีย์ ศาสตราจารย์ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัย กริฟฟิท ประเทศออสเตรเลีย ให้คำนิยามสั้นๆว่า "การท่องเที่ยวที่อาศัยผลิตผลทางธรรมชาติ การ จัดการที่ยั่งยืน และองค์ประกอบทาง การศึกษา ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดการอนุรักษ์" (Buckley, Ralph 1995 , p.3 อ้างถึงในสุมาลี เทพสุวรรณ, 2544, หน้า 39)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้คำนิยามว่า"การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่ง ใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อ ธรรมชาติ" (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539, หน้า 10)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหมายและองค์ประกอบ

ในช่วงที่กระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่หลายไปทั่วโลก การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว โดยจะจัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษา เรื่อง ecotourism ระยะแรกคณะทำงานมีมติใช้คำจำกัดความ ecotourism ในความหมายภาษาไทยว่า "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" โดยมีความประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้กับชาวไทยทุกระดับเข้าใจว่า รูปแบบการท่องเที่ยว ecotourism นับเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ในการรับรู้ของชาวไทย คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต่อมา ททท. ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวหรือรักษาระบบ นิเวศ และขอให้ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมาย ในที่สุดได้ความหมายของคำว่า ecotourism คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ ธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วน ร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (ชนิษฐา พอนอ่วม, สาทิศ สุขผ่องศรี, 2543)

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ คือ (ชนิษฐา พอนอ่วม, สาทิศ สุขผ่องศรี, 2543)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ

(Eco - system) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature - based tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึง การอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับความไว้วางใจ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมชุมชน (Community participation-based tourism)

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือพร่องจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ (Eco-system) มีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับความสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์ในการเอาชนะธรรมชาติ (ที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ) หรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ไว้ ลักษณะเฉพาะนี้จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ใช่การท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรม (Cultural tourism และ Historical tourism) แม้ว่าจะมีความคาบเกี่ยวกันในพื้นที่ก็ตาม ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural tourism) จึงไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวด้วย ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จึงมีบางส่วนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หรือแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่ไปกับท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ได้ จากลักษณะดังกล่าว จึงมีส่วนที่ควรทำความเข้าใจ ดังนี้ (จนิษฐา พอนอ่วม, สาทิส สุขผ่องศรี, 2543)

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบปกติ หรือแบบประเพณีนิยมซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลักและเน้นการส่งเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ใช่สิ่งตรงข้ามกับการท่องเที่ยวแบบคนละใหญ่ (Mass tourism) เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้ถูกจำกัดที่ขนาดของการท่องเที่ยว แต่จำกัดที่รูปแบบกิจกรรมและขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่ นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ สามารถทำลายสิ่งแวดล้อมได้ เช่นเดียวกันหรือมากกว่านักท่องเที่ยวคนละใหญ่หากปราศจากการจัดการที่ดีการจัดการกับการท่องเที่ยวคนละใหญ่ในทิศทางและภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จัดเป็น Mass tourism

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่จำเป็นต้องเป็นการจัดการที่ง่าย ๆ ราคาถูกมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เรียบง่าย มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่น้อย เพียงแต่มีการจัดการที่ดี มีการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวและให้ประโยชน์ที่เหมาะสมตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวแล้วกรท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจตอบสนองนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม ทุกระดับและมีรายได้สูงได้เช่นกัน

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงให้ความสำคัญในการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกมากกว่าให้ความพึงพอใจอย่างไม่มีขอบเขตของนักท่องเที่ยว ดังนั้น จึงเป็นการท่องเที่ยวที่ต้องมีการประสานความเข้าใจกันอย่างเหมาะสมตลอดกระบวนการจากการศึกษากำหนดความหมายและนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ทำให้ทราบว่ากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation tourism) ที่หมายถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการกรท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพทั้งกรท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural - based tourism) และแหล่งวัฒนธรรม (Cultural - based tourism) อันจะนำไปสู่กรจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

แนวคิดการจัดการแบบมีส่วนร่วม

การจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการของกรวางแผน การอำนวยความสะดวก การควบคุม การจัดการแบ่งหน้าที่ออกได้เป็น 3 ประการ คือ (สุชาติ ประชากุล, 2512, หน้า 4 - 6) ประการแรกของการจัดการ คือ การวางแผน การจัดตั้งนโยบายของกลุ่ม วัตถุประสงค์ และโครงการสำหรับอนาคต

ประการที่สอง คือการจ้ดมอบหมายความรับผิดชอบเฉพาะอย่างให้กับแผนกต่างๆ และระดับต่างๆ ทั้งทีมผู้ทำงาน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม ได้แก่ การควบคุมงานนั้น คือ การนำทางและเป็นผู้ชี้ทางให้เกิดความสะดวกในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน และโดยการควบคุมนี้ ผู้จัดการสามารถพบว่า ได้มีการทำอะไรบ้างเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์และการมอบหมายงาน

สมพงษ์ เกษมสิน (2514, หน้า 13-14) กล่าวว่าในสังคมหนึ่ง ๆ มนุษย์ย่อมมีพฤติกรรมร่วมกันในอันที่จะกระทำกรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสมาชิกในสังคมมากที่สุด มีการแบ่งงานกันทำ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การปรับปรุงการบริหารของกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพและมีความเป็นระเบียบมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการและข้อเรียกร้องต่างๆ ของประชาชนพยายามหาวิธีการ (means) ที่จะเป็นเครื่องมือในการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ฉะนั้นการบริหารจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. การบริหารนั้นได้เจริญเติบโตควบคู่มากับการดำรงชีพของมนุษย์และเป็นสิ่งช่วยให้มนุษย์ดำรงชีพอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก
2. จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้องค์การต่างๆ ต้องขยายงานด้านการบริหารงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม
4. การบริหารเป็นมรรควิธีที่สำคัญในอันที่จะนำสังคมและโลกไปสู่ความเจริญก้าวหน้า
5. การบริหารจะช่วยให้ทราบถึงแนวโน้ม ทั้งในด้านความเจริญและความเสื่อมของสังคมในอนาคต

6. การบริหารมีลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในสังคม ฉะนั้น ความสำเร็จของการบริหาร จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง (Political socio cultural factors environment) อยู่เป็นอันมาก

7. การบริหารมีลักษณะต้องใช้การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องมือ ซึ่งนักบริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ และการวินิจฉัยสั่งการนี้เองที่เป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหารและความเจริญเติบโตของการบริหาร

8. ชีวิตประจำวันของมนุษย์ ไม่ว่าในครอบครัวหรือสำนักงานย่อมมีส่วนเกี่ยวกับการบริหารเสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องน่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีพอย่างฉลาด

9. การบริหารกับการเมืองเป็นสิ่งควบคู่ที่แยกกันไม่ออก ฉะนั้น การศึกษาจึงต้องคำนึงถึงสภาพทางการเมืองด้วย จึงกล่าวได้ว่าการบริหาร คือ การใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการนำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยของการบริหารองค์การ

โดยทั่วไป การบริหารจะต้องมีปัจจัยพื้นฐานทั้ง 4 ประการ หรือเรียกว่า ทรัพยากรการบริหาร (Administration resources) ได้แก่ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) หรือเรียกสั้นๆ ว่า “4 เอ็ม” ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 ประการนับว่าเป็นปัจจัยพื้นฐาน ทั้งนี้เพราะว่าการบริหารทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนก็ตามจำเป็นต้องอาศัยคน เงิน วัสดุ และการจัดการเป็นองค์ประกอบที่จะขาดเสียมิได้แต่สำหรับในปัจจุบัน ได้มีผู้พิจารณาขยายขอบเขตของปัจจัยการบริหารกว้างออกไปอีก เช่น กรีนวูด (Greenwood, 1965, pp.74 - 75) ได้เสนอความเห็นว่ ปัจจัยในการบริหารไม่ได้มีเพียง 4 อย่างเท่านั้น แต่อย่างน้อยควรมี 7 อย่าง ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ อำนาจหน้าที่ เวลา กำลังใจในการทำงานและความสะดวกต่างๆ เป็นการแน่นอนที่ว่า ในการบริหารงานจะต้องมีปัจจัยทั้ง 4 เอ็ม เป็นส่วนประกอบสำคัญ ทั้งนี้เพราะการที่จะดำเนินการให้สำเร็จตามนโยบาย ตามแผน หรือโครงการก็ต้องอาศัยกำลังคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการที่ดี โดยนำปัจจัยเหล่านี้มาผสมผสานกันอย่างเหมาะสม เพราะจะเห็นได้ว่า แม้องค์กรหรือบริษัทหรือส่วนราชการต่างๆ จะมีขนาดและปัจจัยต่างๆ เท่าๆ กัน แต่ผลงานที่ได้ออกมาไม่เท่ากัน จึงพอสรุปได้ว่าปัญหานั้นจะขึ้นอยู่กับหัวใจของการบริหารมิได้อยู่ที่ปริมาณมากน้อยของปัจจัยการบริหารแต่เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการจัดการ ภาวะความเป็นผู้นำ สภาพแวดล้อมอื่นๆ ที่จะทำให้เกิดผลงานที่ดีทั้งปริมาณและคุณภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2514)

อมร รักษาสัตย์ และชัตติยา วรรณสุต (2515, หน้า 289) กล่าวว่า การบริหารงานใดๆ ก็ตามที่จะได้ผลงานออกมา (Output) ก็จำเป็นจะต้องมีปัจจัย 3 อย่างที่ใส่เข้าไปก่อน (Input) คือ คน เงิน และวัสดุ และกระบวนการในการให้ Input factors ต่างๆ ผสมกลมกลืนกันเป็นอย่างไร ผลงานจะออกมาดีมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบการบริหาร

ในการบริหารงานเพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือนโยบายที่วางไว้นั้น นอกจากจะต้องมีปัจจัยในการบริหารตั้งได้กล่าวมาแล้ว ยังจะต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ มาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการอีกด้วย ฟาโยล์ (Fayol, 1949 อ้างถึงในมัจฉวน สุวรรณเรือง, 2536, หน้า 53 - 56) ได้พูดถึงองค์ประกอบในการบริหารว่า ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) คือ การคาดการณ์ล่วงหน้าต่อสิ่งต่างๆ ที่มีผลต่อการทำงาน และต้องมีแนวทางในการปฏิบัติไว้เพื่อใช้ได้ในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างของงานต่างๆ ขึ้น รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้ด้วย เพื่อให้คนงานสามารถปฏิบัติงานในแนวทางที่เหมาะสม

3. การบังคับบัญชา (Commanding) คือ การที่ผู้บังคับบัญชาต้องสั่งการให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม มีการลงโทษผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ เมื่อท่านหย่อนสมรรถภาพเพื่อให้มีการปรับปรุงงานภายในองค์การ ให้มีลักษณะที่เหมาะสมไม่เกิดการขัดแย้งเพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายหรือวัตถุประสงค์อันเดียวกัน

4. การประสานงาน (Coordinating) คือ ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) คือ การกำกับดูแลให้การปฏิบัติการต่างๆ ที่ได้กระทำไปนั้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ตั้งแต่ต้นไม่เกิดการผิดพลาด

ในองค์การทั่วไป หลักการและวิธีการบริหารมีอยู่หลายแบบ ทว่าส่วนใหญ่จะมีรากฐานมาจากทฤษฎีองค์การตามแนวความคิดของ ฟาโยล์ (Fayol, 1949 อ้างถึงในมัจฉวน สุวรรณเรือง, 2536) หรืออาจเรียกว่าเป็นหลักของการบริหารทั่วไป (General principle of management) ซึ่งมีทั้งหมด 14 ประการ คือ

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of work) เป็นการดำเนินงานตามความชำนาญเฉพาะอย่าง หรือตามความสามารถของแต่ละบุคคลหรือตามความสามารถของกลุ่มคนเพื่อให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. อำนาจหน้าที่ (Authority) เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยสำคัญในการสั่งงาน การบังคับบัญชาลูกน้อง อำนาจหน้าที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบด้วยเสมอ ดังกรกล่าวที่ว่า “ Where authority is exercise responsibility arises ” หรืออำนาจหน้าที่ควรมีเท่ากับความรับผิดชอบ (Authority should be equal to responsibility)

3. ระเบียบวินัย (Discipline) การทำงานต้องเป็นไปอย่างมีระเบียบ ต้องมีการตกลง หรือกำหนดให้ชัดเจนได้ว่า สิ่งใดที่ผู้ปฏิบัติงานควรประพฤติหรือควรงเว้นการประพฤติ ซึ่งจะต้องปฏิบัติ

ตามข้อกำหนดหรือข้อตกลง มีระเบียบวินัยที่ดี หรือการที่จะรักษาวินัยให้มีผลได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับความยุติธรรมโดยมีคนส่วนใหญ่ยอมรับ การที่มีผู้บังคับบัญชาที่ดี และจะต้องเป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริต และมีความเป็นธรรมในการรักษาระเบียบวินัย การตัดสินใจพิพาทรวมทั้งการลงโทษ

4. มีเอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of command) โดยผู้ปฏิบัติงานต้องทราบว่าผู้ใดเป็นผู้มีอำนาจและเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงที่จะรับคำสั่งหรือเป็นที่ปรึกษาการแก้ปัญหา และถือว่าผู้ปฏิบัติงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว เพื่อจะได้ไม่เกิดความสับสนต่อการทำงานซึ่งจะเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างแผนกงานต่าง ๆ หรือระหว่างบุคคลที่ทำงานร่วมกับด้วย

5. มีเอกภาพในการอำนวยความสะดวก (Unity of direction) ด้านกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มงานจะต้องมีเป้าหมายหรือจุดร่วมอันเดียวกัน ต้องสอดคล้องสอดคล้องตามแผนงานร่วมกัน การสั่งงาน วินิจฉัยสั่งการต้องไม่ซ้ำซ้อนหรือมีการก้าวก้ำกัยกัน อันอาจจะทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายได้

6. การไม่ถือประโยชน์ส่วนตัวเหนือประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of individual to general interest) ผู้ปฏิบัติงานจะต้องคำนึงแต่ผลประโยชน์ที่เป็นเป้าหมายขององค์การก่อน ถือผลประโยชน์ขององค์การนั้นจะต้องอยู่เหนือสิ่งอื่นใด

7. ผลประโยชน์ตอบแทน (Remuneration of personnel) การทำงานนั้นย่อมต้องมีค่าตอบแทน เป็นผลตอบแทนนั้นก็ต้องเป็นไปอย่างยุติธรรม โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมอย่างเช่น ค่าครองชีพ ความสามารถแต่ละบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจขององค์การเพื่อให้เกิดความพอใจทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งฝ่ายลูกจ้างและฝ่ายนายจ้าง

8. การรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง (Centralization) การนำงานใดที่มีลักษณะการบริหารเหมือนกันมาขึ้นไว้กับศูนย์กลางเดียวกัน แต่ยังคงกระจายอำนาจบ้างเพื่อให้ส่วนบริหารได้ควบคุมหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์การได้อย่างพอสมควร

9. ในสายการบังคับบัญชา (Secular chain) โดยมีสายการบังคับบัญชาจากระดับสูงลงมาระดับต่ำ ซึ่งจะเป็นผลต่อเอกภาพของสายการบังคับบัญชา ซึ่งผู้บังคับบัญชามีอำนาจสั่งการต่อเจ้าหน้าที่ระดับรอง ๆ ลงมาจนถึงระดับต่ำสุดได้

10. การออกคำสั่ง (Order) เป็นการจัดระเบียบตัวบุคคลหรือสิ่งของในการทำงานทำงานในองค์การ ผู้บริหารจะต้องกำหนดลักษณะขอบเขตของงาน จัดผังขององค์การ (Organization chart) ไว้ การออกคำสั่งที่ชัดเจนเป็นเรื่อง ๆ ไป เน้นระเบียบข้อบังคับสำหรับบุคคล และที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของหรือวัตถุเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันบังเกิดความเป็นระเบียบ ระบบ

11. ความเสมอภาค (Equity) ผู้บริหารนั้นต้องมีความเป็นธรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อยู่ได้บังคับบัญชาอย่างยุติธรรม โดยไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชังหรืออคติ

12. ความมั่นคงต่อตำแหน่งหน้าที่การงาน (Stability of tennure) ผู้ทำงานจะต้องได้มีหลักประกันหรือคำมั่นสัญญาว่าจะไม่ถูกออกจากการเสียก่อนครบการทดลองปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการให้โอกาสศึกษางานเสียก่อน รวมตลอดถึงการที่จะไม่ถูกปรับเปลี่ยนหน้าที่บ่อยจนเกินไป

13. ความคิดริเริ่ม (Initiative) นำความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ เข้ามาเพื่อปรับปรุงการบริหารให้ทันสมัย ก้าวหน้าอยู่เสมอ และผู้บังคับบัญชาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะข้อบกพร่องที่มีอยู่ในองค์การ เพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

14. ความสามัคคี (Esprit de corps or garmony) ทุกคนในองค์การต้องยึดหลักความสามัคคีเป็นหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมแรงร่วมใจทุ่มเทต่อการทำงานหรือเน้นการทำงานเป็นทีม (Teamwork)

แนวคิดวัฒนธรรมองค์กรและวัฒนธรรมท้องถิ่น

แนวคิดวัฒนธรรมองค์กร

หากกล่าวถึงองค์กรแล้วคำว่า “วัฒนธรรม” มักจะเชื่อมโยงกับพฤติกรรมองค์กร กระบวนการทำงานในองค์กร หรือ ความเป็นผู้นำในองค์กร จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมมิได้หมายรวมถึงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในองค์กร ในอดีตมีการแปลความหมายของคำว่าวัฒนธรรมออกมาอย่างมากมาย ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคลว่าจะมองในรูปแบบใด เช่น นักมานุษยวิทยาอาจมองว่าวัฒนธรรมเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาภายในกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง นักสังคมวิทยา อาจมองว่าเป็นความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมหนึ่งๆ ที่มีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ส่วนนักบริหารและจัดการ อาจมองว่า วัฒนธรรม คือ กลยุทธ์ ลักษณะโครงสร้างขององค์กร และการควบคุมภายในองค์กร ในโลกปัจจุบัน มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ถึงเทคโนโลยีต่างๆ สิ่งแวดล้อมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป องค์กรต่างๆ ต้องมีการพัฒนาความสามารถของตนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยที่ทุกคนในองค์กรต้องมีความกระตือรือร้นในกระหาวิธีการที่จะมาปรับเปลี่ยนในกระบวนการพัฒนาการทำงานของตน ตลอดจนพฤติกรรมที่คนในองค์กรยึดถือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งแบบแผนพฤติกรรมที่บุคคลในองค์กรยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อ ค่านิยม นั่นก็คือ วัฒนธรรมองค์กร สำหรับบทความเรื่องแนวคิดวัฒนธรรมองค์กรนี้ จะกล่าวถึงแนวคิดของวัฒนธรรมองค์กรในลักษณะต่างๆ ที่สามารถนำมาปฏิบัติได้ในองค์กร คือ วัฒนธรรมลักษณะ

สร้างสรรค์ วัฒนธรรมองค์กรการเรียนรู้ วัฒนธรรมองค์กรอัจฉริยะ วัฒนธรรมองค์กรการเปลี่ยนแปลง และ วัฒนธรรมองค์กรแห่งการตื่นรู้ ดังนั้นก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น ยังมีนักวิชาการที่มีการแบ่งรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรไว้หลายลักษณะ ซึ่งความสัมพันธ์และส่วนประกอบของวัฒนธรรมองค์กรทำให้เกิดรูปแบบวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เหมือนกับบุคลิกภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กรในลักษณะต่างๆ เป็นกรแบ่งประเภทตามพื้นฐานของตัวแปรที่แตกต่างกันไว้หลายรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบวัฒนธรรมตามพื้นฐานค่านิยม รูปแบบวัฒนธรรมตามพื้นฐานของการควบคุม รูปแบบวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตและพฤติกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สมยศ นาวิการ, 2541)

1. แบบวัฒนธรรมตามพื้นฐานของค่านิยม การแบ่งรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรประเภทนี้เป็นการแบ่งค่านิยมขององค์กรที่อยู่บนพื้นฐานของจุดมุ่งหมายและแหล่งที่มา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงวัฒนธรรมองค์กร โดยทั่วไปเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1.1 วัฒนธรรมที่มุ่งผู้ประกอบการ (Entrepreneurial culture) เป็นวัฒนธรรมที่มีแหล่งที่มาของค่านิยมร่วมอยู่ที่ผู้นำที่มีบารมี หรือผู้ก่อตั้งองค์กรและเป็นค่านิยมที่มุ่งหน้าที คือ การสร้างคุณค่าแก่ผู้ให้บริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ซึ่งวัฒนธรรมที่มุ่งผู้ประกอบการอาจจะไม่มั่นคงและเสถียรเพราะเป็นวัฒนธรรมที่ขึ้นอยู่กับผู้ก่อตั้งเพียงคนเดียว

1.2 วัฒนธรรมที่มุ่งกลยุทธ์ (Strategic culture) เป็นวัฒนธรรมที่มีแหล่งที่มาของค่านิยมร่วมที่มุ่งหน้าทีและได้กลายเป็นขนบธรรมเนียมและเปลี่ยนแปลงไปสู่ประเพณีขององค์กรเป็นค่านิยมที่มั่นคงและมุ่งภายนอกระยะยาว

1.3 วัฒนธรรมที่มุ่งตนเอง (Chauvinistic culture) เป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งภายใน ความจงรักภักดีต่อการเป็นผู้นำองค์กรอย่างตาบอด และการให้ความสำคัญกับความเป็นเลิศของสถาบัน วัฒนธรรมองค์กรรูปแบบนี้อาจแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะทางพิศศาสนาหลายอย่าง ความจงรักภักดีและความผูกพันต่อค่านิยมของผู้นำบารมีอย่างเข้มแข็งและการมุ่งภายในมุ่งพวกเราและมุ่งพวกเขา จะกระตุ้นความพยายามให้มุ่งที่การรักษาความเป็นเลิศของสถาบันเอาไว้โดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่าย

1.4 วัฒนธรรมที่มุ่งการเลือกสรร (Exclusive culture) เป็นวัฒนธรรมที่มุ่งการเลือกสรร ในขณะที่ยึดติดกับสโมสรที่เลือกสรรสมาชิก ซึ่งภายในสถานการณืบางอย่างการเลือกสรรจะเพิ่มคุณค่าแก่ผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร ซึ่งองค์กรจะทุ่มเทอย่างหนักเพื่อที่จะสร้างภาพพจน์ของความเหนือกว่าและการเลือกสรรขึ้นมา

2. รูปแบบวัฒนธรรมตามพื้นฐานของการควบคุม เป็นการแบ่งวัฒนธรรมองค์กรบนพื้นฐานของการควบคุมภายในมือของผู้บริหารระดับสูง การมุ่งความเสียหายขององค์กร และความโน้มเอียงของการเปลี่ยนแปลง แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

2.1 วัฒนธรรมแบบเครื่องจักร (Mechanistic culture) คือ องค์กรที่มีวัฒนธรรมแบบเครื่องจักรนี้จะถูกการควบคุมอย่างเข้มงวด ค่านิยมและความเชื่อร่วมกันจะเป็นการทำตามกัน การอนุรักษ์นิยม การเชื่อฟังต่อกฎ ความเต็มใจในการทำงานเป็นทีมและความจงรักภักดีต่อระบบ มักขาดการเสี่ยงภัย เป้าหมายวัฒนธรรมแบบนี้ คือ ประสิทธิภาพ มุ่งปรับปรุงคุณภาพและการลดต้นทุน งานส่วนใหญ่ถูกกำหนดโดยโครงสร้าง และการดำเนินการตามกฎระเบียบวิธีปฏิบัติงานจะสำคัญมาก วัฒนธรรมแบบนี้จะเหมาะกับสภาพแวดล้อมที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง สมาชิกในองค์กรที่พอใจกับการเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงและความเป็นอิสระอาจจะไม่มีความสุขภายในวัฒนธรรมรูปแบบนี้ นอกจากนี้อาจแสดงให้เห็นถึงระดับความไว้วางใจต่ำภายในองค์กรด้วย

2.2 วัฒนธรรมแบบคล่องตัว (Organic culture) วัฒนธรรมแบบนี้เกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสในระดับสูงให้กับความหลากหลาย กฎและข้อบังคับจะมีน้อย มีการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งอย่างเปิดเผย มีลักษณะอดทนกับความหลากหลาย มีความไว้วางใจกัน และเคารพต่อความเป็นเอกบุคลิก มีความคล่องตัวและความเปลี่ยนแปลง ข้อเสียของวัฒนธรรมแบบนี้ คือ การสูญเสียการควบคุมพนักงานที่สามารเผชิญกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยงภัย

3. รูปแบบวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตและพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะต่างๆ ของเทพเจ้ากรีกโบราณ แบ่งเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

3.1 วัฒนธรรมที่เน้นบทบาท (Apollo หรือ Role culture) เป็นวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นตำแหน่ง บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ชัดเจนเป็นสายลักษณะอักษร มีลักษณะที่ชอบด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ โครงสร้างขององค์กรกำหนดไว้ชัดเจนตามลำดับขั้นทางการบริหารที่ลดหลั่นกันไป และมีกฎระเบียบข้อบังคับในกระบวนการปฏิบัติงานต่างๆ ชัดเจนที่องค์กร ซึ่งวัฒนธรรมแบบนี้จะปร เกษจัดทั่วไปในหน่วยงานใหญ่ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งค่อนข้างล่าช้าต่อการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อความเจริญ ความมีประสิทธิภาพประสิทธิผลและความอยู่รอดต่อไปขององค์กร มักใช้การประชุมเป็นส่วนใหญ่ในการทำงานร่วมกัน การตัดสินใจแก้ไขปัญหารหรือพัฒนางานใดๆ

3.2 วัฒนธรรมเน้นทีมงาน (Athena หรือ Task oriented culture) เป็นวัฒนธรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม สนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนพัฒนาและใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อผลงานและการพัฒนาที่ริเริ่มใหม่อยู่เสมอ งานที่ปฏิบัติกันเป็นทีมจะ

ถูกจัดเป็นโครงการ โดยไม่ยึดติดกับโครงสร้างขององค์กร วัฒนธรรมองค์กรแบบนี้เหมาะสมกับหน่วยงานที่ต้องเร่งรีบพัฒนาปรับปรุง โดยเฉพาะในสภาวะที่ต้องแข่งขัน

3.3 วัฒนธรรมที่เน้นบทบาทอิสระเฉพาะตัวบุคคล (Dionysus หรือ Existential) ผู้ที่ปฏิบัติงานในองค์กรที่มีวัฒนธรรมแบบนี้ จะกำหนดกฎเกณฑ์ของตนเองมีความเป็นอิสระสูง ได้รับความรู้ความสามารถของบุคคลที่หลากหลายจำเป็นและมีผลต่อประสิทธิภาพและชื่อเสียงขององค์กรเป็นอย่างมาก มหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการจะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมองค์กรแบบนี้อย่างชัดเจน

3.4 วัฒนธรรมแบบเป็นผู้นำ (Zeus หรือ Leader culture) รูปแบบวัฒนธรรมที่ผู้นำจะมีกลุ่มผู้บริหารที่สามารถเป็นที่ปรึกษา หรือเป็นผู้สนองรับหรือนำการตัดสินใจ นโยบาย แนวทาง และแผนงานไปปฏิบัติให้บรรลุผล ความสำเร็จของทีมบริหารเกิดจากความสามารถของผู้นำที่พัฒนาและสร้างระบบการติดต่อสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจ (Trust) โครงสร้างองค์กรมีขนาดกะทัดรัดแต่ครอบคลุม มีความรวดเร็วในการตอบสนองต่อข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ผู้บริหารที่มีความสามารถมักมีประสบการณ์ผ่านงานในองค์กรที่มีวัฒนธรรมอย่างนี้มาก่อนเสมอ

ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรที่กล่าวมาในข้างต้นเป็นวัฒนธรรมที่แบ่งตามพื้นฐานของตัวแปรที่แตกต่างกันไป และผู้เขียนจะกล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรลักษณะสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Cooke and Lafferty, 1989 (อ้างถึงในจารุวรรณ ประดา, 2545) คือ

วัฒนธรรมลักษณะสร้างสรรค์ (The Constructive Culture)

เป็นองค์กรที่มีลักษณะของการให้ความสำคัญกับค่านิยมในการทำงาน โดยมุ่งส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีปฏิสัมพันธ์และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำงานมีลักษณะที่ส่งผลให้สมาชิกภายในองค์กรประสบความสำเร็จในการทำงาน และมุ่งที่ความพึงพอใจของบุคคลเกี่ยวกับความต้องการความสำเร็จในการทำงาน และมุ่งที่ความพึงพอใจของบุคคลเกี่ยวกับความต้องการความสำเร็จ และความต้องการโมติวิสัมพันธ์ ซึ่งลักษณะพื้นฐานของวัฒนธรรมองค์กรเชิงสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 4 มิติ คือ (Cooke and Lafferty, 1989 อ้างถึงในจารุวรรณ ประดา, 2545)

1. มิติมุ่งความสำเร็จ (Achievement) คือ องค์กรที่มีค่านิยมและพฤติกรรม การแสดงออกในการทำงานของสมาชิกภายในองค์กรที่มีภาพรวมของลักษณะการทำงานที่ดี มีการตั้งเป้าหมายร่วมกัน พฤติกรรมการทำงานของคนเป็นแบบมีเหตุมีผล มีหลักการและการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้นและมีความสุขในการทำงาน รู้สึกว่างานมีความหมายและมีความท้าทาย ลักษณะเด่นคือสมาชิกในองค์กรมีความกระตือรือร้น และรู้สึกว่าการทำ ความสามารถอยู่ตลอดเวลา

2. มิติมุ่งสังการแห่งตน (Self-actualizing) คือ องค์กรที่มีค่านิยม และพฤติกรรม การแสดงออกของการทำงานในทางสร้างสรรค์ โดยเน้นความต้องการของสมาชิกในองค์กรตามความคาดหวัง เป้าหมายการทำงานอยู่ที่คุณภาพงานมากกว่าปริมาณงาน โดยที่เป้าหมายของตนสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งความสำเร็จของงานมาพร้อมกับความก้าวหน้าของสมาชิกในองค์กร ทุกคนมีความเต็มใจในการทำงานและภูมิใจในงานของตน สมาชิกทุกคนได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาตนเองจากงานที่ทำอยู่ รวมทั้งมีความอิสระในการพัฒนางานของตนเอง ลักษณะเด่น คือ สมาชิกในองค์กรมีความยึดมั่นผูกพันกับงานและมีบุคลิกภาพที่มีความพร้อมในการทำงานสูง

3. มิติมุ่งบุคคล (Humanistic-encouraging) คือ องค์กรที่มีค่านิยมและพฤติกรรม การแสดงออกของการทำงานที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและมุ่งบุคคลเป็นศูนย์กลางให้ความสำคัญกับสมาชิกในองค์กร โดยถือว่าสมาชิกคือ ทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร การทำงานมีลักษณะติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สมาชิกมีความสุขและภูมิใจในการทำงาน มีความสุขต่อการสอน การนิเทศงานและการเป็นพี่เลี้ยงให้แก่กัน ทุกคนในองค์กรได้รับการสนับสนุนความก้าวหน้าในการทำงานอย่างสม่เสมอ ลักษณะเด่น คือ ทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดขององค์กร

4. มิติมุ่งมิตรสัมพันธ์ (Affiliative) คือ องค์กรที่มีลักษณะที่มุ่งให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล สมาชิกทุกคนในองค์กรมีความเป็นกันเอง เปิดเผย จริงใจ และไวต่อความรู้สึกของเพื่อนร่วมงานและเพื่อนร่วมทีม ได้รับการยอมรับและเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ลักษณะเด่น คือ ความเป็นเพื่อนและความจริงใจต่อกัน

ดังนั้น วัฒนธรรมลักษณะสร้างสรรค์จะเน้นการทำงานอย่างสร้างสรรค์ สร้างค่านิยมในการทำงานที่มุ่งความสำเร็จและความพึงพอใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน เน้นการทำงานเป็นทีม สัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมงาน และมีความรู้สึกว่าจะงานท้าทายความสามารถอยู่ตลอดเวลา ต่อไปก็จะขอล่าวถึงวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นวัฒนธรรมองค์กรอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดการพัฒนาในการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร

วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

Peter Senge (1990 อ้างถึงในจาวรรณ ประดา. 2545) เชื่อว่าหัวใจของการสร้าง Learning organization อยู่ที่การสร้างวินัย 5 ประการในรูปของการนำไปปฏิบัติของบุคคล ทีม และองค์กรอย่างต่อเนื่อง วินัย 5 ประการที่เป็นแนวทางสนับสนุนการปฏิบัติเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ทั้งองค์กรมีดังนี้

1. Personal Mastery : มุ่งสู่ความเป็นเลิศ และรอบรู้ โดยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองให้ไปถึงเป้าหมาย ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ส่วนตัว (Personal vision) เมื่อลงมือกระทำและต้องมุ่งมั่นสร้างสรรค์ จึงจำเป็นต้องมี แรงมุ่งมั่นใฝ่ดี (Creative tended) มีการใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงเพื่อคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ (Commitment to the truth) ที่ทำให้มีระบบการคิดตัดสินใจที่ดี รวมทั้งใช้การฝึกจิตใต้สำนึกในการทำงาน (Using subconsciousness) ด้วยการดำเนินไปอย่างอัตโนมัติ

2. Mental Model มีรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง ผลลัพธ์ที่จะเกิดจากรูปแบบแนวคิดนี้ จะออกมาในรูปของผลลัพธ์ 3 ลักษณะคือ เจตคติ หมายถึง ท่าที หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์ หรือเรื่องราวใดๆ ทักษะคิดแนวความคิดเห็น และกระบวนการทัศน์ กรอบความคิด แนวปฏิบัติที่เราปฏิบัติตมๆ กันไป จนกระทั่งกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร

3. Shared Vision การสร้างและสานวิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์องค์กรเป็นความมุ่งหวังขององค์กรที่ทุกคนต้องร่วมกันบูรณาการให้เกิดเป็นรูปธรรมในอนาคต ลักษณะวิสัยทัศน์องค์กรที่ดี คือกลุ่มผู้นำต้องเป็นฝ่ายเริ่มหันเข้าสู่กระบวนการพัฒนาวิสัยทัศน์อย่างจริงจัง วิสัยทัศน์นั้นจะต้องมีรายละเอียดชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้ วิสัยทัศน์องค์กรต้องเป็นภาพบวกต่อองค์กร

4. Team Learning การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม องค์กรมุ่งเน้นให้ทุกคนในทีมมีสำนึก ร่วมกันว่า เรากำลังทำอะไรและจะทำอะไรต่อไป ทำอย่างไรจะช่วยเพิ่มคุณค่าแก่ลูกค้า การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมขึ้นกับ 2 ปัจจัย คือ IQ และ EQ ประสานกับการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการสร้างภาวะผู้นำแก่ผู้นำองค์กรทุกระดับ

5. System Thinking มีความคิดความเข้าใจเชิงระบบ ทุกคนควรมีความสามารถในการเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบ นอกจากมองภาพรวมแล้ว ต้องมองรายละเอียดของส่วนประกอบย่อยในภาพนั้นให้ออกด้วย วินัยข้อนี้สามารถแก้ไข ปัญหาที่สลับซับซ้อนต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการคิดและปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กร ความมุ่งมั่นหรือ ทুমเทของบุคลากรในองค์กร การที่องค์กรก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น

ซึ่งพศุ เดชะรินทร์ (2549) กล่าวว่า ประกอบด้วย

1) Openness to Experience คือ การที่บุคคลในองค์กรมีการเปิดใจ หรือยอมรับต่อประสบการณ์ต่างๆ ทั้งประสบการณ์จากภายนอกและภายในองค์กร เนื่องจากปัญหาของหลาย ๆ องค์กร คือ ความไม่พร้อมหรือไม่อยากจะเรียนรู้

2) Encourage of responsible risk - taking ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรจะต้องเอื้อให้บุคลากรในองค์กรพร้อมและยอมรับต่อความเสี่ยงในการทำสิ่งใหม่ ๆ เนื่องจากกรณีที่เราริเริ่มหรือ

ทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อน ก็จะทำให้เราเกิดการเรียนรู้เกิดขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงที่มากับสิ่งใหม่ ๆ นั้นด้วย ดังนั้น การยอมรับต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นก็เป็นสิ่งสำคัญต่อการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

3) ความกล้าที่จะยอมรับต่อความสำเร็จและล้มเหลว ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนรู้ที่สำคัญคือการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต ซึ่งประสบการณ์ในอดีตนั้นมีทั้งสำเร็จและล้มเหลว และถ้าเรายอมรับต่อความสำเร็จและล้มเหลวได้ เราก็พร้อมที่จะเรียนรู้จากความสำเร็จและล้มเหลวที่เราได้ประสบมา

ดังนั้น การที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้นั้น บุคคลในองค์กรต้องมีการเปิดใจยอมรับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ กล้าเผชิญกับความเสี่ยงในการทำสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ผู้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังที่กล่าวมาแล้ว

วัฒนธรรมองค์กรอัจฉริยะ (Intelligence culture)

วิจารณ์ พานิช (2550) กล่าวว่า เป็นองค์กรที่เน้นความรู้เป็นสิ่งสำคัญ แต่การเรียนรู้และการสร้างความรู้สำคัญที่สุด ดังนั้นเป้าหมายขององค์กรนี้ คือ สามารถในการเผชิญกับสภาพอนาคตที่ไม่แน่นอนได้ และต้องมีขีดความสามารถ 12 ประการในการเป็นองค์กรอัจฉริยะ คือ

1. มีความมุ่งมั่น มุ่งมั่น ที่ชัดเจน

การเป็นเบอร์ 1 ขององค์กรคือ ต้องมีการ Manage share vision ทุกคนในองค์กรร่วมคิดและเป็นเจ้าของเป้าหมาย แต่เป็นเป้าหมายในระดับคุณค่า มีความมุ่งมั่น (Passion) สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องมีกระบวนการ Build Shared Vision ต้องมีการ Manage และต้องมี Share vision ร่วมกันทุกคน

2. ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท (อปมาโท มีสติ & ปัญญา)

มีความเชื่อในความเปลี่ยนแปลง (ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท) ต้องตั้งสติอยู่ในการเปลี่ยนแปลง ต้องทำ Change management ทั้งภายในและภายนอก โดยต้องใช้การจัดการเชิงบวก (Positive change management)

3. มีและใช้แผนยุทธศาสตร์ KM (Knowledge management)

ต้องมีแผน KM เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์องค์กร

4. มีและใช้ภาวะผู้นำและแกนนำ (Leadership)

ผู้บริหารสูงสุดต้องบริหารกระบวนการทัศน์ ภาวะผู้นำต้องมีอยู่ทั่วทั้งองค์กร อยู่ในทุกคน ทุกคนเป็นผู้ นำ การเปลี่ยนแปลง ณ จุดที่ตนเองรับผิดชอบ หาวิธีการใหม่ๆ สร้างนวัตกรรม สร้างการเปลี่ยนแปลงกับเพื่อนร่วมงาน มีการทำ CQI (Continuous Quality Improvement) ร่วมกันสร้าง Organizational knowledge จา Individual knowledge

5. จัดการความสัมพันธ์ระหว่างคน

องค์กรอัจฉริยะเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคน เพราะความสัมพันธ์ระหว่างคนจะทำให้องค์กรมีพลังมากขึ้น

6. ทักษะพื้นฐานของพนักงาน

เป็นทักษะในระดับวิธีคิดและให้คุณค่า เป็นการปฏิบัติ การคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะที่สำคัญที่สุดคือทักษะการฟัง ทักษะในการเข้าใจ Mental model ของตนเองและของผู้อื่น เป็นการพัฒนาองค์กร

7. ทักษะในการใช้ “ตัวช่วย” (Enablers) KM

Enabler คือ เครื่องมือที่เป็นตัวช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีพลัง ใช้ทำที่จำเป็น ตัวอย่างตัวช่วย เช่น BAR (Before Action Review), OM (Outcome Mapping) เป็นต้น

8. ไร้กำแพง

กำแพงไม่ใช่กำแพงจริงแต่เป็นกำแพงใจ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนทำให้เกิดการเรียนรู้ อุปสรรคที่สำคัญคือต่างคนต่างอยู่เป็นหน่วย ไม่มีเวลามาพูดคุย การทำงานต้องไม่เริ่มจากศูนย์ เพราะเพื่อนร่วมงานบางคนอาจมีความรู้นั้นอยู่แล้ว มีประสบการณ์ของเพื่อนมาช่วยแก้ปัญหา เครื่องมือหลายกำแพงเช่น CFT (Cross Function Team: กลุ่มของบุคลากรที่มาจากหลายหน่วยงาน ภายในองค์กรมีความรู้และทักษะหลากหลายมารวมกัน เพื่อวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง) ของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ, Task Force คณะทำงานเฉพาะกิจ, Job Rotation ทำงานโดยหมุนความรู้ให้เพื่อนร่วมงานด้วย, CoP: Community of practice เป็นเครือข่ายชุมชนแนวปฏิบัติ เป็นเครื่องมือทรงพลัง ต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่งระหว่างสมาชิกชุมชน เป็นต้น

9. อีสรภาพ บรรยากาศเชิงบวก

บางหน่วยงานมี Talent Management ต้องให้คนทำงานสามารถลองผิดลองถูกได้เองและทำให้คนทำงานได้เป็นผู้นำตัวเองๆ กล้าคิดที่จะเปลี่ยนวิธีการทำงานของตนอยู่ตลอดเวลา ทำให้คนทำงานมีความสุข

10. มีและใช้ การจัดการคนเก่ง การจัดการชุมทรัพย์ทางปัญญา หัวใจอยู่ที่การเสาะ Resources ซึ่งก็คือ ทรัพยากรทางปัญญา Intellectual Capital (IC) เป็นสิ่งที่จับต้องได้และไม่ได้ เช่น เป็นคน เป็นความสัมพันธ์ เป็นวัฒนธรรมเป็นความรู้ใหม่ เป็นต้น

11. มีและใช้ ระบบบันทึก ชุม/คลัง ความรู้ในองค์กรต้องสนับสนุนให้คนทำงานจดบันทึกจดโน้ตที่ตนสนใจขึ้นจากการทำงาน บันทึกการเรียนรู้จากหน้างาน แล้วนำมา ทำความเข้าใจ ยกระดับความรู้ร่วมกัน และมีการจัดการเรื่องเล่าให้เป็นหมวดหมู่

12. มีและใช้ระบบ ICT (Information Communication Technology)

ดังนั้น องค์กรอัจฉริยะ คือ องค์กรที่มีความรู้ความสามารถมากกว่าปกติ CIA: Central Intelligence Agency เป็นองค์กรที่มีนักคิด นักวิเคราะห์ นักสืบค้น นักปฏิบัติทำงานอยู่ เป็นองค์กรที่มีฐานความรู้ ภูมิปัญญา ฉลาดคิด ฉลาดฟัง ฉลาดทำ ทั้งนี้ ต้นกำเนิดขององค์กรอัจฉริยะเกิดมาจากองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ใหม่ ทักษะและรูปแบบความคิด เกิดสารสนเทศใหม่ ก่อให้เกิดทางเลือกที่หลากหลาย ฉลาดเลือกและฉลาดทำ อันเป็นฐานของพลังความรู้ (Knowledge power) ที่จะเป็นพลังแห่งความคิดสร้างสรรค์เพื่อสู่การปฏิบัติ โดยมีความเป็นเลิศหรือเก่งจริงใน 3 ประการคือ

1) ความเป็นเลิศในวิชาการ (Academic excellence) โดยอาศัยฐานความรู้ (Knowledge-Base) ความรู้ที่สำคัญควรมาจากความรู้ความสามารถของบุคลากรในองค์กร โดยพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) ทั้งนี้ ผู้บริหารหรือผู้นำจะเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมโยงเพื่อการถ่ายโอนทางสติปัญญา กล่าวคือ ลดช่องว่างการถ่ายโอนทางสติปัญญาของบุคลากรในองค์กร (Intelligence Transfer Gap : ITG) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันให้มากที่สุดก่อให้เกิดการประสานทั้งองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ใหม่

2) ความเป็นเลิศในวิชาชีพอย่างมืออาชีพ (Professional excellence) บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความเป็นมืออาชีพ นั่นคือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ คือ จะต้อง เก่งคิด เก่งคน และเก่งงาน บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ ถ้าเป็นครูก็ต้องเป็นครูมืออาชีพ ทั้งนี้ จะต้องสร้างและพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้เป็นผู้ปฏิบัติงาน มีการเรียนรู้งานและรับผิดชอบงานอย่างมืออาชีพนั่นเอง

3) ความเป็นเลิศในวิถีการดำเนินชีวิต (Life excellence) โดยการให้ความสำคัญกับบุคคล เข้าใจในวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของบุคลากรในองค์กรเป็นอย่างดี ส่งเสริมให้บุคลากรดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

ฉะนั้นการบริหารองค์กรจึงต้องใช้ฐานของการบริหารจัดการความรู้เพื่อให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ถือเป็นการพัฒนาบุคลากรอย่างสมบูรณ์ เป็นการบริหารภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มพลังและศักยภาพอำนาจในการปฏิบัติของบุคลากรอย่างเต็มที่ สู่ความเป็นอัจฉริยะขององค์กร และยังมีวัฒนธรรมองค์กรที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมหนึ่งไปยังอีกวัฒนธรรมหนึ่งนั่นก็คือ

วัฒนธรรมองค์กรการเปลี่ยนแปลง

ในปัจจุบันนี้ความก้าวหน้าของโลกเทคโนโลยีต่างๆ สิ่งแวดล้อมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป องค์กรต่างๆ ต้องมีการพัฒนาความสามารถของตนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้น องค์กรที่ต้องรองรับการเปลี่ยนแปลง มีแนวทางดังนี้

1. เริ่มจากการวิเคราะห์สภาพวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอยู่ เพื่อให้เข้าใจในองค์ประกอบต่างๆ ที่ควรจะได้รับการเปลี่ยนแปลง
2. ทำความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เห็นความจำเป็นที่ว่าองค์กรจะอยู่รอดไม่ได้หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น
3. แต่งตั้งผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ใหม่ๆ เข้ามาทำหน้าที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลง
4. ทำการปรับโครงสร้างและปรับองค์กรให้เหมาะสม
5. สร้างสื่อใหม่ๆ ที่จะช่วยสื่อสารวิสัยทัศน์นั้นออกมาให้คนอื่นได้ทราบ
6. ปรับเปลี่ยนกระบวนการคัดเลือกและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม การประเมินผล และระบบรางวัลจูงใจที่จะช่วยสนับสนุนค่านิยม และปรัชญาใหม่ๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้เกิดขึ้น

องค์กรไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง แต่จะเปลี่ยนแปลงอย่างเงียบ ๆ โดยวัฒนธรรมในองค์กรอย่างมีระเบียบแบบแผน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในองค์กรหรือการบริหารงานถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ดังตัวอย่างเช่น องค์กรจะมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางในการคัดเลือกบุคลากรหรือสวัสดิการสำหรับบุคลากร ก็จะกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เหมือนกับการเบนเป้าหมาย จนในที่สุดก็ได้รับการยอมรับในข้อตกลงต่างๆ ซึ่งเป็นธรรมชาติ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมในองค์กร

ในที่สุด ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในองค์กรล้วนมาจากความคิดสร้างสรรค์ การต้องการความเปลี่ยนแปลง และปัญหาต่างๆ ภายในองค์กรรวมทั้งปัจจัยเสริมทางสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง แต่เป็นบุคคลทั้งองค์กร และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่างมีระเบียบแบบแผน

วัฒนธรรมองค์กรแห่งการตื่นรู้ (Awakening culture)

ธรรมชาติขององค์กรมีลักษณะคล้ายกับธรรมชาติของชีวิตทั่วไป คือเมื่อมีการกำเนิดขึ้นจะต้องมีการเติบโต มีการพัฒนา การพัฒนานั้นจะต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และมีการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงจะทำให้องค์กรอยู่รอดได้อย่างมั่นคง ซึ่งการอยู่รอดอย่างมั่นคงนั้น หมายถึง องค์กรต้องสามารถปรับตัวสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมี

คุณภาพ มีลักษณะของการเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง มีการตื่นตัวที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องดังที่กล่าวมาแล้ว องค์กรที่มีลักษณะเช่นนี้ก็คือ องค์กรแห่งการเรียนรู้ “Awakening organization” (เกศรา รักชาติ, 2549) ขณะเดียวกันองค์กรแห่งการตื่นรู้ก็มีลักษณะเป็น “องค์กรซึ่งสามารถปลดปล่อยศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานออกมา ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความมุ่งมั่น ทุ่มเท เพื่อให้การทำงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้”

ลักษณะขององค์กรแห่งการตื่นรู้

องค์กรแห่งการตื่นรู้จะมีลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่โดดเด่น ดังที่ เกศรา รักชาติ (2549) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ระดับความตื่นตัว การตื่นตัว ความซื่อสัตย์ ความกระตือรือร้นของคนในองค์กรจะอยู่ในระดับสูง
  2. ผู้คนในองค์กรส่วนใหญ่มีการตื่นตัว มีความเชื่อในสิ่งที่พวกเขาต้องการร่วมกัน มีการร่วมแรงร่วมใจกันสูง
  3. ผู้คนในองค์กรมองเห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีความมุ่งมั่นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
  4. มีพื้นฐานการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไว้วางใจกันสูง ทำให้มีการตัดสินใจที่รวดเร็ว มีการยอมรับและเคารพในการตัดสินใจของกันและกัน
  5. คนในองค์กรมีความไว มีความยืดหยุ่น พร้อมที่ตอบสนองต่อสัญญาณแห่งการเปลี่ยนแปลงจกสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก
  6. มีวัฒนธรรมองค์กรแบบสร้างสรรค์ (Constructive culture) ผู้นำในองค์กรทุกระดับมีความเชื่อในค่านิยมร่วม (Share value) และแสดงออกทางพฤติกรรมถึงการปฏิบัติตามค่านิยมร่วมนั้น
  7. บุคลากรในองค์กรมีการเจริญเติบโต มีความก้าวหน้า จะเห็นได้ว่าองค์กรแห่งการตื่นรู้ นั้นจะมีพื้นฐานของการมีวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ เน้นในเรื่องภาวะผู้นำทุกระดับจะสะท้อนให้เห็นผลงาน หรือ Performance ขององค์กรที่ชัดเจน ทำให้องค์กรมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีพื้นฐานเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) ที่แข็งแกร่งขึ้นนั่นเอง
- การที่องค์กรจะเข้าสู่องค์กรแห่งการตื่นรู้ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความมุ่งมั่นและเห็นความสำคัญ ดังที่กล่าวมาแล้ว โดยจะต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาไปสู่เป้าหมายการเป็นองค์กรแห่งการตื่นรู้ ดังที่ สุรพงษ์ มาลี (2550) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการตื่นรู้ด้วยการปลูกจิตวิญญาณขององค์กร ปลูกภาวะผู้นำในตัวคน และปลูกคนอื่นๆที่ทำงานร่วมกัน ดังนี้

1. ปลุกจิตวิญญาณองค์กร หมายถึง การทำให้พนักงานขององค์กรมีพลังเต็มเปี่ยม มีการกระตือรือร้น มีแรงบันดาลใจ มีความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนตระหนักรู้ในความหมายและความสำคัญของงานไม่ใช่ทำงานตามหน้าที่ไปวันๆหนึ่ง ดังนั้นเมื่อจิตวิญญาณในองค์กรถูกปลุกผลงานขององค์กรก็จะได้รับการพัฒนาถึงขีดสุด สะท้อนออกมาในรูปแบบของผลผลิตที่มีคุณภาพ มีความสร้างสรรค์

2. ปลุกภาวะผู้นำ หมายถึง การปลุกจิตวิญญาณของภาวะผู้นำให้ตื่นตัวโดยการปลุกภาวะผู้นำให้ตื่นตัวขึ้นมา นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ 10 ประการ คือ เป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักตนเอง การทำในสิ่งที่ตนเองมีความสุข การเป็นผู้มีความฝันที่ยิ่งใหญ่ สภาพแห่งความสำเร็จในอนาคต หรือมีวิสัยทัศน์ มีความอดทน เป็นคนรักษาคำพูด เรียนรู้ประสบการณ์จากผู้ที่ประสบความสำเร็จ มีความเป็นตัวของตัวเอง และเป็นผู้นำที่เป็นผู้ให้ ซึ่งคุณลักษณะของการเป็นผู้นำทั้ง 10 ประการ นี้จะช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจให้ผู้ตามเกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ซึ่งจะนำไปให้องค์กรเกิดความก้าวหน้านั่นเอง

3. ปลุกคนรอบข้าง แม้ว่าผู้นำจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์กรสู่องค์กรแห่งการตื่นรู้ แต่ผู้บริหารต้องมีการจูงใจและกระตุ้นเตือนให้คนอื่นๆในองค์กรมีความมุ่งมั่น ทুমุ่และผูกพันกับองค์กร

4. การสร้างและพัฒนาบุคลากรสำหรับองค์กรแห่งการตื่นรู้ การบริหารความรู้และการให้ความสำคัญต่อกลุ่มคนที่ปฏิบัติงานบนฐานความรู้ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการตื่นรู้ ต้องมีการปลุกหรือจูงใจผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้พวกเขาเปลี่ยนและนำความรู้รวมทั้งประสบการณ์ที่สะสมในตัวออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าประสงค์ขององค์กร

จากการศึกษาแนวคิดวัฒนธรรมองค์กรต่างๆข้างต้น จะพบว่าในวัฒนธรรมองค์กรนั้นมีลักษณะและองค์ประกอบที่มีทั้งความคล้ายคลึงกันและต่างกัน ในบางมุม ดังนั้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำแนวคิดต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาองค์กรต่อไป จึงขอนำเสนอจุดเด่น-ข้อจำกัดของวัฒนธรรมองค์กรด้านต่างๆ

วัฒนธรรมท้องถิ่น

อุตสาหกรรมบริการเป็นรากฐานอุตสาหกรรมอื่นๆ หลายอันและก่อมภาวะน้อยที่สุด และเป็นเรื่องของมนุษย์ต่อมนุษย์ จึงจำเป็นต้องพูดถึงคนและการพัฒนา ในแผนฯ จะพัฒนาโดยยึด “คน” เป็น ตัวตั้ง และในแผน 8 เน้นเศรษฐกิจชุมชน เมื่อมาผสมผสานกับแผน 9 ก็จะนำไปสู่ “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

นักบริหารที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ไม่จำเป็นต้องเอารายได้เป็นตัวตั้ง แต่เป็นการใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดคานงัดในทุกระบบสังคมในสังคมใหญ่ เศรษฐกิจก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม “พาร์สัน” บอกว่าระบบสังคมใหญ่ จะประกอบด้วย สังคม ศาสนา เศรษฐกิจ และการเมือง ๆ ละ การท่องเที่ยวจะใช้สัมฤทธิ์ผลทางสังคมเป็นตัววัด

การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องเท่ากันในทุกจังหวัด เช่น จะพัฒนาพัทลุงให้เหมือนหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คือ เป็นศูนย์กลางความเจริญ คงจะทำได้ แต่ควรจะเป็นเมืองศูนย์กลางวัฒนธรรม มากกว่า

การพัฒนาคนจะต้องมีประสบการณ์ทางสังคม การท่องเที่ยวจะช่วยให้คนเกิดประสบการณ์ทางสังคม และใช้หลักพุทธศาสนา เมตตาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดค่านิยม ทักษะคุณจริยธรรม คุณธรรมที่ดี สร้างความเป็นผู้นำ ผู้นำจะมีลักษณะ 4 แบบ

1. ผู้นำที่ทำงานแล้วสามารถรวบรวมสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวมาทำงานได้
2. ผู้นำที่มุ่งความสำเร็จ
3. ผู้นำที่เฉลียวฉลาด
4. ผู้นำที่มีความสามารถเฉพาะในงานที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี
5. ผู้นำที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จะไปเชื่อสิ่งที่มองไม่เห็น การพัฒนาคนจะต้องเป็น

คนดี และคนเก่ง ผู้นำแบบที่ 1 จะเป็นผู้ที่สามารถทำงานได้ดี ที่จะประสานผู้นำแบบ 2-4 มาทำงานร่วมกัน

การท่องเที่ยวเป็นเรื่องเกี่ยวกับคน 3 กลุ่ม ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นเอกภาพร่วมกัน

1. นักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มคนที่สำคัญ ดังนั้นการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงการตลาด คือ
  - 1.1 ขยายในสิ่งที่คนพอใจ
  - 1.2 การเข้าถึงสินค้าที่ง่าย รวดเร็ว

ในประเทศไทยมีนักท่องเที่ยว 2 กลุ่ม คือ

- 1) นักท่องเที่ยวขาเข้า คือ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ยุโรป และจีน
- 2) นักท่องเที่ยวคนไทย

ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ท.ท.ท. จะเข้าไปมีส่วนบริการน้อยที่สุด ท.ท.ท. จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน และปล่อยให้พื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนมาดำเนินการ เช่น อบต. นักธุรกิจโรงแรมในพื้นที่ เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยว การทำงานในพื้นที่ควรจะต้องประมวลแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย
  - 2.1 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

2.2 แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งเป็น

2.2.1 ทางประวัติศาสตร์

2.2.2 ทางอื่น เช่น จ.ยะลา ขยายความเป็นผังเมืองที่ดีที่สุด สะอาดที่สุด อำเภอ
ขลุง ขยายความสะอาดของพื้นที่

3. ธุรกิจการท่องเที่ยวมี 7 ประเภท ซึ่งมีความแตกต่างกันแล้วแต่ศักยภาพของพื้นที่ ในการท่องเที่ยวมีภาคแรงงานตรงประมาณ 1 ล้านคน และภาคอื่นๆ เรายังไม่ได้คิด นโยบายรัฐจะให้การท่องเที่ยวเพิ่ม GDP 1% คือ 50,000 ล้านบาท

WTO คาดว่ามีการท่องเที่ยวของคนทั่วโลก 659 ล้านคน และมีกระแสเติบโตขึ้น เราต้องพยายามสร้างความเป็นศูนย์กลางอินโดจีน เพื่อรับนักท่องเที่ยวเหล่านี้ให้มากที่สุด คือ หากคนมาอินโดจีน ต้องมีประเทศไทยด้วย

แนวโน้มนักท่องเที่ยวจะมุ่งมอง 3 S คือ sea, sun, sand คงไม่พอ ยังต้องคำนึงเรื่องอื่น เช่น นักท่องเที่ยวเยอรมัน จะมองเรื่องสิ่งแวดล้อม กฎหมายโสเภณีเด็ก การนำอาวุธไปในอุทยาน โรงแรมที่จะมาจะมีระบบน้ำเสียใหม่ ใช้หลอดประหยัดไฟใหม่ มี ISO ใหม่ เป็นต้น ซึ่งเป็นความพึงพอใจของกลุ่มคนบางกลุ่มที่จะซื้อการท่องเที่ยว ความพึงพอใจนี้จะเป็นความพึงพอใจของผู้ให้บริการด้วย นอกจากนั้นแนวโน้มการท่องเที่ยวเริ่มปรับเปลี่ยนไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรม ฯลฯ เราจึงต้องปรับการท่องเที่ยวไปตามกระแสที่เกิดขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

นักท่องเที่ยวที่เราดึงเข้าไปประมาณ 10 ล้านคน ในจำนวนนี้ประมาณ 5 ล้านคน จะเป็นนักท่องเที่ยวที่ระดับอายุไม่มาก เงินไม่มาก เป็นนักท่องเที่ยวที่เริ่มต้นการท่องเที่ยวและจะเดินทางมาซ้ำเมื่อเขาอายุมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้เราต้องคิดว่าเราจะหารายได้เพิ่มขึ้นในนักท่องเที่ยวเดิมจะทำได้หรือไม่ สิ่งที่มีมองเห็นคือ การพักยาวนานขึ้นที่จะต้องใช้กลยุทธ์มากขึ้น เพื่อจะดึงนักท่องเที่ยวให้พักอยู่ระยะยาวขึ้น รายได้จากค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของนักท่องเที่ยวก็จะเพิ่มตามมา รายได้ภาคท่องเที่ยวทั้งหมดในภาพรวมก็จะสูงขึ้นตาม

การท่องเที่ยวในด้านการตลาด จำเป็นต้องมอง สิ่งที่เป็นจุดเด่นของพื้นที่ และต้องสร้างความเป็นมืออาชีพในการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นพรแสวง “ไม่ใช่” “พรสวรรค์” ปัญหาที่สำคัญของการท่องเที่ยวคือ เกี่ยวกับ Power คือเป็นเรื่องผลประโยชน์ในพื้นที่ กระแสการท่องเที่ยวใหม่อีกกระแสคือ Blue and Green เป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ เช่น ไปทานอาหารสมุนไพร การนวดตัว นวดฝ่าเท้า การนวดรักษาโรค ซึ่งได้รับผลสำเร็จมากในระยะนี้

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเปรียบเหมือนร่างกายมนุษย์ที่ทุกส่วนในร่างกายต้องทำงานร่วมกันอย่างครบถ้วน และเป็นไปอย่างถูกต้อง เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ของแผนฯ คือการ

ใช้คน การรู้ทันโลก และไม่หยุดนิ่ง การพัฒนาแบบยั่งยืน จะไม่ปฏิเสธการพัฒนา แต่จะหิบบการพัฒนาไปได้อย่างเหมาะสม และสามารถรักษาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ด้วย ในอีกด้านหนึ่งจะต้องมอบในแง่ของความจำเป็นในพื้นที่ เช่น จะพัฒนา แหล่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องดูว่าชาวบ้านใช้แหล่งนี้บริโภคมากน้อยเพียงไร ประชาชนพร้อมหรือไม่ หัวใจการพัฒนาแบบยั่งยืนอีกประการ คือ ต้องคำนึงขีดความสามารถในการรองรับได้ เรามีความพร้อมไหม คนในท้องถิ่นไหม สิ่งสำคัญคือจะต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีบูรณาการเป็นหนึ่งเดียว คิดเหมือนกันได้โดยใช้ “ระบบข้อมูล” เป็นหลัก ผ่านการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารและการเรียน การอบรม เป็นเครื่องมือในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน

วิสัยทัศน์ของ ท.ท.ท. ปี 2555 ในที่สุดเราจะไปสู่ “มาตรฐานโลก” ภายใต้เอกลักษณ์ไทย โดยไม่ให้ลักษณะความเป็นมาตรฐานโลกมาเปลี่ยนเอกลักษณ์ไทย ในยุคการค้าเสรี เราจะต้องสร้างคนและธุรกิจเราให้เข้มแข็งเพื่อต่อสู้ในยุคต่อไป การท่องเที่ยวก็จำเป็นจะต้องสร้างความเข้มแข็งเพื่อก้าวไปสู่การค้าเสรี เพราะการแข่งขันจะสูงขึ้น ดังนั้นการสร้างความเป็นมาตรฐานสากลของการท่องเที่ยว จึงเป็นเรื่องสำคัญ คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวสวยงาม
2. ทุกรูปเอกลักษณ์ความเป็นไทย
3. สิ่งแวดล้อมต้องปลอดภัย
4. มีความปลอดภัย
5. มาตรฐานทางการบริการ

มาตรฐานเหล่านี้ก็เลยจะใช้กับแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง รวมไปถึงโรงแรม ร้านอาหาร เช่น มาตรฐาน Green leaf (ใบไม้สีเขียว) สำหรับโรงแรม ร้านอาหาร มีมาตรฐานที่กำหนด ดังนั้น การท่องเที่ยวจะมีประสิทธิภาพ ต้องคิดเป็น ทำเป็น ใช้เป็น คิดเป็น ใครคือผู้ร่วมคิดกับท่าน ร่วมคิดทุกฝ่าย ทำเป็น คือจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร มีการวางแผน ตรวจสอบประเมินผล สอดคล้องวัตถุประสงค์ ปรักการ พัฒนา ใช้เป็น คือ ใช้การพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้ เกิดประโยชน์สูงสุด ผลเสียน้อยที่สุด และคนรุ่นหลังได้ประโยชน์

การเรียนรู้จริงในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย เพื่อริเริ่มได้ทันที รวดเร็ว แต่ต้องรอคอย เพราะการท่องเที่ยวจะกระทบกับสังคม สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น Homestay อาจเกิดปัญหาความไม่รู้จริงในการจัดการที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบเสียดสี/เพศสัมพันธ์ ดังนั้น Homestay ฟังต้องระมัดระวัง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นจะต้องพูดถึง “ความรับผิดชอบ” ด้วยทั้งความภาคภูมิใจหากเกิดผลดี และรับผิดชอบต่อผลเสียที่เกิดขึ้นด้วย การท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่ควรพัฒนาอย่างระมัดระวังและ

คำนึงถึงทุกสิ่งทุกอย่างให้รอบคอบ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประสบความสำเร็จ อาทิ เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงจังหวัดกระบี่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านตะโหนด อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โสมสเดย์ ชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ พะโต๊ะ จังหวัดชุมพร แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหาดส้มแป้น อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านตะโหนด อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง, ม.ป.ป.)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2544 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมหนึ่งของ "ป่าชุมชนเขาหัวช้าง" จากสภาพการณ์ของปัจจุบัน เนื่องจากมีผู้สนใจในกิจกรรมป่าชุมชน มีการศึกษาดูงานอยู่บ่อย ทางคณะกรรมการป่าชุมชนร่วมกับกลุ่มองค์กรในชุมชนได้คิดและประชุมเพื่อหาจุดเด่นอื่นๆ ของชุมชนว่ายังมีอะไรอีกบ้าง ที่สามารถให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ โดยเฉพาะป่าชุมชนเขาหัวช้างซึ่งเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีทั้งสมุนไพร ไม้ป่านาน ชนิด และยังรวมไปถึงการศึกษาชีวิตของนกชนิดต่างๆ ที่มีอยู่ในป่าชุมชน การท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งรวบรวมเอาเรื่องราวของดีต่างๆ มาเชื่อมโยงกันให้เหมาะสมในรูปแบบของการท่องเที่ยวจากกรณีศึกษาสำรวจพื้นที่ที่สรุปได้ดังนี้

1. สถานีวิจัยวัดตะโหนด

(ห้องสมุดให้เป็นจุดประสานงาน หรือศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตะโหนด) ตลอดจนจัดรูปแบบของการท่องเที่ยวในเรื่อง ประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนศึกษาชุมชนเข้มแข็ง การบริหารงานของสถานีวิจัยวัดตะโหนด

2. ศูนย์วัฒนธรรมบ้านตะโหนด

ตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนประชารัฐ ครูอาจารย์โรงเรียนประชารัฐรับผิดชอบในการดูแล ตลอดจนการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจ ศูนย์วัฒนธรรมให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมของชาวตะโหนด เป็นแหล่งรวบรวมอุปกรณ์ของใช้ของคนในอดีต ตลอดจนความเป็นมา และวัฒนาการของชุมชนตะโหนด

3. น้ำตกลานหม่อมจ้อย

หน่วยพิทักษ์ป่าบ้านตะโหนดร่วมกับชุมชน หมู่ที่ 11 บ้านนาส้อง ตำบลตะโหนด รับผิดชอบในการดูแลบริหารงาน น้ำตกลานหม่อมจ้อยเป็นธารน้ำที่ไหลผ่านโขดหินเป็นชั้นเดี่ยวๆ หลากหลายชั้นบางชั้นบางช่วงก็ลาดชัน แต่บางช่วงบางตอนก็เป็นแอ่งน้ำกว้างเหมาะแก่การอาบน้ำและเล่นน้ำได้อย่างสนุกสนาน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มก้นแบบครอบครัวมีเด็กๆ มาด้วย

สามารถลงเล่นน้ำได้ไม่มีอันตรายจากบริเวณน้ำตกลานหม่อมจ้อย ธารน้ำไหลลดละไปตามพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านตะโหมคอันเป็นแหล่งน้ำสายสำคัญที่ได้หล่อเลี้ยงพืชผลของเกษตรกร นอกจากนี้มีสายน้ำที่เย็นฉ่ำไว้คอยต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งในถิ่นและต่างถิ่นแล้ว น้ำตกลานหม่อมจ้อยยังมีอาณาบริเวณที่ร่มรื่นด้วยแมกไม้نانาพรรณไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาพืชพรรณไม้ต่างๆ และยังมีสถานที่รองรับในเรื่องของการจัดอบรมสัมมนา การเข้าค่ายพักแรม ของนักเรียน นักศึกษา

4. น้ำตกท่าช้าง

ตั้งอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด หมู่ที่ 9 อ.ตะโหมค คณะกรรมการป่าชุมชนเขาหัวช้างร่วมกับกลุ่มรักษ์ท่าช้างรับผิดชอบดูแลและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว จุดนี้จะเน้นการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด เพราะยังไม่มีกรเข้าบริหารจัดการของกรมป่าไม้ยังคงเป็นธรรมชาติจริงๆ ลักษณะน้ำตกจะมีความคล้ายๆ กับน้ำตกลานหม่อมจ้อย คือเป็นธารน้ำที่ไหลผ่านชั้นหินระดับเตี้ยๆ ไม่เป็นชั้นน้ำตกที่สูงมากนัก แต่เป็นแนวยาวคดโค้งไปตามแนวเขาบางช่วงแคบบางช่วงก็เป็นแอ่งน้ำแกว่งลึก บางตอนธารน้ำแยกเป็นสองสายแล้วไปลงมาบรรจบกันอีกครั้งหนึ่งที่ตั้งอยู่กลางของน้ำตก น้ำตกท่าช้างมีสภาพป่าที่สมบูรณ์มากกว่าน้ำตกลานหม่อมจ้อย เนื่องจากไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมที่เยี่ยมชมนัก แต่ลักษณะการเข้าไปเที่ยวจะต้องใช้เวลาในการเดินเท้าโดยถนนลูกรังผ่านสวนยางพารา และสวนผลไม้ของชาวบ้านข้างเพราะ เป็นถ้ำท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวพอสมควร

5. ป่าชุมชนเขาหัวช้าง

ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน หมู่ที่ 9 อ.ตะโหมค คณะกรรมการป่าชุมชน เป็นคนรับผิดชอบในการดูแลตลอดจนการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยนักสื่อความหมายชาวบ้านผู้มีประสบการณ์ตรงทางด้านป่า จุดนี้จะเน้นให้เห็นกลุ่มองค์กรดูแลป่า ตลอดจนการศึกษาวิถีชีวิตการใช้ทรัพยากรป่าไม้ อย่างยั่งยืน และ ได้รู้เรื่องราวภูมิปัญญาต่างๆ รวมถึงสมุนไพร ระบบนิเวศ การใช้ชีวิตอยู่กับป่า

6. การท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์

เป็นเส้นทางค้าขายในสมัยกรุงศรีอยุธยา เส้นทางจากปะเหลียน - บ้านตระ - ป่าชุมชนเขาหัวช้าง ซึ่งจุดนี้ป่าชุมชนเขาหัวช้างและกลุ่มพัฒนาเขาหลักไก่อรับผิดชอบในการดูแลและให้ความรู้ในเส้นทาง จุดนี้จะเน้นการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์การค้าขายระหว่างทะเลอันดามันกับอ่าวไทย ตลอดจนเรียนรู้การเดินทางป่าศึกษาธรรมชาติ ชมความสวยงาม ความเขียวขจีของป่าดงดิบ น้ำตกต่างๆ ในเส้นทางเดินผ่าน มีกิจกรรมดูนกนานาชนิด ส่องสัตว์ในเส้นทางที่ผ่านตลอดเส้นทาง

7. ถ้ำพระ

ตั้งอยู่ที่เขาพระ หมู่ที่ 2 บ้านหัวช้าง กลุ่มพัฒนาเขาหลักไก่อรับผิดชอบในการดูแลตลอดจนการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว จุดนี้จะให้ความรู้เกี่ยวกับการตั้งชุมชน ประวัติศาสตร์วัดถ้ำเขาหัวช้าง

ซึ่งอดีตเคยเป็นวัดหนึ่งขึ้นตรงกับวัดเข็ยนบางแก้ว อดีตเคยมีพระพุทธรูปปรารภต่าง ๆ ในถ้ำ ปัจจุบันได้สูญหายไปหมด แต่ยังคงมีร่องรอยภาพวาดพระพุทธรูปอยู่ที่ฝาผนังถ้ำจุดดังกล่าวนี้มีถ้ำที่สำคัญ คือ ถ้ำพระ ถ้ำฝ่าย และถ้ำครกบด จุดนี้ผู้ให้ความรู้เป็นกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม

8. บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 อ.ตะโหนด กลุ่มลำเนาไพรเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว จุดนี้จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ และยังมีน้ำตกอยู่ด้วย 2 แห่งคือ น้ำตกโตนใต้ น้ำตกหินลาด

9. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จุดนี้จะให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในเรื่องการไร่ ประโยชน์ในที่ดินในรูปแบบของการปลูกไม้ร่วมกับการเกษตร การปลูกไม้ป่าร่วมกับสวนผลไม้ ไม้ป่ากับสวนยางพารา และยังให้นักท่องเที่ยวได้ชิมกินผลไม้ในสวนที่เน้นไม้ผลปลอดสารพิษ พื้นที่ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในหมู่ที่ 3, 4 และ 9 จุดนี้ชมรมไม้ผลตะโหนดเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลให้ความรู้

10. การเที่ยวชมประเพณีไทยสองศาสนา

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ต.ตะโหนด อ.ตะโหนด จุดนี้จะให้ความรู้เรื่องราวการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ซึ่งจะทำกิจกรรมร่วมกันทุกวันที่ 15 เมษายน ของทุกปี

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โอบมสแต่ย์ ชุมชนหมู่บ้านคลองเรือ พระโตะ ชุมพร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง, ม.ป.ป.)

โครงการท่องเที่ยวหมู่บ้านคลองเรือมีจุดเริ่มต้นเมื่อปี 2544 เมื่อคณะนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปออกค่ายพัฒนาชนบทที่หมู่บ้าน ช่วงเวลาหนึ่งในค่านักศึกษาบางส่วนได้สนทนากับชาวบ้านในชุมชนและมีความคิดริเริ่มร่วมถึงการทำ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในหมู่บ้าน หลังจากการออกค่ายเสร็จสิ้นลง การทำงานร่วมกันระหว่างนักศึกษา กับชาวบ้านจึงเริ่มขึ้นด้วยการสนับสนุนของ Thairuralnet และหน่วยจัดการต้นน้ำพระโตะ ในระยะแรกของโครงการเน้นหนักไปที่การสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน และการสร้างกฎ กติกาในการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเป็นธรรม กลุ่มท่องเที่ยวบ้านคลองเรือใช้เวลาในขั้นตอนดังกล่าวอยู่ประมาณ 1 ปี จึงเริ่มดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวมาตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2546

สาระสำคัญของโครงการ

โดยสาระสำคัญแล้วโครงการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นโดยชุมชนหมู่บ้านคลองเรือก็คือ ส่วนหนึ่งของความพยายามในกรอบของโครงการ "คนอยู่-ป่ายัง" ที่ริเริ่มโดยคุณพวงสา ชูเนมที่ต้องการให้ชุมชนและป่าอยู่รอดไปด้วยกัน เพื่อให้การอนุรักษ์ป่าเป็นไปอย่างยั่งยืน กิจกรรมท่องเที่ยวที่จัด

ขึ้นก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่พวกเขาอนุรักษ์ไว้ เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตโดยให้มีผลกระทบต่อทรัพยากรน้อยที่สุดโครงการนี้นอกจากจะให้ประโยชน์ในแง่การอนุรักษ์ป่าและความเป็นอยู่ของชาวบ้านแล้ว นักท่องเที่ยวเองก็ได้ประโยชน์จากโครงการนี้เช่นกันเมื่อได้มีโอกาสท่องเที่ยวในรูปแบบที่จะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชุมชนอย่างแท้จริง นำไปสู่การแลกเปลี่ยนและเรียนรู้วัฒนธรรมของคนในต่างพื้นที่อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีของคนในสังคมกรณีที่ไม่ได้นำรถยนต์ส่วนตัวไป กรุณาติดต่อล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวจัดรถกระบะจากหมู่บ้านลงไปรับที่ระนอง หรืออ.หลังสวน ในกรณีนี้นักท่องเที่ยวจะมีโอกาสเที่ยวชมเมืองระนองหรืออ.หลังสวนโดยมีชาวบ้านในพื้นที่เป็นผู้นำเที่ยว (อัตราค่าบริการ 1,400 บาทสำหรับรถกระบะไปรับและไปส่งเส้นทางระนอง-หมู่บ้านคลองเรือ และ 1,800 บาท สำหรับเส้นทางอ.หลังสวน-หมู่บ้านคลองเรือ) ที่พักของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านคลองเรือเป็นรูปแบบของโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวจะได้พักอาศัยกับชาวบ้านคลองเรือ อาบน้ำในลำธารที่ไหลมาจากต้นน้ำเขาสูง ลิ้มรสอาหารเมนูพื้นบ้าน สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและแนบแน่นกับธรรมชาติ ปัจจุบันมีบ้านที่พร้อมให้บริการนักท่องเที่ยวอยู่ ทั้งหมด 8 หลัง นอกจากนี้ในฤดูกาลและสภาพอากาศที่เหมาะสมนักท่องเที่ยวก็อาจพักผ่อนได้ ที่น้ำตกทั้งสองแห่งในละแวกหมู่บ้าน รายการอาหารหลักๆ ของหมู่บ้านคลองเรือก็มาจากทรัพยากรในท้องถิ่น อันได้แก่ผักพื้นบ้านนานาชนิด เช่น ผักกูด ผักเหลียง ผักหวาน ปลีกกล้วยป่า สะตอ และ ฯลฯ ประุงรสตามแบบตำรับชาวใต้ที่มีเอกลักษณ์และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวมาเนิ่นนานแล้ว นอกจากนี้ในฤดูกาลไม้นักท่องเที่ยวจะได้ลิ้มรสผลไม้บ้านนาชนิดในสวนผลไม้บ้านคลองเรือ

สิ่งอำนวยความสะดวก บ้านพักแบบโฮมสเตย์ บริการที่นอน หมอนและมุ้งให้กับผู้มาเยือน แต่นักท่องเที่ยวมีความจำเป็นที่จะนำเครื่องใช้ส่วนตัวอื่นๆ ไปเอง รวมทั้งไฟฉายที่อาจจะต้องใช้ในยามค่ำคืน ส่วนการพักผ่อนในป่ากลุ่มท่องเที่ยวบ้านคลองเรือได้สร้างที่พักชั่วคราวเป็นเพิงแคร์ไม้ไผ่ และมีถุงนอนไว้บริการโดยนักท่องเที่ยวไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมแต่อย่างใด

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหาคัดส้มแป้น อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับการผลักดันและส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของกรพัฒนาที่ยั่งยืน และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือ หรือมาตรการหนึ่งในการส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพซึ่งมีแนวโน้มว่าจะลดน้อยหรือเสื่อมโทรมลง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวคิดที่มีสาเหตุจากการบรรจบของแนวโน้มในด้านการอนุรักษ์และแนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กล่าวคือ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์กับการพัฒนา เศรษฐกิจโดยการใช้อนุรักษ์พื้นที่อนุรักษ์ให้เป็นแหล่งพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ความรู้ไปกับการสงวนรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติ โดยส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ ด้วยความเชื่อที่ว่า การท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานและสร้างรายได้จำนวนมากทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้แก่นายทุนในชนบทให้ตระหนักถึงความสำคัญและช่วยสนับสนุนการสงวนรักษาพื้นที่อนุรักษ์และทรัพยากรธรรมชาติ

สำหรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในช่วง 7-8 ปีที่ผ่านมา มนุษย์มีความต้องการการท่องเที่ยวในรูปแบบผจญภัยมากขึ้น รวมทั้งการได้เข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวธรรมชาติมีความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ได้ไปเยือนทั้งในด้านระบบนิเวศ ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ได้พบเห็น รวมถึงประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีสาเหตุสำคัญจากการตื่นตัวและให้ความสนใจในเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัญหาในประเทศต่างๆทั่วโลก

1. เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ไว้ รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นๆ
2. มุ่งเน้นที่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
3. เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว
4. ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาตินอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่คืนประโยชน์สู่ธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับเร ษฏรท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวนั้นด้วยวิธีการสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปได้แก่ การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อ

การศึกษาเรียนรู้ การจัดนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ การจัดทำเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ ทั้งสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงต้องการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ่งซึ่งเป็นเสมือนการเพิ่มพูนประสบการณ์และได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว และขณะเดียวกันการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมและทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (วิชชุตา ให้เจริญ, 2543)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ้ำรูปธรรมชาติ บันเทิงเทปวิดีโอเทปเสียงธรรมชาติ กิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ หรืออาจเป็นกิจกรรมประเภทตื่นตื้นผจญภัยหรือชื่นชมธรรมชาติก็ได้ ดังที่กล่าวมาข้างต้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวคิดที่จะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะช่วยสร้างรายได้ และยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้ เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวกรท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับการผลักดันและส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือ หรือมาตรการหนึ่งในการส่งเสริมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพซึ่งมีแนวโน้มว่าจะลดน้อยหรือเสื่อมโทรมลง อันเป็นผลมาจากกรพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวคิดที่มีสาเหตุจากการบรรจบของแนวโน้มในการอนุรักษ์และแนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กล่าวคือ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการใช้อนุรักษ์พื้นที่อนุรักษ์ให้เป็นแหล่งพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ควบคู่ไปกับการสงวนรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติ โดยส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ ด้วยความเชื่อที่ว่า การท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานและสร้างรายได้จำนวนมากทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้แก่ราษฎรในชนบทให้ตระหนักถึงความสำคัญและช่วยสนับสนุนการสงวนรักษาพื้นที่อนุรักษ์และทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พบว่าในช่วง 7-8 ปีที่ผ่านมา มนุษย์มีความต้องการการท่องเที่ยวในรูปแบบผจญภัยมากขึ้น รวมทั้งการได้เข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวธรรมชาติมีความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ได้ไปเยือนทั้งในด้านระบบนิเวศ ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่ได้พบเห็น รวมถึงประเด็นปัญหาด้านการอนุรักษ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีสาเหตุสำคัญจากการตื่นตัวและให้ความสนใจในเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัญหาในประเทศต่างๆ ทั่วโลก (วิชชุดา ให้อริณ, 2543)

1. เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ไว้ รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นๆ
2. มุ่งเน้นที่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ
3. เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว
4. ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาตินอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่คืนประโยชน์สู่ธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้กับราษฎรท้องถิ่น มักดูแล และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปได้แก่ การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ เช่น การจัดตั้งศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษารเรียนรู้ การจัดนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ การจัดทำเส้นทางเดิน

ปาศึกษาธรรมชาติ รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆที่นักท่องเที่ยวพบเห็น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ ทั้งสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำหยา นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ่งซึ่งเป็นเสมือนการเพิ่มพูนประสบการณ์และได้รับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว และขณะเดียวกันการท่องเที่ยวมีผลต่อการคงอยู่ของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ้ำรูปธรรมชาติ บ้านพักเทปวีดีโอเทปเสียงธรรมชาติ กิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ หรืออาจเป็นกิจกรรมประเภทต้นตื้นผจญภัยหรือชื่นชมธรรมชาติก็ได้

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวคิดที่จะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะช่วยสร้างรายได้และยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้ เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แผนปฏิบัติการวาระแห่งชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

เพื่อให้เห็นนโยบายท่องเที่ยวแห่งชาติสัมฤทธิ์ผล จึงต้องมีแผนปฏิบัติการภายใต้วาระแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน ซึ่งมีกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554), 2550)

1. กลยุทธ์การบริหารแผนฯ และปรับ โครงสร้าง
2. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการบริหารการท่องเที่ยวนท้องถิ่น
3. กลยุทธ์การท่องเที่ยวยั่งยืน
4. กลยุทธ์พัฒนาระบบสารสนเทศ และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
5. กลยุทธ์สนับสนุนการประชุมและนิทรรศการนานาชาติ
6. กลยุทธ์พัฒนาชุมชนท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
7. กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพและจัดทำมาตรฐานแห่งชาติ
8. กลยุทธ์การท่องเที่ยวเพื่อสังคมปัญญา
9. กลยุทธ์ส่งเสริมและขยายบริการด้านการท่องเที่ยว
10. กลยุทธ์พัฒนา ประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก

1. กลยุทธ์การบริหารแผนฯ และปรับโครงสร้าง

เพื่อให้มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดผลประโยชน์และสวัสดิการสูงสุดแก่คนไทย และมีความเป็นธรรมสำหรับผู้ประกอบการ ทุกขนาด ภายใต้วาระแห่งชาติ "การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน" มีมาตรการดังต่อไปนี้

- (1) วัดผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ที่มาจกการท่องเที่ยว
- (2) พัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดเขตท่องเที่ยว (Tourism zone) และให้องค์กรท้องถิ่นพัฒนาและกำกับแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน กำหนดและแจกแจงอำนาจและหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และให้อำนาจองค์กรที่ประสานงานและติดตามปัญหาการท่องเที่ยว กำหนดค่าธรรมเนียมท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมขึ้นเกาะ ค่าธรรมเนียมเข้าเขต พัฒนาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สิทธิการพัฒนาที่โอนได้ (Transferable development right) แลกเปลี่ยนที่ดินเพื่อการใช้ประโยชน์จัด ทำแผนกายภาพการท่องเที่ยวยั่งยืนในระดับประเทศ ซึ่งเป็นการประสานแผนลงทุนด้านการท่องเที่ยวระดับจังหวัด เป็นแผนที่ประชาชนมีส่วนร่วม และอยู่บนพื้นฐานของความรู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความเป็นมาและศักยภาพของท้องถิ่น
- (3) จัดงบประมาณเฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน ซึ่งมีวงเงินงบประมาณไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2 ของรายได้จกการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เพื่อดำเนินการตามแผนดังกล่าว และให้มีแผนงานด้านการท่องเที่ยวในงบประมาณ ซึ่งประมาณกึ่งหนึ่งของงบประมาณนี้จะกระจายรายได้ ไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น
- (4) จัดตั้งสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งชาติ (สกอ.พศท.) ภายใต้คณะกรรมการอำนวยการ พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งชาติ

(กอ. พสท.) เพื่อแก้ไขอุปสรรคในการจัดการ สะสางปัญหาการท่องเที่ยว และประสานงานกับ กระทรวงต่างๆ และองค์การปกครองท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวในลักษณะของทางด่วนท่องเที่ยว (Tourism Fast Track) ให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน

(5) ร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) การท่องเที่ยว ซึ่งจะกำหนดบทบาทหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ชัดเจน รวมทั้งข้อเสนอที่ (1)-(4) (5) ร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) การท่องเที่ยว ซึ่งจะกำหนด บทบาทหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ชัดเจนรวมทั้งข้อเสนอที่ (1) - (4)

(6) ปรับปรุงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น พ.ร.บ. โรงแรม พ.ร.บ. ธุรกิจท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ เป็นต้น ให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงด้านภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการพัฒนาเทคโนโลยี และให้เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการขึ้นำ จัดการ การท่องเที่ยวและเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

(7) จัดตั้งสมัชชาองค์กรบริหารการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ที่มีภารกิจสำคัญด้านการท่องเที่ยว เพื่อ ส่งเสริมสมรรถนะการบริหารการท่องเที่ยวระดับจังหวัดและท้องถิ่น

2. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการบริหารการท่องเที่ยวส่วนท้องถิ่น

ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) การกระจาย อำนาจการคลังและการบริหารส่วนท้องถิ่น จะเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาศักยภาพการปกครอง ท้องถิ่นในระยะยาว ซึ่งทำให้อำนาจหน้าที่ของการดูแลแหล่งท่องเที่ยว เป็นขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริหารท้องถิ่น ในการ วางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน เป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยว และสามารถอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไว้ได้ในระยะยาว ในเวลา เดียวกัน ในปัจจุบันประเทศไทยมี อบจ. 75 แห่ง และมี อบต. ทั้งสิ้น 6,746 แห่ง มาตรการภายใต้กล ยุทธ์มีดังต่อไปนี้

(1) เตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวให้แก่ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติการในส่วนการปกครองท้องถิ่น

(2) จัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับจังหวัดเพื่อ ให้ เกิด Tourism Fast Track ระดับจังหวัด

(3) จัดทำแผนนำร่องด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับท้องถิ่น

(4) สนับสนุนและให้รางวัลท่องเที่ยวท้องถิ่นดีเด่น

(5) สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมและศูนย์ข้อมูลทางวิชาการให้แก่องค์กรปกครอง ท้องถิ่น

3. กลยุทธ์การท่องเที่ยวยั่งยืน

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวในแหล่งสำคัญ ๆ หลายแหล่ง เช่น เกาะสมุย เกาะช้าง ได้พัฒนาไปเกินกว่ากำลังการรองรับ ในพื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยวหลายประเภทก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการ ที่เข้มงวด และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจะต้องมีการควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว สำหรับจังหวัดที่ต้องการกลยุทธ์เชิงรุก ด้านกายภาพเพื่อขยายสาธารณูปโภค ได้แก่

- อันดับ 1	ภาคกลาง	อยุธยา กาญจนบุรี เพชรบุรี ภาคเหนือ
		แม่ฮ่องสอน พิชณุโลก เพชรบูรณ์
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	นครราชสีมา อุบลราชธานี
	ภาคใต้	ตรัง พังงา
- อันดับ 2	ภาคกลาง	กรุงเทพมหานคร ประจวบคีรีขันธ์
	ภาคตะวันออก	ชลบุรี ระยอง
	ภาคเหนือ	เชียงใหม่ เชียงราย สุโขทัย
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	หนองคาย
	ภาคใต้	ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี
- อันดับ 3	ภาคเหนือ	ตาก

นอกจากนี้ควรมีการขยายสาธารณูปโภคให้เหมาะสม สำหรับเกาะท่องเที่ยวต่างๆ ได้แก่ เกาะ สมุย เกาะช้าง เกาะพีพี มาตรการภายใต้กลยุทธ์นี้ ได้แก่

(1) เร่งรัดการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและลดมลภาวะ โดยการใช้กมิและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ประเภทต่างๆ รวมทั้งสิทธิที่โอนได้ (Transferable development right) ซึ่งสามารถให้รัฐชดเชยผู้สูญเสียประโยชน์เชิงพาณิชย์ในการอนุรักษ์หรือในการควบคุม การใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยใช้มาตรการนี้แลกเปลี่ยนพื้นที่เอกชนให้เป็นพื้นที่สาธารณะในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยว และการเพิ่ม พื้นที่สีเขียว ารับปรุงภูมิทัศน์

(2) ประกาศนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้พื้นที่บริการในเขตอุทยานชาติ ประชาสัมพันธ์ แผนบริการ กฎระเบียบ ช่วงเวลาบริการ อัตราบริการ ให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน จัดทำแผนจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับเขตบริการและนันทนาการในเขตอนุรักษ์ให้ชัดเจน ทั้งใน ด้านพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต กิจกรรมที่อนุญาตหลักเกณฑ์มาตรฐานการดำเนินกิจกรรม ดำเนินการให้มีภาปฏิบัติกรตามแผนให้เข้มงวด และสร้าง ตัวอย่างที่ดีในโครงการนำร่อง

(3) ประกาศนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้พื้นที่บริการในเขตอุทยานแห่งชาติ ประชาสัมพันธ์แผนบริการ กฎระเบียบ ช่วงเวลาการให้บริการ อัตราค่าบริการ ให้เป็นที่ทราบทั่วกัน

(4) ผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดผลกระทบนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั่วประเทศอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ

(5) กำหนดเขตพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดและให้มีพื้นที่สีเขียว และพื้นที่เกิดโล่งสำหรับประชาชนทั่วไปให้มากขึ้นในทุกเขต

(6) ในขณะที่เขตท่องเที่ยว (Tourism zone) ตามร่างพ.ร.บ.การท่องเที่ยวใหม่ยังไม่ประกาศใช้ให้ประกาศเขตพื้นที่ควบคุมมลพิษ และสิ่งแวดล้อมในเขตชายทะเลที่กำลังขยายตัวอย่างไร้ทิศทางและที่ยังไม่มีสาธารณูปโภคมารองรับ

(7) ประกาศใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานเพื่อปกป้องระบบนิเวศสำหรับธุรกิจท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(8) การขยายกำลังรองรับสาธารณูปโภคเพิ่มเติมจากความต้องการเดิมของท้องถิ่น โดยเฉพาะการกำจัดขยะและน้ำเสียเพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว

(9) ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการปฏิบัติในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ถูกวิธี รวมถึงสนับสนุนให้มี ส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณีของชาติ โดยสร้างเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังกระจายอยู่ทั่วประเทศ

(10) จัดทำศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยรวบรวมข้อมูลวิชาการ งานศึกษาวิจัยด้านกรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่หน่วยงาน หรือนักวิจัยได้ดำเนินการศึกษาและรวบรวมไว้เป็นฐานข้อมูลในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวก เป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาและการจัดการเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสม ตามหลักวิชาการ

(11) จัดทำทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรวบรวมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ พร้อมทั้ง รายละเอียดอื่นๆ ได้แก่ โครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง ลักษณะเด่น และสภาพปัญหาที่มีในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อวัตถุประสงค์ด้านจัดทำเป็นฐานข้อมูลการพัฒนาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ทั่วประเทศ

(12) จัดตั้งระบบติดตามสภาพทรัพยากรท่องเที่ยวที่ ททท. ได้ริเริ่มไว้แล้วให้สมบูรณ์เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่วิกฤติ มายัง สกอ.พสท. และให้มีกลุ่มอนุรักษ์ในท้องถิ่นเป็นเครือข่ายเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อมวลชน เพื่อสร้างแรงกดดันทางสังคมให้มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวของชาติ

4. กลยุทธ์พัฒนาระบบสารสนเทศ และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

โลกในยุค IT เป็นโลกที่สารสนเทศมีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นจักรกลที่จะสร้างความแตกต่างของสินค้าในความคิดของผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้บริโภคที่ใช้ระบบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ขั้นตอนการพัฒนาสารสนเทศและพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่จะเอื้ออำนวยกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

- เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ (Comprehensive content provider) ที่ครบถ้วนและมีปฏิสัมพันธ์และเป็นเว็บท่า (Portal site) ใน 1 ปี

- เป็นศูนย์กลางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) อย่างสมบูรณ์ภายใน 3 ปี

- เป็นตลาดกลางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ (E-market place) ภายใน 5 ปี มาตรการภายใต้กลยุทธ์มีดังต่อไปนี้

(1) มาตรการด้านสารสนเทศ

(1.1) สร้างระบบสารสนเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในประเทศไทยให้สมบูรณ์

(1.2) สร้างระบบสารสนเทศเกี่ยวกับประเทศคู่แข่งคู่ค้า เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันโดยรวมและในตลาดเฉพาะ และเพื่อให้สามารถ ติดตาม และประเมินสถานการณ์ท่องเที่ยว

(2) มาตรการส่งเสริมการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

(2.1) เร่งรัดและเพิ่มการให้ข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-information)

- พัฒนาสาระที่น่าสนใจ (Creative content) ให้แก่จังหวัดท่องเที่ยวต่างๆ ให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้นสำหรับ จังหวัดดังต่อไปนี้ เชียงใหม่ ภูเก็ต กระบี่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พังงา กาญจนบุรี สตูล เลย และสงขลา

- ปรับปรุงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวประเภทหลายรส (Combination packages) ให้แก่นักท่องเที่ยว

- พัฒนาเช่น วัฒนธรรม ศิลปะ ดำน้ำ ข้อมูลสำหรับกลุ่มที่มีความสนใจพิเศษ กอล์ฟ ฯลฯ

- พัฒนาหน้า (web page) เฉพาะสำหรับนักธุรกิจ เช่น ให้มีข้อมูล Business hotel และข้อมูลที่น่าสนใจสำหรับนักธุรกิจ เช่น สมาคมธุรกิจต่างๆ นิคมอุตสาหกรรม ฯลฯ

- พัฒนาหน้าเฉพาะสำหรับ SMEs ท่องเที่ยวไทย ซึ่งอาจประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ท่องเที่ยวหรือตลาด สถิติ บทคัดย่อของ งานวิจัยที่ ททท. ว่าจ้าง ข้อมูลการตลาดทั่วไปและตลาดเฉพาะทาง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์การฝึกอบรม

- เริ่มจากการจัดทำเว็บไซต์ด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบหนังสือนำเที่ยวออนไลน์ (Online guidebook) แล้วพัฒนาเป็น ข้อมูลที่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นหนังสือนำเที่ยวเสมือน (Virtual guidebook) ที่เน้นความเป็นส่วนตัวของผู้บริโภค และสามารถมีปฏิสัมพันธ์เชิงโต้ตอบกับผู้บริโภคหรือกลุ่มผู้สนใจภายในระยะเวลา 5 ปี

- สร้างทำเนียบธุรกิจท่องเที่ยวที่ได้แสดงผลงานและพฤติกรรมที่เป็นที่น่าเชื่อถือ

- สร้างชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ตามกลุ่มความสนใจ ด้านการท่องเที่ยว

- แนะนำเส้นทางและสิ่งอำนวยความสะดวกและเกร็ดเล็กๆ น้อยๆ ที่จะทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างราบรื่นและสะดวกสบาย

(2.2) สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-trust) ททท. เป็นผู้จัดทำเว็บทำโดยรวบรวม และคัดเลือก ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่น่าเชื่อถือเข้ามาเป็นสมาชิกเพื่อให้เว็บไซต์เป็นแหล่งรวมของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และสาระ สำหรับการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้เว็บไซต์เพื่อการหาข้อมูล การสำรองบริการและการสั่งซื้อออนไลน์ การสร้าง ความเชื่อถือว่าจะทำให้หลายระดับเช่น

- ททท. กำหนดกฎเกณฑ์บทลงโทษและคุณสมบัติต่างๆ ของผู้ประกอบการธุรกิจที่ต้องการเข้าเป็นสมาชิก โครงการพัฒนา พาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการท่องเที่ยว การกำหนดกฎเกณฑ์และบทลงโทษ จะทำให้ ททท. ได้ผู้ประกอบการที่มีความน่าเชื่อถือ ไม่สร้าง ปัญหาให้กับนักท่องเที่ยวและ ททท.

- ททท. ออกเครื่องหมายรับรองสมาชิกที่น่าเชื่อถือ โดยมีลักษณะเดียวกับที่องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวออสเตรเลียรับรองให้กับ ธุรกิจสมาชิก

- สร้างกระดานข่าวหรือห้องสนทนา เพื่อให้สมาชิกหรือนักท่องเที่ยวเป็นผู้แสดงความคิดเห็น ให้คะแนนความน่าเชื่อถือ หรือให้ คำแนะนำในหมู่กับนักท่องเที่ยว ผู้บริโภคและผู้ประกอบการ

- มีหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ง่ายแก่การตรวจสอบและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

(2.3) สร้างความสามารถทางด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce capacity) การกิจสำคัญของ ททท. ก็คือช่วยเหลือ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้สามารถใช้อินเทอร์เน็ตเป็น

เครื่องมือในการสร้างโอกาสทางการตลาด โดย ททท. เป็นผู้วางแผนในการพัฒนาความสามารถ ด้านเทคนิคใหม่ๆ จัดทำ โครงสร้างพื้นฐานของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น

- พัฒนาสถานภาพทางเทคโนโลยีสารสนเทศของททท.ให้เป็นสำนักงาน อิเล็กทรอนิกส์ (E-office) อย่างแท้จริง

- ประชาสัมพันธ์ให้ธุรกิจท่องเที่ยวเห็นความสำคัญของการทำตลาดท่องเที่ยว ออนไลน์

- ให้ความรู้ด้านการจัดทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ประกอบการ

- จัดสร้างเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้านท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยวเข้ามาเป็นสมาชิก ทำให้ธุรกิจสามารถเข้าสู่อินเทอร์เน็ตได้ในราคาถูก

- สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในเว็บไซต์ เช่น การจัดส่งสินค้า การชำระเงิน กระดานสนทนา สารระข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การตอบคำถาม ที่มีผู้ถามเป็นประจำ (FAQ) การ ค้นหาข้อมูล

- อบรมการตลาดท่องเที่ยวออนไลน์ การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อใช้โต้ตอบทาง อินเทอร์เน็ตให้กับผู้ประกอบการและพนักงาน

- ช่วยเหลือสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในการ ตลาดโดยวิธีอื่นๆ นอกเหนือจากการตลาดผ่านเว็บไซต์ เช่น การแนะนำสมาชิกกับสำนักงาน ตัวแทนในต่างประเทศ การให้ความรู้ การออกงานแสดงสินค้า การประชาสัมพันธ์บริษัทสมาชิกใน สื่อ หรือสิ่งพิมพ์ทุกชนิดของ ททท.

- จัดเตรียมบุคลากรใน ททท. ผู้วางนโยบาย นักการตลาด นักกฎหมาย นัก เทคโนโลยี ผู้ปฏิบัติการ จัดตั้งทีมงานดูแลเว็บไซต์ ทีมงาน วิเคราะห์ข้อมูลพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทีมงานฝึกอบรม และทีมงานที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- อบรมพนักงานผู้รับผิดชอบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีความเข้าใจและ สามารถพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้ ถึงแม้การพัฒนา จะทำโดยหน่วยงานภายนอก เจ้าหน้าที่ ของ ททท. ควรจะมีความรู้ทางด้านเทคนิคและการทำตลาดท่องเที่ยวออนไลน์

- ส่งเสริมนำเสนอสินค้าหรือบริการในเว็บไซต์ ให้สามารถตอบสนองความต้องการหรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ของลูกค้า

(2.4) ให้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือในการทำตลาด E-marketing

- พัฒนาการตลาดโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับตลาด สหรัฐ ๙ สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น และเยอรมนี

- พัฒนาฐานข้อมูลธุรกิจประเภทต่างๆ ในประเทศไทย เพื่อเตรียมพร้อมในการเชื่อมระบบให้ทำ Real-time E-commerce ได้ในที่สุด

- โฆษณาเว็บไซต์ให้เป็นที่รู้จักทั้งในรูปแบบออนไลน์ และการตลาดทั่วไป (Offline) เช่น การฝากเว็บไซต์กับเว็บท่าหลัก หรือเข้าร่วมโปรแกรมธุรกิจในเครือ (Affiliate program) เพื่อเพิ่มจำนวนผู้เยี่ยมชมเว็บไซต์

- ช่วยเหลือด้านการตลาดโดยวิธีอื่นๆ นอกเหนือจากการตลาดผ่านเว็บไซต์ เช่น การแนะนำสมาชิกกับสำนักงานตัวแทนใน ต่างประเทศ การให้ความรู้ การออกงานแสดงสินค้า การประชาสัมพันธ์บริษัทสมาชิกในสื่อหรือสิ่งพิมพ์ทุกชนิดของ ททท.

(2.5) การส่งเสริม ให้ประเทศไทยมี E-market place สำหรับการท่องเที่ยว

- พัฒนา infrastructure ด้าน software ต้องมี software เฉพาะ E-market place สำหรับปรับฐานข้อมูลธุรกิจ ระบบความปลอดภัย ของเครือข่าย software ประมวล

- ทำ road show สำหรับดึงดูดผู้ซื้อและผู้ขายรายใหญ่ (major players)

5. กลยุทธ์สนับสนุนการประชุมและนิทรรศการนานาชาติ

การประชุมและนิทรรศการนานาชาติขนาดใหญ่ จะเกิดขึ้นในเมืองท่องเที่ยวขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติมาเป็นเวลานาน มีสาธารณูปโภคพร้อมในเอเชีย ประเทศที่ติดอันดับโลกด้านการจัดการประชุมและนิทรรศการ ได้แก่ สิงคโปร์ และญี่ปุ่น ในประเทศญี่ปุ่น เทศบาลของเมืองใหญ่ๆ เช่น โทโยได้สร้างศูนย์ประชุมขนาดใหญ่เพื่อรับการประชุมนานาชาติ ซึ่งยากที่ประเทศไทยจะนำเมืองท่องเที่ยว ที่ยังไม่ติดอันดับโลก (เช่น สงขลา) มาแข่งขันในประเทศไทย มีปัญหาการจราจรของเมืองท่องเที่ยวติดอันดับโลกของไทย เช่น ในกรุงเทพฯ ปัญหาการขาดแคลนระบบคมนาคมมวลชนที่ต่อเชื่อม เป็นระบบในเมืองท่องเที่ยวหลัก เช่น เชียงใหม่และภูเก็ต ซึ่งจะเป็นอุปสรรคสำคัญ ในการพัฒนาจังหวัดนั้นขึ้นมาเป็นศูนย์การประชุมขนาดใหญ่

กลยุทธ์การสนับสนุนการประชุมและนิทรรศการนานาชาติของไทยในช่วงต้น จึงควรเน้นที่การประชุมไม่เกิน 10,000 คน และไม่ควร กระจายการสนับสนุนของรัฐไปยังหลายจังหวัดเกินไป จังหวัดที่มีชื่อเสียงเพียงพอที่จะเข้าช่วยเมืองประชุมนานาชาติมีเพียงกรุงเทพฯ ชลบุรี (พัทยา) เชียงใหม่ ภูเก็ต ซึ่งแม้ในจังหวัดเหล่านี้ก็ไม่มีคามจำเป็นที่จะต้องสร้างศูนย์ประชุมนานาชาติ แต่ควรปรับปรุงสนามกีฬาประชาชนให้มี มาตรฐานและคุณภาพที่ดีขึ้น ภูเก็ตเป็นจังหวัดเดียวที่เอกชนอาจพิจารณาสร้างศูนย์ประชุมนานาชาติที่รัฐอาจให้การพิจารณาส่งเสริม คณะกรรมการ ส่งเสริมการลงทุน แต่รัฐต้องปรับปรุงระบบคมนาคม ที่เชื่อมโยงโรงแรมจากหาดต่างๆ ให้ดีกว่าในปัจจุบัน

มาตรการภายใต้กลยุทธ์นี้มีดังต่อไปนี้

(1) เร่งรัดสาธารณูปโภคหลักให้เป็นไปตามแผน เช่น สนามบินสุวรรณภูมิ โครงการทางด่วนพิเศษต่าง ๆ โครงการขนส่งมวลชน โดยเฉพาะรถไฟใต้ดิน ฯลฯ การขยายเส้นทางรถไฟฟ้าให้มีสมรรถภาพสูงขึ้น

(2) ปรับปรุงสนามกีฬา และหอประชุมสถาบันการศึกษาในจังหวัดท่องเที่ยวหลักให้เป็นศูนย์ประชุมได้

(3) จัดตั้ง MICE Bureau เพื่อให้สามารถนำการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) ให้นำหน่วยงานของรัฐจัดงานประชุมนิทรรศการนานาชาติให้มากขึ้น โดยเฉพาะในสาขาที่ไทยมีความได้เปรียบ เช่น การเกษตรอาหาร อัญมณี ฯลฯ

(5) ให้นำหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้แก่กิจกรรม MICE ตั้งแต่การเตรียมการประมูล จนกระทั่ง การประชุมสิ้นสุดลง

6. กลยุทธ์พัฒนาชุมชนท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีลักษณะพิเศษ คือ มีผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นรากฐานที่สำคัญ สำหรับการกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่ท้องถิ่น แต่การมีผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมาก นั้นหมายความว่า จะมีการแข่งขันในระดับสูง ดังนั้น การลดต้นทุนจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญของบริษัท แต่ความพยายามลดต้นทุนดังกล่าว อาจเป็นผลกระทบที่เป็นลบต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยว ให้ยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น กลยุทธ์การพัฒนาผู้ประกอบการจึงมุ่งที่ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพโดยมี มาตรการดังต่อไปนี้

(1) พัฒนากลุ่มธุรกิจ (Cluster) ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อสร้างความพร้อมของกลุ่มธุรกิจเดียวกันและกลุ่มธุรกิจที่เชื่อมโยงกัน เพื่อสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน และเพื่อมิให้เกิดปัญหาคอขวดและให้สามารถ "บินเป็นฝูง" ได้

(2) สนับสนุนด้านวิชาการและข้อมูลให้แก่ผู้ประกอบการขนาดย่อมและองค์กรเอกชนอิสระ ร่วมกับการพัฒนาฝีมือแรงงาน จัดอบรมการให้บริการ และจัดการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร และการจัดการที่พัก ฯลฯ รวมทั้งการจัดทำคู่มือการประกอบ

(3) จัดทำทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้จัดการ

(4) จัดให้มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาเป็นท้องถิ่นเป็นผู้พิจารณา หลักสูตร ทั้งนี้จะต้องมีการแก้ไข พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พุทธศักราช 2535

(5) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเคลื่อนที่สำหรับการจัดงานเทศกาล

7. กลยุทธ์ด้านการยกระดับคุณภาพและการจัดทำมาตรฐานแห่งชาติ

มาตรการภายใต้กลยุทธ์มีดังต่อไปนี้

(1) สร้างระบบประกันคุณภาพและมาตรฐาน การให้การศึกษา และการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยว

(2) กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัยและมีฝีมือ การตรวจสอบการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานได้อย่างเคร่งครัด

(3) พัฒนาและสร้างระบบรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม เช่น ระบบการให้ดาวของโรงแรม และมาตรฐานการบริการและความปลอดภัยสำหรับบริการสุขภาพ และบริการผจญภัยในรูปแบบต่างๆ

(4) เร่งรัดพัฒนาเมืองท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ภูเก็ตและเชียงใหม่ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวนานาชาติที่ได้มาตรฐานสากล (World class tourism) ที่ยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและโทรคมนาคมในภูมิภาค

8. กลยุทธ์การท่องเที่ยวเพื่อสังคมปัญญา

การท่องเที่ยวเป็นวิธีการที่สามารถใช้กระตุ้นให้เยาวชนและประชาชนหันมาสนใจองค์ความรู้ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ และมรดกทาง วัฒนธรรมได้น่าสนใจว่าการเรียนรู้ภายในห้องเรียน และยังเป็นช่องทางการเรียนรู้ทางวิชาการและวิชาชีพอย่างต่อเนื่องให้กับประชาชนอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจและความรักมรดกของชาติ ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงสามารถใช้เป็นวิธีการหนึ่งเพื่อยกระดับความรู้ และจิตสำนึกของประชาชน

มาตรการภายใต้กลยุทธ์นี้มีดังต่อไปนี้

(1) สนับสนุนลงทุนในการสืบค้นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนการสร้างข้อมูลสำหรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

(2) สร้างสารบันเทิงและสาระสร้างสรรค์เพื่อให้การท่องเที่ยว เป็นวิธีการหนึ่งของการให้การศึกษาแก่เยาวชน และก่อให้เกิด โอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของประชาชน

(3) สร้างโครงการ E- tourism สำหรับนักเรียนนักศึกษาที่เน้น "เที่ยวให้รู้ ดูให้เกิดปัญญา" แก่เยาวชนไทย

(4) ให้กิจกรรมขนส่งมวลชนของรัฐ และที่พักที่เป็นของหน่วยราชการ คิดค่าบริการสำหรับนักเรียนนักศึกษาเพียงร้อยละ 40 ของ ราคาปกติ ในช่วงวันหยุด เมื่อมีการเดินทางเป็นหมู่คณะ ไปทัศนศึกษาออกสถานที่

9. กลยุทธ์การตลาดและขยายบริการด้านการท่องเที่ยว

เป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-10

(1) ให้สร้างภาพลักษณ์ให้ประเทศไทยในฐานะ “Quality Destination” เน้นการท่องเที่ยวที่ียวคุณภาพสูง และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นกลุ่มลูกค้าสตรี และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเป็นครอบครัว จากญี่ปุ่น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ออสเตรเลีย สแกนดิเนเวีย

(2) รมร่งค์ให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในเอเชียและแปซิฟิก

(3) กำหนดกลยุทธ์เชิงรุกในตลาดต่างประเทศที่มีแนวโน้มความได้เปรียบลดลงได้แก่ เยอรมนี สเปน อิตาลี ฯลฯ ทั้งนี้ต้องเน้น การเกิดตลาดใหม่ในประเทศเหล่านี้

(4) กำหนดให้ตลาดที่มีผลตอบแทนสูงและตลาดที่ต้องการสินค้าคุณภาพ เช่น ตลาด MICE ตลาดนี้ฝั่งพระจันทร์ เป็นตลาด เป้าหมายในแผนฯ 9 รมร่งค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวในฤดูฝน (Green season) เป็นการท่องเที่ยวในฤดูส่งเสริม (Promotion scason) สำหรับประเทศจีน ให้ตั้งเป้าหมายเฉพาะกลุ่มมีรายได้สูง โดยเฉพาะลูกค้าในเขตเมืองชายทะเล

(5) กำหนดเป้าหมายผู้โดยสารผ่าน (Transit passengers) ที่จะสามารถชักจูงเข้ามาทัศนอาจรในประเทศ ในกรุงเทพมหานคร อยุธยา ภูเก็ต และเชียงใหม่

มาตรการด้านการตลาดและมีการขยายบริการการท่องเที่ยวมีดังต่อไปนี้

(1) กำหนดกลยุทธ์เชิงรุกสำหรับส่งเสริมจังหวัดในประเทศไทยที่มีความพร้อมดังต่อไปนี้

- อันดับ 1	ภาคเหนือ	แม่ฮ่องสอน เพชรบูรณ์
	ภาคตะวันออก	ตราด
	ภาคใต้	ตรัง พังงา กระบี่
- อันดับ 2	ภาคกลาง	กรุงเทพมหานคร ประจวบคีรีขันธ์ ลพบุรี
	ภาคตะวันออก	ชลบุรี ระยอง
	ภาคเหนือ	เชียงใหม่ เชียงราย สุโขทัย
	ภาคใต้	ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช
- อันดับ 3	ภาคเหนือ	ลำพูน
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	บุรีรัมย์

(2) ให้พัฒนาแนวความคิด (Theme) หรือเรื่องราว (Story) ให้เป็นจุดขายที่น่าสนใจและชัดเจน สำหรับแหล่งท่องเที่ยว ก่อนที่จะไป ทำแผนตลาดและแผนกายภาพ

(3) เร่งรัดพัฒนาระบบ F-marketing และใช้ E-marketing อย่างเต็มรูปแบบในตลาดสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เยอรมนีและตลาดญี่ปุ่น เพื่อให้เข้าถึงลูกค้าประเภทผู้บริโภค

โดยตรงได้ ให้สำนักงานในตลาดที่เพิ่งอ้าง ปรับโครงสร้างเพื่อทำการตลาดเฉพาะ (Niche market) เช่น ตลาด MICE ตลาดกอล์ฟ ตลาดวัฒนธรรมคุณภาพสูง ตลาดน้ำผึ้งพระจันทร์

(4) พัฒนาระบบข้อมูลกลไก และการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ให้เอื้ออำนวยการท่องเที่ยว พหุประสงค์ (Multi-purpose) หรือ Combination tour ในประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันนักท่องเที่ยวจำนวนมากจะใช้เวลาในแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลเป็นเวลานาน ซึ่งระบบข้อมูลที่ต้องการจะเป็นประเภททำเนียบธุรกิจ และกิจกรรมการวางแผนการเดินทางสิ่งดึงดูดใจเฉพาะด้าน เช่น วัฒนธรรม สุขภาพและความงาม กีฬา บันเทิง และลดการประชาสัมพันธ์ผ่านแผ่นพับและสื่อแบบทั่วไป

(5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวในฤดูฝน (Green season) ให้เป็น Promotion season สำหรับนักท่องเที่ยวจากประเทศ กิ่งทะเลทรายและทะเลทราย สำหรับผู้สูงอายุและนักศึกษา รวมทั้งนักท่องเที่ยวไทย โดยกำหนดราคาพิเศษทั้งค่าที่พัก ค่าเดินทาง สำหรับกลุ่ม นักศึกษาและผู้สูงอายุ

(6) ประกาศให้ช่วงแผนฯ 9 เป็นช่วงการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับครอบครัวไทย เน้นการท่องเที่ยวของครอบครัว และพาผู้สูงอายุไปท่องเที่ยวพร้อมลูกหลาน เพื่อกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยจัดทำโครงการครอบครัวท่องเที่ยววันดีธรรมดา และโครงการ บัตรกำนัลกัญญา ซึ่งโดย ททท. ประสานกับธนาคารต่าง ๆ และผู้ประกอบการเอกชน เพื่อขยายและกระจายกิจกรรมท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวไทยในช่วงพฤษภาคมถึงกันยายน ซึ่งเป็นบัตรสมาชิกที่จะทำให้ได้ลดราคาเครื่องบิน รถไฟ และค่าที่พัก เมื่อเดินทางพร้อมกันทั้งครอบครัว รวมทั้งบัตรกำนัลท่องเที่ยวที่ลูกหลานซื้อให้ญาติและผู้มีบุญคุณในวัยอาวุโส

(7) ใช้กลยุทธ์ในเชิงรุกพัฒนาตลาดท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมความงามในประเทศไทย ควบคู่ไปกับอุตสาหกรรมเสริมความงาม

(8) ปรับโครงสร้างสำนักงานต่างประเทศโดยให้ลดสำนักงานให้เหลือเพียงหนึ่งแห่งในแต่ละประเทศ และเพิ่มสำนักงานในตลาดใหม่ ที่ต้องการพัฒนา เช่น อินเดีย จีน เกาหลีใต้ กลุ่มประเทศสมแกนดินเญี

(9) ตั้งเป้าหมายการตลาดในแต่ละประเทศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในประเทศที่มีการพัฒนาตลาดไปมากแล้ว ที่มีแนวโน้มค่าใช้จ่าย นักท่องเที่ยวลดลง เช่น เยอรมนี อิตาลี เป็นต้น ให้เน้นการเปิดตลาดใหม่ โดยตั้งเป้าหมายให้สัดส่วนนักท่องเที่ยวเที่ยวซ้ำ (Repeat tourists) ลดลงในตลาดเหล่านี้

(10) ให้สำนักงานในต่างประเทศ เพิ่มการประชาสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวโดยตรงมากขึ้น เพื่อเป็นการขยาย ตลาด FIT เชื่อมโยงการโฆษณาโดยตรงและโดยอ้อมกับเว็บทำของ ททท.

(11) ส่งเสริมการทัศนาวจรของผู้โดยสารที่ผ่านท่าอากาศยานหลัก เช่น ให้ภาคเอกชนเปิด booth โดยไปเสียค่าใช้จ่ายในห้อง Transit เพื่อนำเที่ยว หรือให้สายการบินแห่งชาติโฆษณาการท่องเที่ยวที่ผู้โดยสารสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้ใน 1 วัน ระหว่างรอ เปลี่ยนเครื่องบิน

(12) พัฒนาสื่อด้านการตลาดเป็นภาษาต่างประเทศที่จะเป็นตลาดหลัก เช่น จีน ญี่ปุ่น สเปน ฝรั่งเศส พัฒนาข่าวสาร และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับตลาดประเทศมุสลิม

(13) ส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ สารคดีท่องเที่ยวและวัฒนธรรม หรือโฆษณา โดยอำนวยความสะดวก ลดขั้นตอน ยกเว้นภาษีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ต้องนำเข้าและนำออกไป เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ทั้งนี้ให้มีการควบคุมผล กระทบด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

(14) ย้ายวันปิดภาคเรียนจากฤดูร้อนเป็นฤดูฝน จะทำให้แก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร การจราจรในกรุงเทพฯ และปัญหาอัตราที่หักด้านการท่องเที่ยวต่ำ ไปพร้อมๆ กัน

10. กลยุทธ์พัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก

ตราบกระทั่งปัจจุบัน ประเทศไทยมีความได้เปรียบทั้งสองงและสิงคโปร์ในด้านศูนย์กลางการบินในเอเชียแปซิฟิก โดยเฉพาะเส้นทาง จากยุโรป แต่วิวัฒนาการด้านอากาศยานจะทำให้ไทยสูญเสียความได้เปรียบในเส้นทางยุโรป แต่จะเพิ่มศักยภาพในเส้นทางจากทวีปอเมริกาเหนือ ในขณะที่เดียวกัน สิงคโปร์ก็ได้ดำเนินนโยบายด้านท่าอากาศยานและสายการบินที่มีเอกภาพ และประสิทธิภาพมากกว่าไทย และมีแนวโน้มจะเป็น ศูนย์กลางการบินในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น จึงถึงเวลาที่ประเทศไทยจะทบทวนความเป็นไปได้ที่ไทยจะเป็นศูนย์กลางการบิน กับความเป็นไปได้ที่ไทยจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยพิจารณาผลได้ผลเสียในแต่ละทางเลือกให้ชัดเจน รวมทั้งเป้าหมายและบทบาท โอกาสของไทยที่จะเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวของเอเชียแปซิฟิก ตลอดจนการสนับสนุนที่จำเป็นจากรัฐ

การให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชียแปซิฟิก จะต้องทำการตลาดร่วมกับสายการบินนานาชาติ ไม่จำกัดแต่เพียง สายการบินแห่งชาติ รวมทั้งการเปิดให้ท่าอากาศยานภูเก็ตและเชียงใหม่เป็นท่าอากาศยานนานาชาติอย่างแท้จริง โดยให้มีการเพิ่มเที่ยวบิน จากสายการบินนานาชาติอื่นๆ เข้าสู่สนามบินหลัก หากสายการบินของไทยยังไม่มีความพร้อม แต่วิธีการส่งเสริมในประการหลังนี้จะทำให้ สายการบินแห่งชาติและท่าอากาศยานประเทศอื่น โดยเฉพาะของสิงคโปร์เข้มแข็งยิ่งขึ้นในด้านการเป็นศูนย์กลางการบิน

มาตรการภายใต้กลยุทธ์นี้มีดังต่อไปนี้

(1) เจรจาแลกเปลี่ยนสิทธิการบินเพิ่มเติมในตลาดญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน อิตาลี และ สเปน

(2) ทบทวนความเป็นไปได้ในการใช้กลุ่มท่าอากาศยานในประเทศ เพื่อผลักดันประเทศไทยให้เป็นบริษัทการบินไทย รวมทั้งในการ สนับสนุนการขยายตลาดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายการท่องเที่ยวไปสู่ภูมิภาค ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงประโยชน์ของประเทศ โดยรวมมากกว่าการปกป้องสายการบินแห่งชาติ

(3) ทำแผนตลาดร่วมกับสายการบินนานาชาติ เพื่อส่งเสริมให้ผู้โดยสารผ่าน (Transit passenger) และทัศนอาจรที่เชียงใหม่ ภูเก็ต กรุงเทพฯ และอยุธยา ทั้งนี้ ต้องเปิดให้สนามบิน เชียงใหม่ และภูเก็ต เป็นสนามบินนานาชาติที่แท้จริง

(4) พิจารณาค่าธรรมเนียมที่เหมาะสม โดยตั้งคณะกรรมการด้านการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและการกำกับดูแลในด้านบริการอื่นๆ ให้มี ประสิทธิภาพในระดับสูงตลอดเวลา

(5) ให้สายการบินแห่งชาติสนับสนุนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในด้านการตลาดต่างประเทศ การเปิดตลาดใหม่ โดยให้มีการ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน (เช่น อาคารสถานที่ การจัดกิจกรรมการตลาด)

(6) ผลักดันแนวโน้มความดัง Single ASEAN Destination เพื่อให้ไทยเป็น ASEAN Gateway เต็มรูปแบบ ทั้งนี้ควรเริ่มผลักดัน เป็นกลุ่มย่อยในประเทศที่พร้อมก่อน เช่น (สนับสนุนให้จัดตั้งกลุ่มความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาค ระหว่างสิงคโปร์ มาเลเซีย และประเทศไทย เพื่อให้นักท่องเที่ยวนานาชาติสามารถใช้ VISA ของประเทศสมาชิกใดประเทศหนึ่งสามารถเดินทางเข้าทุกประเทศได้)

(7) เร่งรัดการก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิให้เสร็จตามกำหนด

(8) พัฒนาความร่วมมือกับองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศพันธมิตรและสายการบินอื่นๆ โดยเฉพาะสิงคโปร์และฮ่องกง ให้ทำการตลาดร่วมกัน โดยให้สิงคโปร์และฮ่องกงสามารถแจกนักท่องเที่ยวไปยังเมืองต่าง ๆ นอกจากกรุงเทพฯ ได้โดยตรงมากขึ้น

ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดพัทลุง

พัทลุง อยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา ห่างจากกรุงเทพฯ 860 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 3,424.473 ตารางกิโลเมตร เป็นเมืองแห่งขุนเขาที่เก่าแก่โบราณเมืองหนึ่งของภาคใต้ ตัวเมืองมีเขากทะเลเป็นสัญลักษณ์สูงเด่นมองเห็นแต่ไกล เป็นเมืองต้นกำเนิดหนังตะลุงและโนรา มีประวัติสันนิษฐานว่าพัทลุงเป็นเมืองที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยศรีวิชัย ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ที่เขาหัวแดง ฝั่งตรงข้ามกับเมืองสงขลาในปัจจุบัน แต่เนื่องจากมีภัยต่างๆ มารบกวนทำให้ต้องย้ายเมืองไปตั้งอยู่ตามตำบลต่างๆ หลายครั้งแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงที่มีชื่อเสียงมากที่สุด คือ อุทยานนกน้ำทะเลน้อย เป็นอุทยานนกน้ำใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ที่นักดูนกทุกคนใฝ่ฝันจะมาเที่ยวชม นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติแล้ว โบราณสถาน วัตถุต่างๆ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เราทราบถึงความเป็นมาของเมืองพัทลุง (สำนักงานจังหวัดพัทลุง, 2552)

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอรัตนภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับทะเลสาบสงขลา เขตอำเภอระโนด กระแสสินธุ์ สทิงพระ และสิงหนคร จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเทือกเขาานครศรีธรรมราช หรือเขาบรรทัด เขตอำเภอห้วยยอด เมืองตรัง นาโยง ย่านตาขาว และปะเหลียน จังหวัดตรัง

ประวัติศาสตร์เมืองพัทลุง

เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ดังปรากฏหลักฐานจากถ้ำคนผบขวนหินขัดในท้องที่ทั่วไปหลายอำเภอ ในสมัยศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13-14) บริเวณเมืองพัทลุงเป็นแหล่งชุมชนที่ได้รับวัฒนธรรมอินเดียในด้านพระพุทธศาสนาเถรวาทมีหลักฐานค้นพบ เช่น พระพิมพ์ดินดิบจำนวนมากเป็นรูปพระโพธิสัตว์ รูปเทวดาโดยค้นพบบริเวณถ้ำคูหาสวรรค์ และถ้ำเขากทะเล

ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 19 เมืองพัทลุงได้ตั้งขึ้นอย่างมั่นคงภายใต้การปกครองของกรุงศรีอยุธยา ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ ได้ปรากฏชื่อเมืองพัทลุง ในกฎหมายพระอัยการนาทหาร

หัวเมือง พ.ศ.1998 ระบุว่าเมืองพัทลุงมีฐานะเป็นเมืองชั้นตรี ซึ่งนับได้ว่าเป็นหัวเมืองหนึ่งของพระราชอาณาจักรทางใต้ ที่ตั้งเมืองพัทลุงในระยะเริ่มแรกนั้นเชื่อกันว่า ตั้งอยู่ที่เมืองสทิงพระ จังหวัดสงขลาในปัจจุบัน มักจะประสบปัญหาโดนโจมตีจากกลุ่มโจรสลัดมาเลย์อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มโจรสลัดราแจะอารูและอุยงคตนะ ได้เข้าปล้นสะดมโจมตีเผาทำลายเมืองอยู่เนืองๆ

ในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม ตะโตะโมกอล ชาวมุสลิมที่อพยพมาจากเมืองสาเลห์ บริเวณหมู่เกาะชวา ซึ่งเป็นต้นตระกูลของสุลต่านสุลัยมาน แห่งเมืองสงขลาได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานค้าขาย ณ หัวเขาแดง แล้วตั้งประชาคมมุสลิมขึ้นตรงนั้นอย่างสงบ ไม่มีการขัดแย้งกับชาวเมืองที่อยู่มาก่อน ปักหลักอยู่ยาวนานจนมีผู้คนอพยพมาอาศัยอยู่มากขึ้นในที่สุดก็พัฒนาขึ้นมาเป็นเมืองท่าปลอดภาษี มีเรือสำเภาแวะเข้ามาซื้อ

บทบาทของตะโตะโมกอลได้รับการสนับสนุนจากอาณาจักรศรีอยุธยาด้วยดี พระเจ้าทรงธรรมโปรดเกล้าฯแต่งตั้งเป็น "ข้าหลวงใหญ่" ผู้ดำรงตำแหน่งนี้ต่อมาคือท่านสุลัยมานบุตรชายคนโต มีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาความสงบของพื้นที่ตั้งแต่ตอนล่างของนครศรีธรรมราช มาจดเขตปัตตานี ครอบคลุมครึ่งล่างของเมืองตรัง ปะเหลียนพัทลุง และสงขลา นอกจากนี้ก็ต้องเก็บส่วยสาอากรส่งถวายพระเจ้าแผ่นดินที่กรุงศรีอยุธยา ท่านสุลัยมานก็ได้ทำหน้าที่นี้เรียบร้อยด้วยดีมาตลอด ต่อมาได้ย้ายเมืองสงขลาจากสทิงพระ มายังหัวเขาแดงซึ่งมีชัยภูมิป้องกันตนเองได้ดีกว่า

ในสมัยสุลต่านสุลัยมาน บุตรของตะโตะโมกอล ได้ส่งฟาริซีน้องชายซึ่งเป็นปลัดเมืองมาสร้างเมืองใหม่ที่เขารัษฎบุรี เพื่อป้องกันศัตรูที่จะมาโจมตีเมืองสงขลาทางบก ภายหลังได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าเมืองพัทลุง และได้ย้ายเมืองพัทลุงออกจากเมืองสงขลาตั้งแต่นั้น และตั้งเมืองอยู่ที่เขารัษฎบุรีตลอดมาจนกระทั่งสิ้นกรุงศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ.2310

ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ได้มีการย้ายสถานที่ตั้งเมืองอีกหลายครั้งและได้ยกขึ้นเป็นเมืองชั้นโทในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในช่วงนี้เมืองพัทลุงมีผู้นำที่มีความสำคัญในการสร้างความเจริญและความมั่นคงให้กับบ้านเมืองหลายท่าน อาทิ พระยาพัทลุง (ขุนกลางเหล็ก) พระยาวิชิตเสน(ทองขาว)พระยาอภัยบริรักษ์ (จ้อย จันทรโรจนวงศ์) ส่วนประชาชนชาวเมืองพัทลุงก็ได้มีบทบาทในการร่วมมือกับผู้นำ คอยป้องกันเอกราชของชาติมาหลายครั้ง เช่น เมื่อสงครามเก้าทัพ (พ.ศ. 2328-2329) พม่าจัดกองทัพใหญ่ 9 ทัพ 1 ใน 9 ทัพ มีเกวียนแมงยีเป็นแม่ทัพ ยกลงมาตีทางใต้ ตีได้เมืองกระบุรี รัตนอง หุมพร ไชยา และนครศรีธรรมราชตามลำดับ

ขณะที่กำลังจัดไพร่พลอยู่ที่นครศรีธรรมราช เพื่อจะยกมาตีเมืองพัทลุงและสงขลานั้น พระยาพัทลุงโดยความร่วมมือจากพระมหาช่วยแห่งวัดป่าลิไลยก์ ได้รวบรวมชาวพัทลุงประมาณ 1,000 คน ยกออกไปตั้งขัดตาทัพที่คลองท่าเสม็ด จนกระทั่งทัพของ สมเด็จพระรามาธิบดีราชวงศ์จักรี

มหาสุรสิงหนาท วังหน้าในรัชกาลที่ 1 ทรงยกกองทัพมาช่วยหัวเมืองปักษ์ใต้ ตีทัพพม่าแตกหนีไป พระมหาช่วยได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ลาสิกขาแล้วแต่งตั้งเป็นพระยาทุกขราษฎร์ช่วยราชการเมืองพัทลุง นอกจากสงครามกับพม่าแล้วชาวพัทลุงยังมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติในหัวเมืองภาคใต้ เพราะปรากฏอยู่เสมอว่าทางเมืองหลวงได้มีคำสั่งให้เกณฑ์ชาวพัทลุง พร้อมด้วยเสบียงอาหารไปทำสงครามปราบปรามกบฏในหัวเมืองมลายูเช่น กบฏไทรบุรี พ.ศ.2373 และ พ.ศ.2381 ซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของเมืองพัทลุง ทางด้านการเมือง การปกครองในอดีตเป็นอย่างดี

กษัตริย์สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปฏิรูปการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาลใน พ.ศ.2437 และได้ประกาศจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชขึ้น เมื่อ พ.ศ.2439 ประกอบด้วยเมืองต่างๆ คือ นครศรีธรรมราชพัทลุง สงขลา และหัวเมืองทั้ง 7 ที่เป็นเมืองใต้ธานีเดิม สำหรับเมืองพัทลุงแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ คืออำเภอกลางเมือง อำเภออุดร อำเภอทักษิณ ขณะนั้นตัวเมืองตั้งอยู่ที่ตำบลลำปำ จนกระทั่ง พ.ศ.2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองพัทลุงมาอยู่ที่ตำบลคูหาสวรรค์ในปัจจุบัน เพื่อจะได้อยู่ใกล้เส้นทางรถไฟ และสะดวกในด้านติดต่อกับเมืองต่างๆ จกอดีตถึงปัจจุบัน เมืองพัทลุงได้มีการย้ายเมืองหลายครั้งสถานที่เคยเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุง มาแล้ว ได้แก่

โลกเมืองแก้ว ปัจจุบัน หมู่ที่ 4 ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน บ้านควนแร่ ปัจจุบัน หมู่ที่ 1 ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง เขาชัยบุรี(เข เมือง) ปัจจุบัน เขต 3 ตำบล คือตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุงท่าเสม็ด ปัจจุบัน ตำบลท่าเสม็ด อำเภอชะอวด จ.นครศรีธรรมราช เมืองพระรถ ปัจจุบัน หมู่ที่ 1 ตำบลควนมะพร้าว อ.เมืองพัทลุง บ้านควนมะพร้าว ปัจจุบัน หมู่ที่ 2 ตำบลพญาขัน อ.เมืองพัทลุง บ้านม่วง ปัจจุบัน หมู่ที่ 2 ตำบลพญาขัน อ.เมืองพัทลุง บ้านโลกสูง ปัจจุบัน หมู่ที่ 4 ตำบลลำปำ อ.เมืองพัทลุง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการจัดระเบียบบริหารส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัดและอำเภอ ได้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล ทำให้เมืองพัทลุงมีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่ง ในปัจจุบัน จังหวัดพัทลุง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ คือ อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอกวนขนุน อำเภอเขาชัยสน อำเภอปากพะยูน อำเภอกงหราอำเภอตะโหมด อำเภอป่าบอน อำเภอศรีบรรพต อำเภอป่าพะยอม อำเภอบางแก้ว และอำเภอศรีนครินทร์

นอกจากด้านการเมืองการปกครองแล้ว สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเมืองพัทลุงเคยมีชื่อเสียงในการเล่นพื้นเมือง คือหนังตะลุง มโนราห์ ลิเกป่า ส่วนด้านศาสนา ได้มีการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีต มีการพระราชทานพื้นที่พระกัลปานา

วัดเขียนบางแก้ว วัดสทัง วัดพะโคะ เพื่อบำรุงรักษาวัดให้เจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา

ชื่อเมืองพัทลุง

ในสมัยก่อนชื่อเมืองพัทลุง ไม่ได้เขียนอย่างที่ปรากฏให้เห็นจากหลักฐานพบว่าบนเหรียญอิเภาะพัทลุงพ.ศ. 2426 เขียนว่า พัททะลุง และพัตลุง ในเอกสารของไทย ใช้ต่างกันมากมายได้แก่ พัดทะลุง พัดทลุง พัททะลุง พัดทลุง พัดลุง พัทลุง ในเอกสารเบอร์นีของอังกฤษสมัยรัชกาลที่ 3 เขียนว่า Bondelun และ Merdelong ของนายลามาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศส สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เขียนว่า Bourdelun ความหมายของชื่อเมืองหมายถึงเมืองช้างหรือเมืองเกี่ยวเนื่องด้วยช้างซึ่งตรงกับชื่อเท็จจริงหลายประการ คำว่า “พัต-พัท-พัท” ยังไม่อาจทราบได้ว่าคำเดิมเขียนอย่างไร คำไหนทราบเพียงว่าใช้เป็นคำขึ้นต้น ส่วนคำพื้นเมืองที่เรียกว่า “ตะลุง” แปลว่าเสาถ้ำมช้างหรือไม้หลักผูกช้างชื้อบ้านนามเมืองของพัทลุงที่เกี่ยวกับช้างมีมากหรือจะเรียกว่าเป็น “เมืองช้าง” ก็ได้โดยเฉพาะทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลาในแถบชะรัดซึ่งอยู่ติดกับเทือกเขาบรรทัด มีช้างป่าชุกชุม และในตำนานนางเลือดขาวตำนานเมืองพัทลุงกล่าวไว้ว่า ดาสามโม ยะยเพชรเป็นหมอสดาหมอเฒ่านายกองช้าง เลี้ยงช้างส่งเจ้าพระยากรุงทองทุกปี ต่อมาพระกุมารกับนางเลือดขาวก็ได้รั้วมรดกเป็นนายกองเลี้ยงช้างส่งส่วยซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านบางส่วนยังคงนับถือ “ดาหมอช้าง”

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอกงหรา

ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ว่าการอำเภอกงหรา ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 8 ตำบลคลองทรายขาว อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดพัทลุงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร มีเนื้อที่โดยประมาณ 159,930 ไร่ หรือคิดเป็นประมาณ 255.856 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอย่านตาขาว และอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขา และมีลักษณะลาดต่ำไปจากทิศตะวันตก ซึ่งเป็นเทือกเขาบรรทัด

ไปทางทิศตะวันออก เป็นพื้นที่ป่าไม้และภูเขาประมาณ 40 % เป็นพื้นที่ราบธรรมดาทั่วไป ประมาณ 40 % และเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประมาณ 20 %

มีเทือกเขาที่สำคัญคือเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด ซึ่งพาดผ่าน

พื้นที่บางส่วนของตำบลงหรา ตำบลคลองทรายขาว และตำบลคลองเฉลิม นอกจากนี้ยังมีแนวเขาพญาไอ้ง ซึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติเขาน้อย – เขาย่า พาดผ่านพื้นที่บางส่วนของตำบลสมหวัง ตำบลชะรัด ตำบล กงหรา ตำบลคลองทรายขาว และตำบลคลองเฉลิม

มีลำคลองสายสำคัญที่ไหลผ่าน ประกอบด้วย

1. คลองหรั่ง, คลองทรายขาว ไหลผ่านตำบลคลองทรายขาว, ตำบลชะรัด ออกสู่ตำบลนาโหนด อำเภอเมืองพัทลุง
2. คลองบ้านพุด, คลองหลักสาม ไหลผ่านตำบลคลองเฉลิม ก่อนออกสู่ตำบลโลกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
3. คลองเขเตะไกร้ ไหลผ่านตำบลกงหรา, ตำบลชะรัด ก่อนออกสู่ตำบลนาโหนด อำเภอเมืองพัทลุง

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรของอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จำแนกตามตำบล เพศและครัวเรือน

ตำบล	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
กงหรา	2,051	2,007	4,058	1,151
คลองทรายขาว	3,113	3,209	6,322	1,676
คลองเฉลิม	6,311	6,284	12,595	3,233
ชะรัด	3,293	3,432	6,725	1,752
สมหวัง	2,243	2,289	4,532	1,374
รวม	17,011	17,221	34,232	9,186

ข้อมูล ณ วันที่ 30 เดือน กันยายน พ.ศ. 2552

แหล่งท่องเที่ยว

- 1) น้ำตกไพรวัลย์ ม.13 ต.คลองเฉลิม
- 2) น้ำตกมโนราห์ ม. 11 ต.คลองเฉลิม
- 3) ทะเลหมอก เขาเจ็ดยอด พื้นที่ตำบลคลองเฉลิม

- 4) น้ำตกนกรำ ม. 1 ต.คลองทรายขาว
- 5) น้ำตกวังตอ ม. 4 ต.คลองทรายขาว
- 6) น้ำตกหนานสูง ม. 2 ต.คลองทรายขาว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขนิษฐา พอนอ่วม และคณะ (2543, บทคัดย่อ) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวใหม่ คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยการเลือกพื้นที่ศึกษาที่ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นตัวแบบในการศึกษาทั้งทางด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ ความต้องการและความคิดเห็นของคนในชุมชน ปัญหาผลกระทบด้านต่างๆ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ศึกษาเพื่อสามารถนำไปใช้ขยายผลกับชุมชนอื่นๆ ที่มีศักยภาพของการท่องเที่ยวอย่างเดียวกัน เก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ศึกษา โดยออกแบบสอบถามตัวอย่างประชากรในพื้นที่ จำนวน 346 ตัวอย่าง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เจาะลึก โดยเจาะจงตัวอย่างจากผู้นำทางการและผู้นำทางธรรมชาติ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยว จำนวน 50 ตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ผลจากการวิจัยพบว่า พื้นที่คีรีวงมีศักยภาพสูงในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ประชาชน องค์กรชุมชนและนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในระดับหนึ่ง ปัญหาและผลกระทบส่วนใหญ่เกิดจากด้านกายภาพ มากกว่าปัญหาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพและคุณภาพชีวิต โดยมีแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนด้วยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีระบบ ได้รับการสนับสนุนร่วมมือด้วยดีทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชนในแบบพหุภาคีและสามารถนำไปขยายผลแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่นกัน

วิชุดา ให้เจริญ (2543, บทคัดย่อ) การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนเกาะยาวน้อย และการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าวส่งผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนอย่างไรบ้าง ทำการศึกษา

โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีชาวบ้าน ซึ่งดำเนินการศึกษาในระหว่างเดือน กันยายน 2544 – กันยายน 2545 ที่ตำบลเกาะขวาน้อย อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ผลการศึกษาพบว่าชมรมชาวประมงพื้นบ้านตำบลเกาะขวาน้อยเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์โดยมีหลักการสำคัญเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนอยู่ 4 ประการ คือ 1) ต้องถือว่าการท่องเที่ยวไม่ควรมุ่งหวังรายได้เป็นหลักแต่ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2) ควรมีการคัดสรรนักท่องเที่ยวที่เคารพต่อธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน 3) ควรทำให้การประกอบอาชีพ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเป็นเรื่องเดียวกัน และ 4) ควรมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม โดยมีกระบวนการดำเนินงาน 4 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผนงาน 2) การจัดสายการทำงาน 3) การดำเนินงาน และ 4) การควบคุมการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการจัดการดังกล่าวสามารถกระตุ้นและสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนให้หันมาร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนตามแนวทางของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเกาะขวาน้อย มีลักษณะตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวแบบทั่วไปที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงความเสื่อมโทรมของธรรมชาติซึ่งมีสาเหตุหลักจากการหวังผลทางรายได้เป็นสำคัญ แต่การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของเกาะขวาน้อยเป็นแนวทางที่สวนกระแส คือ การยึดเอาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตชุมชนเป็นหลัก และได้ถือว่าการท่องเที่ยวเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเป็นสำคัญของชุมชนอย่างยั่งยืนและ เข้มแข็งต่อไป

วิระศักดิ์ อนันตมงคล (2544, บทคัดย่อ) ศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งประชาคมตำบล เพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบของคำถามหลักในการวิจัยคือ วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวตะโหมด มีความสัมพันธ์กับระบบธรรมชาติอย่างไร และจะทำอย่างไรให้ชุมชนตะโหมดมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการค้นหาคำตอบดังกล่าวโดยใช้กรอบแนวคิดของความเข้มแข็งประชาคมตำบล จากผลการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า กรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถใช้เป็นตัวขับเคลื่อนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาคมตำบล เพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลตะโหมดได้และผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวตะโหมด มีความสัมพันธ์กับระบบธรรมชาติ คือ ระบบธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบ

อาชีพ เพื่อดำรงชีวิตของชาวตะโหนด วิถีพฤติกรรมของชาวตะโหนด รูปแบบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ปรากฏว่ามีกลุ่มอาสาสมัครของชุมชนสามารถรวมตัวกัน กำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชนเองได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มป่าชุมชนเขาหัวช้าง กลุ่มถ้ำพระ ถ้ำฝาย ถ้ำครกบด และกลุ่มน้ำตกลานหม่อมจ้อย โดยได้แบ่งเกณฑ์มาตรฐานออกเป็น 5 มิติ คือ 1.) มิติทางด้านแหล่งท่องเที่ยว 2.) มิติทางการจัดการสิ่งแวดล้อม 3.) มิติทางด้านเศรษฐกิจ - สังคม 4.) มิติด้านคุณค่าต่อการท่องเที่ยว และ 5.) มิติทางด้านศิลปวัฒนธรรม

จากผลศึกษา สรุปได้ว่า วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาวชุมชนตะโหนด มีความสัมพันธ์กับระบบธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพ เพื่อดำรงชีวิต เป็นความสัมพันธ์ที่แยกไม่ออกจากกันได้ จนกลายเป็นวิถีคิด วิถีพฤติกรรมและวิถีชีวิตของชาวตะโหนด รูปแบบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับท้องถิ่นสามารถกำหนดมาตรฐานคุณภาพการท่องเที่ยวได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มป่าชุมชนเขาหัวช้าง กลุ่มถ้ำพระ ถ้ำฝาย ถ้ำครกบด และกลุ่มน้ำตกลานหม่อมจ้อย โดยได้แบ่งเกณฑ์มาตรฐานออกเป็น 5 มิติ คือ 1.) มิติทางด้านแหล่งท่องเที่ยว 2.) มิติทางการจัดการสิ่งแวดล้อม 3.) มิติทางด้านเศรษฐกิจ - สังคม 4.) มิติด้านคุณค่าต่อการท่องเที่ยว 5.) มิติทางด้านศิลปวัฒนธรรม วิธีเสริมสร้างให้ชุมชนตะโหนดมีความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ สามารถใช้กรอบแนวคิด 5 ประการของความเป็นประชาคมตำบล เป็นแนวทางการขับเคลื่อน สร้างพลังชุมชนในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ได้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลตะโหนด อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง ให้มีความยั่งยืนต่อไป

ชาวลิต สิทธิฤทธิ์ (2545, บทคัดย่อ) การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมในตำบลกรุงชิง วัตถุประสงค์ ในการวิจัยคือ 1.) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ สถานภาพ และองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน 2.) เพื่อสร้างรูปแบบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3.) เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และ 4.) เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการ โดยชาวบ้านในชุมชนกรุงชิง ทั้งหมด บทบาทและหน้าที่หลักเป็นของชาวบ้านเพื่่อมุ่งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน นำแผนมาสู่การปฏิบัติ มีการนำผลการปฏิบัติมาทบทวน ปรับปรุง เพื่อให้ผลที่ได้มีคุณภาพเป็นที่พอใจของชุมชน มีการร่วมกันค้นหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน ภายใต้แนวคิดของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ ในการร่วมกันกำหนดทิศทาง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่่อมุ่งสู่ความยั่งยืนต่อไป ผลของการวิจัยพบว่า 1.) ได้รูปแบบโครงสร้างพร้อมคณะกรรมการบริหารเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง 2.) ได้สร้างชุดการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจริงๆ 3.) ชาวบ้าน

เรียนรู้ วิธีการค้นหาคำตอบของชุมชน โดย กระบวนการวิจัยท้องถิ่น ภายใต้อำนาจที่มีประสิทธิภาพ 4.) การสร้างรูปแบบความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 5.) เกิดการบูรณาการแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งจากผลของการวิจัยปรากฏว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community based ecotourism) ได้ส่งผลให้เกิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน การสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การเกิดชุมชนนำร่องในการจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินไปตามแผนแม่บท การพัฒนาของชุมชน บทสรุปงานวิจัยเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ภายใต้อำนาจวิสัยทัศน์ที่ยั่งยืน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีโอกาสใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ช่วยกันดูแลรักษา ในรูปของการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย เพื่อสุดท้ายชุมชนกรุงชิงสามารถที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ อย่างเกื้อกูลและพึ่งพาต่อไป

สนใจ รัชตวัฒน์กุล (2548, บทคัดย่อ) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองพัทยา มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า: การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองพัทยามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพื่อศึกษาปัจจัยในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและเพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองพัทยา กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยว จำนวน 384 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้ค่าไคร์-สแควร์ (Chi-square) ในการทดสอบและค่าการทดสอบ Phi เพื่อหาความเกี่ยวข้องของการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าพฤติกรรมมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับโอกาส มีระยะเวลาที่พักอาศัยในเมืองพัทยาค่อนข้างน้อยสำหรับมาท่องเที่ยวในรอบปีที่ผ่านมา (2546) ส่วนใหญ่ไม่พักค้างคืน และจำนวนครั้งของการเดินทางมาเที่ยวพัทยา ในรอบปีที่ผ่านมา มากกว่า 10 ครั้ง ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่าปัจจัยด้านความเป็นธรรมชาติ ปัจจัยด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยวของเมืองพัทยา ปัจจัยด้านความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวของเมืองพัทยา ปัจจัยด้านความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวของเมืองพัทยา ปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ของเมืองพัทยา ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวของเมืองพัทยา ปัจจัยด้านโครงสร้างเหนือฐานะรองของเมืองพัทยา ปัจจัยด้านวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นของเมืองพัทยา อยู่ในระดับเหมาะสมมาก การกำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองพัทยา กลยุทธ์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรมีการจัดโซน หรือกำหนดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระบบและสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ กลยุทธ์ด้านการกำหนดราคา ควรมีการของความร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร สถานบันเทิง ฯลฯ ในการกำหนดราคาค่าบริการ ให้มีความยุติธรรมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย ควรขอ

ความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการขาย ชมรม สมาคม กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ควรมีการร่วมมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน

โสภณ วัฒนมงคล (2549, บทคัดย่อ) การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษากรณี หาดสอ กรมสรรพาวุธทหารเรือ จังหวัดชลบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า: การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงลักษณะพื้นที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำให้หาดสอ มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความ ต้องการในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้เนื่องจากหาดสอ อยู่ในพื้นที่ของกรมสรรพาวุธทหารเรือ ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญมีการระวังป้องกันเป็นพิเศษ ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยทางคุณภาพ (qualitative-research) โดยศึกษาจากเอกสารและข้อมูลต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นโยบายและการพัฒนาการท่องเที่ยวของรัฐบาล นโยบายด้านการท่องเที่ยวของกองทัพเรือ และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (interview) กลุ่มผู้บริหาร 3 คน และกลุ่มคณะอนุกรรมการกิจการหาดสอและสันตนาการ 12 คน การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ในราชการกรมสรรพาวุธทหารเรือ มีแนวทางในการดำเนินการต่างๆ ในพื้นที่อย่างชัดเจนไม่ ว่าจะเป็นองค์บุคคล องค์วัตถุ รวมถึงงบประมาณในการดำเนินการผลการศึกษาพบว่า หาดสอมีพื้นที่ไม้ยืนต้นหลายชนิดอยู่ในบริเวณพื้นที่รอบหลังหาดในส่วนของท้องทะเลเป็นพื้นที่ทราย มีแหล่งปะการังน้ำตื้น พื้นที่ท่องเที่ยวอยู่ใกล้กับคลังสรรพาวุธซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญทางทหาร มีสิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง และอาคารห้องน้ำส้วม 2 หลัง โดยที่หาดสอมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก การท่องเที่ยวจึงควรเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การรักษาความปลอดภัยพื้นที่ของทางราชการเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง การก่อสร้างต่างๆ โดยคำนึงถึงการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ควรมีการก่อสร้างมากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ การท่องเที่ยวควรเน้นแบบนันทนาการ ไม่มีการค้างแรมในพื้นที่ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ ชุมชนทหารในพื้นที่ควรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและใช้สถานที่การท่องเที่ยว

จักรกฤษณ์ เรืองเวช (2550, บทคัดย่อ) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จังหวัดชลบุรี) จำนวน 393 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมกรท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ลักษณะคำถามแบบถูกผิด สถิติที่ใช้ในการ

วิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1.นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จังหวัดชลบุรี) ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 21-30 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด และมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อน/สัมผัสธรรมชาติ 2.การเปรียบเทียบพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จังหวัดชลบุรี) จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวและความรู้พื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี พบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นอาชีพ และสถานภาพสมรสพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พระราชศรีสวัสดิ์ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาผลกระทบและศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน บนพื้นที่เกาะช้างกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร/เจ้าของกิจการ ที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 5 ชุด มีทั้งแบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง โดยคณะนักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลถ่าเป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์เนื้อหาส่วนแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางด้านสถิติ ผลการวิจัยพบว่า ผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบ่งได้ 2 กลุ่มคือ ผู้ให้บริการ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นประชาชนในพื้นที่ และผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นนักลงทุนต่างถิ่น/ต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการด้านต่างๆ จำนวน 8 ด้าน คือ 1.) วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม 2.) ด้านการเงิน 3.) ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก 4.) การจัดโปรแกรมกิจกรรมต่างๆ 5.) การประชาสัมพันธ์และการตลาด 6.) ด้านทรัพยากรมนุษย์ 7.) ความปลอดภัยและความเสี่ยง และ 8.) ลูกค้านักท่องเที่ยว ส่วนเรื่องศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ พบว่า กิจกรรมค้ำน้ำ ดูปะการัง (น้ำตื้น) และ กิจกรรมค้ำน้ำ ดูปะการัง (น้ำ ลึก) มีศักยภาพในระดับสูง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นว่าคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากการท่องเที่ยว มีศักยภาพสูง แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ คิดว่ามีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องความปลอดภัยจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และความนิยมของกิจกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนพื้นที่เกาะช้าง โดยสามารถจัดทำภายใต้กรอบ 3E คือ

Enforcement (การบังคับใช้กฎหมาย หรือข้อบังคับ) Engineering (การใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาปรับปรุง และอนุรักษ์) และ Education (การให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและครบถ้วน)

วุฒิชชาติ ศูนย์ทศมัย และคณะ (2550. บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบโฮมสเตย์ กรณีศึกษาตำบลตะพง จังหวัดระยอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพแวดล้อมและวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ ตลอดจนการศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการจัดการธุรกิจพักผ่อนท่องเที่ยว หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกต โดยอาศัยแบบบันทึกลงและแบบสอบถามที่ใช้คำถามปลายเปิด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากบทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ในด้านสภาพแวดล้อมชุมชนตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีผู้ประกอบการธุรกิจเพียง 3 ราย ซึ่งเป็นพี่น้องกัน รูปแบบการจัดการธุรกิจนั้นมีน้องชายคนกลางเป็นแกนหลักรายแรก เมื่อนักท่องเที่ยวมาพักเกินกว่าผู้ประกอบการหลักรายแรก ซึ่งน้องชาย คนกลางนี้จะทำหน้าที่จัดเจกนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพี่และน้องสาวของเขาซึ่งเป็นผู้ประกอบการอีก 2 ราย ผู้ประกอบการหลักมีอาชีพหลักคือเป็นข้าราชการและทำธุรกิจโฮมสเตย์เป็นธุรกิจเสริม โดยมีบ้านพักที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยว 2 หลัง และพักได้สูงสุด 40 คนต่อหลังต่อคืน โดยมีการบริการห้องพักร่วมกับการจัดทัวร์ชมผลไม้ (ชมสวนผลไม้) ในช่วงฤดูกาลผลไม้ออกผล ทั้งนี้จุดอ่อนของกิจการไม่มีกรมโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และขาดเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว มีเพียงโบว์ชัวร์ที่ผลิตโดยองค์การบริหารส่วนตำบลตะพงเท่านั้น แม้ว่าราคาที่พักขั้นต่ำคนละ 70 บาทต่อคืน แต่สามารถปรับราคาขึ้นลงได้ หากมี นักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยราคานั้นขึ้นอยู่กับขนาดของห้องพัก อำนาจต่อรองของนักท่องเที่ยว ความสนิทสนมคุ้นเคย และความพึงพอใจของเจ้าของโฮมสเตย์ จุดแข็ง คือ ด้านห้องพักที่ให้บริการมีความสะอาดและปลอดภัยพอสมควร และเจ้าของโฮมสเตย์ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับนักท่องเที่ยว คือ ห้องน้ำ พัดลม ตู้เสื้อผ้า เตียงที่นอน และหมอน โดยสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ดูแลและคอยให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเต็มใจเองตามวิถีชาวบ้าน ด้วยอุปสรรค สภาพการแข่งขันด้านการบริการโฮมสเตย์ในพื้นที่ตำบลตะพงน้อย ทำให้ผู้ประกอบการ ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ขาดทักษะการจัดการเชิงรุกในแง่การรับรู้ถึงการแข่งขันของธุรกิจ ทั้งด้านการจัดการที่ขาดมาตรฐานการบริการ ด้านการตลาดที่ไม่มีการวิเคราะห์ความต้องการของ นักท่องเที่ยวแล้วนำมาปรับใช้ในการดำเนินกิจการ และยังขาดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม โดยเฉพาะด้านการสื่อสารการตลาด แต่

โฮมสเตย์ตำบลตะพงยังมีจุดเด่นในด้านบุคลากรที่เป็นสมาชิกในครอบครัวให้การต้อนรับที่อบอุ่น มีการได้ถามทุกข์สุข และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยวเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นจุดแข็งของผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ชุมชนตำบลตะพง คือ ด้านบุคลากรหรือด้านลูกค้าสัมพันธ์ ในขณะที่จุดอ่อน ได้แก่ ขาดทักษะด้านการตลาด โดยเฉพาะการศึกษา วิเคราะห์ความต้องการของลูกค้า (นักท่องเที่ยว) ตลอดจนยังไม่สามารถใช้เทคนิคการบริการลูกค้าที่เหมาะสม และขาดวิธีการสื่อสารการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนขาดมาตรฐานการกำหนดราคา บริการและไม่มีการบินที่การขายทางบัญชีและการเงินที่ชัดเจนและเป็นระบบ ทำให้ไม่ทราบถึงต้นทุนของบริการ รวมทั้งยังขาดทักษะสื่อสารกับตลาดใหม่ ๆ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เพิ่มจำนวนและให้ความสนใจในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และวิถีชุมชนของชุมชนตะพง จังหวัดระยองมากขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสที่สำคัญของการประกอบธุรกิจ ข้อเสนอแนะในการวิจัย คือ การพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆ อาทิ การสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ การบริการที่ประทับใจ การบัญชีและการเงิน และการตลาดแก่ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แบบโฮมสเตย์ของตำบลตะพง อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เพื่อให้สามารถดึงดูดและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศจกทรัพยากรที่มีคุณค่า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร บทความ แนวความคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้ศึกษารูปแบบเครื่องมืองานวิจัยที่มีโครงสร้าง และเนื้อหาที่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษา งานวิจัยของโสภณ วัฒนมงคล (2549, หน้า 6-32) สนใจ รัชตวัฒนกุล (2548, หน้า 7-26) และ จักรกฤษณ์ เรืองเวช (2550, หน้า 10-64) ที่ศึกษาองค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเป็นธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวที่เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยได้พัฒนาเครื่องมือเพิ่มเติมในคำถามความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดพัทลุง และกำหนดตัวแปรตามที่จะศึกษา เป็นองค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยว 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ การจัดการ กิจกรรม/กระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม

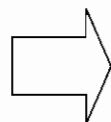
ตัวแปรอิสระ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาตัวแปรข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน รายละเอียดตามภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ข้อมูลส่วนบุคคล ในด้าน

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพสมรส
4. ระดับการศึกษา
5. อาชีพ
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการ
ท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร
ในองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

- ด้านพื้นที่
- ด้านการจัดการ
- ด้านกิจกรรม/ กระบวนการ
- ด้านการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของบุคคลกับความเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย
3. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. เสนอผลการแปลผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร จำนวนรวม 34,232 คน

2. การกำหนดขนาดตัวอย่าง

การกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยนี้ ด้วยการใช้สูตรของทาร์เนียมานน์

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดของประชากร

e แทน ขนาดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 (0.05)

$$\begin{aligned}
 \text{แทนค่าในสูตร} \quad N &= 34.232 \\
 &= \frac{34,232}{1 + 34,232(.05)^2} \\
 &= \frac{34,232}{1 + 85.58} \\
 &= 405
 \end{aligned}$$

ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 405 คน

3. การสุ่มตัวอย่าง

เลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลและหมู่บ้าน จำนวน 405 คน โดยใช้การเทียบสัดส่วนจาก 5 ตำบล โดยการสุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลตามจำนวนที่กำหนดไว้ ผู้ศึกษาได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยไม่มีกรณีเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่พบในแต่ละตำบล เพื่อให้ข้อมูลมีการกระจายมากที่สุดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรแต่ละตำบล

ตำบล	จำนวนประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
งหรา	4,058	48
คลองทรายขาว	6,322	75
คลองเจดิม	12,595	149
ชะวัด	6,725	80
สมหวัง	4,532	54
รวม	34,232	405

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอกงหราจังหวัดพัทลุง ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วน 1 เป็นลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกตอบคำตอบข้อใดข้อหนึ่งเพียงข้อเดียวในแต่ละข้อ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นลักษณะข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ของอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร มี 4 ด้านๆ ละจำนวน 3 ข้อ รวมจำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดหลักเกณฑ์ในการตอบด้วยวิธีการให้ค่าระดับคะแนน 5 ระดับ ดังนี้คือ

5 หมายถึง	มีระดับการจัดการ	มากที่สุด
4 หมายถึง	มีระดับการจัดการ	มาก
3 หมายถึง	มีระดับการจัดการ	ปานกลาง
2 หมายถึง	มีระดับการจัดการ	น้อย
1 หมายถึง	มีระดับการจัดการ	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open ended) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลและเนื้อหาต่างๆ จากตำรา เอกสารบทความทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้ศึกษารูปแบบเครื่องมืองานวิจัยที่มีโครงสร้าง และเนื้อหาที่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษางานวิจัยของโสภณ วัฒนมงคล (2549, หน้า 6-32) สนใจราชต์วัฒนกุล (2548, หน้า 7-26) และจักรกฤษณ์ เรืองเวช (2550, หน้า 10-64) แล้วยกร่างแบบสอบถามเป็น 3 ตอน

2. เสนอร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ เพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นชอบ นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะ

3. การหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความสมบูรณ์ถูกต้องของโครงสร้างเนื้อหา และความชัดเจนของภาษาที่ใช้เขียนแบบสอบถาม ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบไปด้วย

- 3.1 อาจารย์ ดร. หม่อมหลวงปริญญญา จรุงโรจน์
- 3.2 อาจารย์ปัทมา จรุงโรจน์ ณ อรุรยา
- 3.3 อาจารย์ ดร. สมชาย ปัญญาเจริญ
- 3.4 อาจารย์ ดร. ชูชีพ เบียดนอก
4. นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการจัดทำปัญหาพิเศษ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์
5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนในตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.93 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมดที่อำเภอกงหรา เพื่อเก็บข้อมูล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง
2. ผู้วิจัยสามารถสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้มาทั้งหมด 405 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วคัดเลือกร้อยที่ไม่สมบูรณ์ออก
4. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องมาลงรหัส (Coding) ให้เรียบร้อย
5. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมประมวลผลข้อมูลสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจากนั้นจึงได้นำเอาข้อมูลมาเพื่อนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ แล้วเอาไปเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องว่ามีความสอดคล้องกันอย่างไร มีความแตกต่างหรือขัดแย้งกันอย่างไร และในการประมวลผลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลค่าทางสถิติ และสถิติที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิตหรือมัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอภูกองหรา จังหวัดพัทลุง โดยใช้สถิติไคสแควร์ (χ^2)

เกณฑ์การแปลผล

โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมายของเบสต์ (รุ่งโรจน์ สิริโพรานนท์, 2546, หน้า 24) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

ดังนั้นแต่ละระดับจะมีช่วงของคะแนนเท่ากับ 1.33 คะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง มีการจัดการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.67 หมายถึง มีการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.68 - 5.00 หมายถึง มีการจัดการอยู่ในระดับมาก

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร จำนวนรวม 405 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานกับตัวแปรต่าง ๆ

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	179	44.20
หญิง	226	55.80
รวม	405	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 21 ปี	6	1.5
21 - 25 ปี	134	33.10
26 - 30 ปี	113	27.90
31 - 35 ปี	73	18.00
36 ปีขึ้นไป	79	19.50
รวม	405	100.00
สถานภาพ		
โสด	127	31.40
สมรส	265	64.40
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	13	3.20
รวม	405	100.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	78	19.30
มัธยมศึกษา/ปวช.	222	54.80
อนุปริญญา/ปวส.	81	20.00
ปริญญาตรี	9	2.20
สูงกว่าปริญญาตรี	15	3.70
รวม	405	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
เกษตรกร	91	22.50
รับจ้างทั่วไป	138	34.10
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	79	19.50
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	48	11.90
อื่น ๆ	49	12.10
รวม	405	100.00
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
ไม่เกิน 5 ปี	93	23.00
6 - 10 ปี	67	16.50
11 - 15 ปี	123	30.40
มากกว่า 15 ปี	122	30.10
รวม	405	100.00

จกตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.80 มีอายุระหว่าง 21 - 25 ปี มากที่สุดร้อยละ 33.10 รองลงมาคืออายุ 26-30 ปี ร้อยละ 27.90 อายุระหว่างอายุตั้งแต่ 36 ปีขึ้นไป ร้อยละ 19.50 และ อายุ 31-35 ปี ร้อยละ 18.00 น้อยที่สุดร้อยละ 1.50 สถานภาพสมรส โดยมีการสมรสมากที่สุดร้อยละ 65.40 โสด ร้อยละ 31.40 และหม้าย/หย่า/แยกกัน อยู่ น้อยที่สุด ร้อยละ 3.20 การศึกษาโดยจบการศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช. มากที่สุดร้อยละ 54.80 และจบปริญญาตรี น้อยที่สุด ร้อยละ 2.20 ด้านอาชีพ ส่วนมากมีอาชีพ รับจ้างทั่วไป มากที่สุดร้อยละ 34.10 และอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ น้อยที่สุดร้อยละ 11.90 ส่วนการอยู่อาศัย ส่วนมากอาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 - 15 ปี ร้อยละ 30.40 และอาศัยไม่เกิน 6-10 ปี น้อยที่สุดร้อยละ 16.50

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนในองค์ประกอบด้านการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านพื้นที่

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	อันดับ
1.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัด พิจิตร ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ ธรรมชาติมากน้อยเพียงไร	3.42	1.02	ปานกลาง	1
2.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัด พิจิตร ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นมากน้อยเพียงไร	3.39	0.95	ปานกลาง	3
3.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัด พิจิตร ส่งเสริมแหล่งวัฒนธรรมทาง ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเพียงไร	3.40	0.95	ปานกลาง	2
ภาพรวม	3.40	0.98	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชน ในการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านพื้นที่ พบว่า ประชาชน
มีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และส่งเสริมแหล่งวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ
ระบบนิเวศ ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. =0.98)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านพื้นที่ พบว่าอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร มีการจัดการ
ท่องเที่ยวโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง โดยมี
ค่าเฉลี่ย 3.42 (S.D. =1.02) รองลงมาการส่งเสริมแหล่ง ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ
ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. =0.95) และน้อยที่สุดมีการส่งเสริมแหล่งวัฒนธรรมทาง
ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.39 (S.D. =0.95)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านการจัดการ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	อันดับ
1.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร การจัดการที่มีความรับผิดชอบโดย ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมเพียงไร	3.39	0.95	ปานกลาง	2
2.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร มีทิศทางการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษเพียงไร	3.46	1.03	ปานกลาง	1
3.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร มีทิศทางการจัดการโดยคำนึงถึง พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตเพียงไร	3.36	0.93	ปานกลาง	3
ภาพรวม	3.40	0.98	ปานกลาง	

จากตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชน ในการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านการจัดการ พบว่า ประชาชนมี
ความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับการจัดการที่มีความรับผิดชอบโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
และสังคม ทิศทางการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและ
ควบคุมมลพิษ ทิศทางการจัดการโดยคำนึงถึงพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต ระดับปานกลาง
โดยมีค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. =0.98)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านการจัดการ พบว่าอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร มีทิศทางการ
จัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ เป็น
อันดับ 1 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.46 (S.D.=1.03) รองลงมาคือมีทิศทางการจัดการที่มีความรับผิดชอบ
โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.39 (S.D. =0.95) และ
น้อยที่สุดคือมีการจัดการที่มีทิศทางการจัดการ โดยคำนึงถึงพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต ระดับ
ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.36 (S.D. =0.93)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านกิจกรรม/กระบวนการ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรม/กระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	อันดับ
1.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อ กระบวนการเรียนรู้เพียงไร	3.46	0.94	ปานกลาง	1
2.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่ง ท่องเที่ยวเพียงไร	3.40	0.98	ปานกลาง	3
3.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้บริหารจัดการโดยเน้นการ เพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจเพื่อสร้างความ ตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยวและ ประชาชนในท้องถิ่นเพียงไร	3.42	0.99	ปานกลาง	2
ภาพรวม	3.43	0.98	ปานกลาง	

จากตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านกิจกรรม/กระบวนการ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการศึกษา เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการโดยเน้นการเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.43 (S.D. = 0.98)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.46 (S.D. = 0.94) รองลงมาคือ การบริหารจัดการโดยเน้นการเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น

ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.42 (S.D.=0.99) และน้อยที่สุดมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D.=0.98)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วม

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	อันดับ
1.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่นในทุกขั้นตอนของกระบวนการของการจัดการมากน้อยเพียงไร	3.41	1.00	ปานกลาง	3
2.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้บริหารจัดการโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนเพียงไร	3.49	0.96	ปานกลาง	1
3.ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงผลตอบแทนเพื่อกลับมาสู่การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพียงไร	3.44	0.96	ปานกลาง	2
ภาพรวม	3.45	0.98	ปานกลาง	

จากตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับบริหารจัดการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่นในทุกขั้นตอนของกระบวนการของการจัดการ บริหารจัดการโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และบริหารจัดการโดยคำนึงถึงผลตอบแทนเพื่อกลับมาสู่การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.45 (S.D. =0.98)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านการมีส่วนร่วม พบว่าอำเภอองครักษ์ ได้บริหารจัดการโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.49 (S.D.= 0.96) รองลงมาคือ ได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงผลตอบแทนเพื่อกลับมาสู่การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.44 (S.D.= 0.96) และน้อยที่สุดคือได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่นในทุกชั้นตอนของกระบวนการของการจัดการน้อย ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.41 (S.D.=1.00)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร จำแนกรายด้านและภาพรวม

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	อันดับ
ด้านพื้นที่	3.40	0.88	ปานกลาง	3
ด้านการจัดการ	3.43	0.89	ปานกลาง	2
ด้านกิจกรรม/กระบวนการ	3.43	0.89	ปานกลาง	2
ด้านการมีส่วนร่วม	3.44	0.88	ปานกลาง	1
ภาพรวม	3.42	0.83	ปานกลาง	

จากตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.42 (S.D.=0.83)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนมีระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วม เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.44 (S.D.=0.88) รองลงมาคือด้านการจัดการและด้านกิจกรรม/กระบวนการ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.43 (S.D.=0.89) และที่น้อยที่สุดคือด้านพื้นที่ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D.=0.88)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานกับตัวแปรต่างๆ

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามเพศและระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอทองหล่อ จังหวัดพัทลุง

เพศ	ระดับความคิดเห็น				χ^2	df	sig.
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม			
ชาย	26 (14.50%)	93 (52.00%)	60 (33.50%)	179 (100.00%)	4.85	2	0.08
หญิง	29 (12.80%)	97 (42.90%)	100 (44.20%)	226 (100.00%)			
รวม	55 (13.60%)	190 (46.90%)	160 (39.50%)	405 (100.00%)			

จากตารางที่ 9 การเปรียบเทียบร้อยละของระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามเพศ พบว่า ในกลุ่มประชาชนเพศหญิง ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 44.20 รองลงมาคือมีระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.90 ส่วนกลุ่มประชาชนเพศชาย ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีระดับความคิดเห็นในการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.00 รองลงมาคือ มีระดับมาก ความคิดเห็นในการจัดการ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 33.50

และเมื่อทดสอบค่า χ^2 พบว่ามีค่าเท่ากับ 4.85 และมีค่า Sig. เท่ากับ 0.08 ซึ่งมากกว่า 0.05 นั่นคือ เพศของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามอายุและระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

อายุ	ระดับความคิดเห็น				χ^2	df	sig.
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม			
น้อยกว่า 21 ปี	2 (33.30%)	4 (66.70%)	0 (0%)	6 (100%)	10.13	8	0.25
21 - 25 ปี	14 (10.40%)	69 (51.50%)	51 (38.10%)	134 (100%)			
26 - 30 ปี	15 (13.30%)	55 (48.70%)	43 (38.10%)	113 (100%)			
31 - 35 ปี	14 (19.20%)	29 (39.70%)	30 (41.10%)	73 (100%)			
36 ปีขึ้นไป	10 (12.70%)	33 (41.80%)	30 (45.60%)	79 (100%)			
รวม	55 (13.60%)	190 (46.90%)	160 (39.50%)	405 (100%)			

จาดตารางที่ 10 เมื่อเปรียบเทียบร้อยละของระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอายุ พบว่าในกลุ่มประชาชนที่มีอายุ น้อยกว่า 21 ปี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 66.70 รองลงมาคือระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 33.30 กลุ่มประชาชนที่มีอายุ 21-25 ปี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.50 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 38.10 กลุ่มประชาชนที่มีอายุ ระหว่าง 26-30 ปี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.70 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 38.10 กลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 31-35 ปี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 41.10 รองลงมาคือระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.70 ส่วนกลุ่มประชาชนที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.80 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 45.60

และเมื่อทดสอบค่า χ^2 พบว่ามีค่าเท่ากับ 10.13 และมีค่า Sig. เท่ากับ 0.25 ซึ่ง มากกว่า 0.05 นั่นคือ อายุของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามสถานภาพและระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

สถานภาพสมรส	ระดับความคิดเห็น				χ^2	df	sig.
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม			
โสด	14 (11.00%)	58 (45.70%)	55 (43.30%)	127 (100.00%)	4.46	8	0.81
สมรส	38 (14.30%)	125 (47.20%)	102 (38.50%)	265 (100.00%)			
หม้าย/หย่า/ แยกกัน อยู่	3 (23.10%)	7 (53.80%)	3 (23.10%)	13 (100.00%)			
รวม	55 (13.60%)	190 (46.90%)	160 (39.50%)	405 (100.00%)			

จากตารางที่ 11 เมื่อเปรียบเทียบร้อยละของระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่าในกลุ่มประชาชน (โสด) ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.70 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.30 กลุ่มประชาชนที่ (สมรส) ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.20 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 38.50 และกลุ่มประชาชนที่ (หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่) ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.80 รองลงมาคือระดับมากและน้อยเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 23.10

และเมื่อทดสอบค่า χ^2 พบว่ามีค่าเท่ากับ 4.46 และมีค่า Sig. เท่ากับ 0.81 ซึ่ง มากกว่า 0.05 นั่นคือ สถานภาพสมรสของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามระดับการศึกษาและระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

ระดับการศึกษา	ระดับความคิดเห็น				χ^2	df	sig.
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	12 (15.40%)	34 (43.60%)	32 (41.10%)	78 (100%)	4.46	8	0.81
มัธยมศึกษา/ปวช.	32 (14.40%)	105 (47.30%)	85 (38.30%)	222 (100%)			
อนุปริญญา/ปวส.	7 (8.60%)	39 (48.10%)	35 (43.20%)	81 (100%)			
ปริญญาตรี	2 (13.30%)	3 (33.30%)	4 (44.40%)	9 (100%)			
สูงกว่าปริญญาตรี	2 (13.30%)	9 (60.00%)	4 (26.70%)	15 (100%)			
รวม	55 (13.60%)	190 (46.90%)	160 (39.50%)	405 (100%)			

จากตารางที่ 12 เมื่อเปรียบเทียบร้อยละ ของระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าในกลุ่มประชาชนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.60 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 41.10 กลุ่มประชาชนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.30 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 38.30 กลุ่มประชาชนที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.10 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.2 ประชาชนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 44.40 รองลงมาคือระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.30 ประชาชนที่จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 26.70

และเมื่อทดสอบค่า χ^2 พบว่ามีค่าเท่ากับ 4.46 และมีค่า Sig. เท่ากับ 0.81 ซึ่ง มากกว่า 0.05 นั่นคือ ระดับการศึกษาของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามอาชีพและระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพัทลุง

อาชีพ	ระดับความคิดเห็น				χ^2	df	sig.
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม			
เกษตรกรรวม	12 (13.20%)	47 (51.60%)	32 (35.20%)	91 (100%)	15.66	8	0.04*
รับจ้าง	20 (14.50%)	65 (47.10%)	53 (38.40%)	138 (100%)			
ธุรกิจส่วนตัว/ ค้าขาย	8 (10.10%)	45 (57.10%)	26 (32.90%)	79 (100%)			
รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	9 (18.80%)	11 (22.90%)	28 (58.30%)	48 (100%)			
อื่น ๆ	6 (12.20%)	22 (44.90%)	21 (42.90%)	49 (100%)			
รวม	55 (13.60%)	190 (46.90%)	160 (39.50%)	405 (100%)			

*p < .05

จากตารางที่ 13 เมื่อเปรียบเทียบร้อยละ ของระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอาชีพ พบว่าในกลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรวม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.60 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.20 กลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.10 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 38.40 กลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 57.10 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 32.90 ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่มีความ

คิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 58.30 รองลงมาคือระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 22.90 และประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.90 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 42.90

และเมื่อทดสอบค่า χ^2 พบว่ามีค่าเท่ากับ 15.66 และมีค่า Sig. เท่ากับ 0.04 ซึ่ง น้อยกว่า 0.05 นั่นคือ อาชีพของประชาชนมีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของประชาชน จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนและระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอเมืองงขลา จังหวัดพัทลุง

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	ระดับความคิดเห็น				χ^2	df	sig.
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม			
ไม่เกิน 5 ปี	13 (14.00%)	42 (45.20%)	38 (40.90%)	93 (100.00%)	7.96	6	0.240
6-10 ปี	10 (14.90%)	33 (49.30%)	24 (35.80%)	67 (100.00%)			
11-15 ปี	17 (13.80%)	67 (54.50%)	39 (31.70%)	123 (100.00%)			
มากกว่า 15 ปี	15 (12.30%)	48 (39.30%)	59 (48.40%)	122 (100.00%)			
รวม	55 (13.60%)	190 (46.90%)	160 (39.50%)	405 (100.00%)			

ตารางที่ 14 เมื่อเปรียบเทียบร้อยละ ของระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่าในกลุ่มประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่เกิน 5 ปี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.20 รองลงมาคือระดับมาก เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 40.90 กลุ่มประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ระหว่าง 6-10 ปี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 49.30 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.80กลุ่ม

ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ระหว่าง 11- 15 ปี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.50 รองลงมาคือระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 31.70 และประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.40 รองลงมาคือระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.30

และเมื่อทดสอบค่า χ^2 พบว่ามีค่าเท่ากับ 7.96 และมีค่า Sig. 0.240 ซึ่ง มากกว่า 0.05 นั่นคือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของประชาชนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 15 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ข้อมูลส่วนบุคคล	ผลการทดสอบสมมติฐาน
เพศ	ปฏิเสธสมมติฐาน
อายุ	ปฏิเสธสมมติฐาน
สถานภาพสมรส	ปฏิเสธสมมติฐาน
การศึกษา	ปฏิเสธสมมติฐาน
อาชีพ	ยอมรับสมมติฐาน
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	ปฏิเสธสมมติฐาน

จากตารางที่ 15 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร พบว่าอาชีพมีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร แต่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 16 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการฟื้นฟูระบบนิเวศผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลาย	19
2. ควรเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	12
3. ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิม	7
4. ให้ประชาชนมีภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สืบสานวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ไปสู่คนรุ่นต่อไป	5

จากตารางที่ 16 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร เรียงลำดับความถี่สูงสุด 4 อันดับ ดังนี้

- 1) ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการฟื้นฟูระบบนิเวศผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลาย
- 2) ควรเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิม
- 4) ให้ประชาชนมีภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สืบสานวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ไปสู่คนรุ่นต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับตัวแปรด้าน เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะที่อาศัยอยู่ในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาประชาชนที่อาศัยในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร จำนวน 405 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและในบทนี้ประกอบด้วย รายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.80 มีอายุระหว่าง 21 - 25 ปี มากที่สุด ร้อยละ 33.10 รองลงมาคืออายุ 26-30 ปี ร้อยละ 27.90 อายุระหว่างอายุตั้งแต่ 36 ปีขึ้นไป ร้อยละ 19.50 และ อายุ 31-35 ปี ร้อยละ 18.00 น้อยที่สุดร้อยละ 1.50 สถานภาพสมรส โดยมีการสมรส(คู่) มากที่สุดร้อยละ 65.40 โสด ร้อยละ 31.40 และหม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ น้อยที่สุด ร้อยละ 3.20 การศึกษาโดยจบการศึกษา มัธยมศึกษา/ปวช. มากที่สุดร้อยละ 54.80 และจบปริญญาตรี น้อยที่สุด ร้อยละ 2.20 ด้านอาชีพ ส่วนมากมีอาชีพ รับจ้างทั่วไป มากที่สุด ร้อยละ 34.10 และอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจน้อยที่สุดร้อยละ 11.90 ส่วนการอยู่อาศัย ส่วนมากอาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 - 15 ปี ร้อยละ 30.40 และอาศัยไม่เกิน 6-10 ปี น้อยที่สุด ร้อยละ 16.50

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

ด้านพื้นที่

ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านพื้นที่ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และส่งเสริมแหล่งวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. =0.98)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านพื้นที่ พบว่าอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร มีการจัดการท่องเที่ยวโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.42 (S.D. =1.02) รองลงมาการส่งเสริมแหล่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. =0.95) และน้อยที่สุดมีการส่งเสริมแหล่งวัฒนธรรมทางส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.39 (S.D. =0.95)

ด้านการจัดการ

ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านการจัดการ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับการจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทิศทางการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ ทิศทางการจัดการโดยคำนึงถึงพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. =0.98)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านการจัดการ พบว่าอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร มีทิศทางการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.46 (S.D.=1.03) รองลงมาคือมีทิศทางการจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.39 (S.D. =0.95) และน้อยที่สุดมีการจัดการที่มีทิศทางการจัดการโดยคำนึงถึงพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.36 (S.D. =0.93)

ด้านกิจกรรม/กระบวนการ

ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านกิจกรรม/กระบวนการ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ โดยเน้นการเพิ่มพูน

ความรู้ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.43 (S.D. =0.98)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.46 (S.D.= 0.94) รองลงมาคือ การบริหารจัดการโดยเน้นการเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.42 (S.D. =0.99) และน้อยที่สุดมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. =0.98)

ด้านการมีส่วนร่วม

ความคิดเห็นของประชาชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่นในทุกขั้นตอนของกระบวนการของการจัดการ บริหารจัดการโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และบริหารจัดการโดยคำนึงถึงผลตอบแทนเพื่อกลับมาสู่การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.45 (S.D. =0.98)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านการมีส่วนร่วม พบว่าอำเภอองครักษ์ ได้บริหารจัดการโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.49 (S.D.= 0.96) รองลงมาคือ ได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงผลตอบแทนเพื่อกลับมาสู่การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.44 (S.D.= 0.96) และน้อยที่สุดคือได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่นในทุกขั้นตอนของกระบวนการของการจัดการน้อย ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.41 (S.D.=1.00)

ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.42 (S.D. =0.83)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนมีระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่อำเภอองครักษ์ ด้านการมีส่วนร่วม เป็นอันดับ 1 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.44 (S.D. =0.88) รองลงมาคือด้านการจัดการและด้านกิจกรรม/กระบวนการ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.43 (S.D.=0.89) ส่วนน้อยที่สุดคือด้านพื้นที่ ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. =0.88)

ส่วนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

อาชีพมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครา จังหวัดพัทลุง แต่ข้อมูลส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอองครา จังหวัดพัทลุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิปรายผล

การอภิปรายผลผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ตามลำดับ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครา จังหวัดพัทลุง

ด้านพื้นที่

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอองคราจังหวัดพัทลุง มีการจัดการท่องเที่ยวโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ มีส่งเสริมแหล่งวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของประชาชนในพื้นที่อำเภอองครา กับคำขวัญที่ว่า เอกลักษณ์เขาเลือดแล่น แคนสนธยา หมู่ถ้ำงามตา ชาวประชาไม่ใฝ่หายาสพดิด รวมทั้งเป็นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยว เช่น น้ำตกไพรวัลย์ น้ำตกหนานสูง น้ำตกมโนราห์ และน้ำตกนกกร้า โดยเฉพาะตำบลคลองเจติม และตำบลคลองทรายขาว มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น น้ำตกไพรวัลย์ น้ำตกมโนราห์ ทะเลหมอก เขาเจ็ดยอด น้ำตกนกกร้า น้ำตกวังตอ น้ำตกหนานสูง การท่องเที่ยวแบบที่ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชุมชน ชื่นชมวิถีชาวบ้าน ที่นี้มีบริการโฮมสเตย์ ซึ่งจะได้สัมผัสกับชาวบ้านที่ล้วนแต่มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะขึ้นขอรับการท่องเที่ยวแบบไหนที่นี้ก็มีทุกอย่างที่ต้องการ นอกจากแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวถึงมาแล้วนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้รักการผจญภัย ไม่ว่าจะเป็นการ เดินป่าศึกษาธรรมชาติที่เขาเจ็ดยอด หรือว่าขึ้นขอรับการเที่ยวถ้ำที่นี้ก็มี ถ้ำลูกยา ถ้ำซี ถ้ำปลา ที่ยังคงความงดงามและเป็นธรรมชาติ ทำให้อำเภอองครา เป็นลักษณะเด่นและขึ้นในด้านการศึกษา การท่องเที่ยว ประเพณี และวัฒนธรรม

ด้านการจัดการ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอองครา จังหวัดพัทลุง มีทิศทางการจัดการโดยคำนึงถึงการพัฒนารท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตและกว้างขวาง มีทิศทางการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ และการจัดการที่มี

ความรับผิดชอบโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยภาครัฐและเอกชน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หอการค้าจังหวัดพัทลุง สมาคมสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง บริษัท โตโยต้า พัทลุง, บริษัท ฮอนด้า พัทลุง, บริษัท อีซูซุ หาดใหญ่, องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง เทศบาลตำบลคลองเฉลิม เทศบาลตำบลคลองทรายขาว ได้สนับสนุนโครงการ “แรลลี่มหัศจรรย์ลุ่มน้ำทะเลสาบ (ป่า-เขา-นา-เล)” ทั้งในจังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง ระหว่างวันที่ 5-6 มิถุนายน 2553 ที่ผ่านมา เพื่อส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เพื่อสร้างสายใย ความรักความอบอุ่นภายในสังคม ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และภาคธุรกิจบริการ

ด้านการมีส่วนร่วม

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงผลตอบแทนเพื่อกลับมาสู่การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้บริหารจัดการโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่นในทุกขั้นตอนของกระบวนการของการจัดการ ประชาชนมองเห็นความสำคัญในการพัฒนา และมีภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย มีกลยุทธ์ด้านการจัดจำแนก ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการขาย ชมรม สมาคม กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ชมรมพ่อค้า กลุ่มแม่บ้าน ชมรมอนุรักษ์สัตว์น้ำ ชมรมรักบ้านเกิด ทำให้มีสินค้าพื้นเมือง ของชำร่วย ของที่ระลึก ส่งเสริมอาชีพในชุมชน การพัฒนาตลาดนัดชุมชน สร้างงานและรายได้ให้แก่ประชาชน โดยการมีส่วนร่วมและสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ

ด้านกิจกรรม/กระบวนการ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ได้บริหารจัดการโดยเน้นการเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจเพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยภาครัฐและเอกชนผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลาย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

ปัจจัยด้านสถานภาพสมรรถระดับการศึกษา

สถานภาพสมรรถและระดับการศึกษาของประชาชนมีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของจักรกฤษณ์ เรืองเวช (2550, บทคัดย่อ) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จังหวัดชลบุรี) ที่พบว่า 1. นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จังหวัดชลบุรี) ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 21-30 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด และมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อน/สัมผัสธรรมชาติ 2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จังหวัดชลบุรี) จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวและความรู้พื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จังหวัดชลบุรี) พบว่า ไม่แตกต่างกันตามระดับการศึกษาและสถานภาพสมรส

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอกลงหวา จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

เชิงนโยบาย

ดำเนินการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ส่วนราชการควรกำหนดนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่อำเภอกลงหวา จังหวัดพัทลุง โดยให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือ ประสานงานในเรื่องการให้ข้อมูล การประชาสัมพันธ์ และข่าวสารที่เชื่อถือได้ และเป็นปัจจุบัน

เชิงปฏิบัติ

1. ส่วนราชการควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่อำเภอกลงหวา จังหวัดพัทลุง และทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่และประชาชนทั่วไปอย่างต่อเนื่อง ให้ประชาชนได้รับทราบแนวทางในการขอความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของอำเภอกลงหวา จังหวัดพัทลุง ดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลที่ได้จากการวิจัยในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นผลวิจัยด้านความคิดเห็นของประชาชน ผลการทดสอบสมมติฐานซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ให้การดำเนินงานด้านการจัดการท่องเที่ยว ๆ สอดรับกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ต่อไป อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นภาคธุรกิจ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

เชิงวิชาการ

1. ในการศึกษาเรื่องกฎหมาย ระเบียบฯ และแนวทางในการปฏิบัติ ไม่ค่อยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอธิบาย และสนับสนุนผลการวิจัย จะทำให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาปัญหา อุปสรรค และสาเหตุที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร
3. ควรจะทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ ในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการตรวจสอบการดำเนินงาน ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้คำตอบเพิ่มเติมในประเด็นที่การศึกษาในเชิงปริมาณไม่สามารถทำได้
4. ควรทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร และควรวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้รายละเอียดครอบคลุมให้มากยิ่งขึ้น
5. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป เจาะปัญหาที่ผู้ทำวิจัยมาแล้ว มาศึกษาว่าจากปัญหาดังกล่าวของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร โดยมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวหรือไม่อย่างไร และปัญหาที่ถูกแก้ไขแล้วมีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร อีกหรือไม่ควรมีการประเมินผลเป็นระยะด้วย และควรใช้แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อจะได้ทราบปัญหา และข้อเสนอแนะอื่นๆ ให้มากขึ้น
6. เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่มีความชัดเจนในเชิงการบริหารจัดการยิ่งขึ้น ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอำเภออื่นๆ ด้วย

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). *อนุสาร.อ.ส.ท.* กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ฉบับแนะนำ จังหวัดพัทลุง. (2532). *อนุสาร.อ.ส.ท.* กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กรมศิลปากร. (2541). *สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการระดับชาติ เรื่องเงาะไว้*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- เกสรารักชาติ. (2549). *องค์กรแห่งการตื่นรู้*. กรุงเทพฯ: เนชั่นมัลติมีเดีย กรุ๊ป.
- เกสริน มณีสุน และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์. (2546). *ชาโกลชนกลุ่มน้อยภาคใต้ของไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์จังหวัดระนอง. (2552). เข้าถึงได้จาก <http://withaya.is.in.th/?md=content&a-showid=12>.
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์จังหวัดกระบี่. (2552). เข้าถึงได้จาก <http://www.go2krabi.com/ccotouim.html>.
- ข้อมูลจังหวัดพัทลุง. (2010). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.phatthlung.go.th/district_list.php.
- ขนิษฐา พอนอ่วม, สาทิศ สุขผ่องศรี. (2543). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. เข้าถึงได้จาก <http://hdl.handle.net/123456789/1223>.
- คณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2544). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์*. ม.ป.ท.
- คณะกรรมการมูลนิธิ สายสกุล สุลต่าน สุลัยมาน. (2541). *หลากหลาย เรื่องราวอันเกี่ยวเนื่อง สุลต่าน สุลัยมาน*. กรุงเทพฯ: นิตชาพัลลิตชิ่ง.
- คำนำฉนวน นวลสนอง. (2540). *ประเพณีท้องถิ่นชาวไทยมุสลิมในจังหวัดพัทลุง*. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- จารุวรรณ ประดา. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล วัฒนธรรมองค์การลักษณะ
สร้างสรรค์ ความพร้อมขององค์การกับความยึดมั่นผูกพันขององค์การ ตามการรับรู้ของ
พยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลจิตเวช. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหาร ศึกษาศาสตร์ สาขา การบริหาร
การพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- จุกา เทียนไทย. (2550). *การจัดการมุมมองนักบริหาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.*
- จักรกฤษณ์ เรืองเวช. (2550). *พฤติกรรมการทำงานของนักท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและ
อนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี. วารสารการศึกษาศาสตร์และการ
พัฒนาสังคม. 3(1). หน้า 67-80.*
- จังหวัดพัทลุง. (ม.ป.ป.). *เส้นทางใหม่ของผู้รักธรรมชาติ. แหล่งท่องเที่ยวภาคใต้. กรุงเทพฯ:
สุนทราสน.*
- ชินวาท์ สุนทรสิมะ. (2535). *หลักและวิธีการทำวิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.*
- เชาวลิต สิทธิฤทธิ์ และคณะ. (2545). *รายงานวิจัย การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม
ในตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช. สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย (สกว.).*
- ศุลยวัตร พาณิชเจริญ. (2536). *การกล่อมเกลாதองศาในการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- ทองใบ สุดจารี. (2545). *ทฤษฎีองค์การ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). อุบลราชธานี: คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.*
- ธรรมรงค์ อุทัยรังสี. (2542). *ปากพะยูนท้องถิ่นของเรา.เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิง
ปฏิบัติการ โครงการเสริมสร้างศักยภาพขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม.
องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหมาก.อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- นิตยสารที่యాทำไทย. *แนะนำจังหวัดพัทลุง. (2537). พัทลุงในวันนี้. กรุงเทพฯ:
อภิวัฒน์อุตสาหกรรมบรรจุกภัณฑ์.*
- เนาวรัตน์ พลายน้อย. (2527). *ประชากรศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.
วารสารประชากรศึกษา. 10 (2).*
- บรรยายสรุปอำเภอปากพะยูน. *จังหวัดพัทลุง. (2548). โครงการจังหวัด/อำเภอพบสื่อมวลชน.
เอกสารเขียนเล่ม.*
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2542). *สถิติวิจัย 1. กรุงเทพฯ: พี.เอ็น.การพิมพ์.*
- บัณฑิตวิทยาลัย. (2552). *คู่มือการทำวิทยานิพนธ์. ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.*

- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. (2546). *สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- พระภิกษุ ศรีสวัสดิ์. (2550). *กลไกและศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด*.
วันที่สืบค้น 31 สิงหาคม 2553. เข้าถึงได้จาก <http://chonlinet.lib.buu.ac.th/opac/servlet/>.
- ไพบุลย์ ดวงจันทร์. (2523). *ซาไกแห่งขุนเขาและสมุนไพร*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์.
- พัทลุง. (2010). เข้าถึงได้จาก <http://niwatbkk.tripod.com/hometown.htm>.
- ประคอง กรณสุตร. (2538). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประวัติศาสตร์เมืองพัทลุง. (2552). เข้าถึงได้จาก <http://www.phatthalung.go.th/history.php>.
- พระภิกษุ ศรีสวัสดิ์. (2550). *กลไกและศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้างกิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด*.
เข้าถึงได้จาก <http://chonlinet.lib.buu.ac.th/opac/servlet/>.
- พสุ เดชะรินทร์. (2549). *องค์กรอัจฉริยะ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.e-apic.com/article/Seven.htm>.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544). (2540). กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2544-2549). (2544). กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554). (2550). กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- มัทมาพ สุวรรณเรือง. (2536). *ประสิทธิผลของการนำนโยบายป้องกันปราบปรามเลือกตั้งของ
โครงการ ท.ม.ก. ไปปฏิบัติ*. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- รวมพลคนรักกลุ่มแม่น้ำทะเลสาบ. (2551). *อาหารการกินแห่งลุ่มทะเลสาบ.รายการอาหารที่ไม่ใช่แค่
เพียงการกิน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- วิษชุดา ให้เจริญ. (2543). *การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ
วิถีชีวิตชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา*. เข้าถึงได้จาก
http://www.culture.go.th/research/south/44_4.html.
- วิจารณ์ พานิช. (2550). *วิถีแห่งองค์กรอัจฉริยะ. จุลสารอุตสาหกรรมสัมพันธ์*. 73, หน้า 2-3.

- วีระศักดิ์ อนันตมงคล. (2544). รายงานวิจัย เสริมสร้างความเข้มแข็งประชาคมตำบล เพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วรรณิ์ เจียมทวีวิบูลย์. (2539). การศึกษาทดลองปฏิบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขเขตเทศบาลเมืองนนทบุรี เกี่ยวกับการแยกมูลฝอยของครัวเรือนที่นำกลับมาใช้ประโยชน์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และคณะ. (2550). รายงานวิจัย การศึกษาคุณภาพการบริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ของภาคตะวันออก : การพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประกอบธุรกิจด้านท่องเที่ยว. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภชัย เพียงเจริญ. (2538). วัฒนธรรมของชาวประมงที่ปรากฏในอาชีพประมง: ศึกษากรณีตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง. (2531). รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์และโบราณคดีพัทลุง พ.ศ. 2528. พัทลุง: ห.จ.ก. โรงพิมพ์พัทลุง.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2548). หนังสือสูง,ฐานที่มั่นสุดท้ายทางวัฒนธรรมของภาคใต้. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สนใจ ราชวัฒน์กุล. (2548). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองพัทลุง. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมปอง เทพสุริวงศ์. (2545). อำเภอปากพะยูน. หนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต ป.5. เอกสารเขียนเล่ม.
- สมยศ นาเวียง. (2543). การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพมหานคร.
- สมาคมชาวจังหวัดพัทลุง จังหวัดนนทบุรี. (2542). การประชุมเสวนาเพื่อบ้านเกิด. วิทยาลัยศึนการพัฒนารัฐพัทลุง พ.ศ. 2542. เอกสารเขียนเล่ม.
- สมาคมชาวพัทลุงในจังหวัดสงขลา ที่ระลึกรงานมิตรเมืองลุง ครั้งที่ 26. (2546). เมืองหนังโนรา. ม.ป.ท.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค. (2546). *ตามรอยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้. กระบวนกาข้ามเคลื่อนทางปัญญา. พ.ศ.2543-2546*. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.
- สุจิตรา บุญขรัตน์พันธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- สุรพงษ์ มาลี. (2550). วัฒนธรรมแห่งการเป็นองค์กรแห่งการตื่นรู้: แนวทางใหม่ในการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล. *วารสารข่าวราชการ*, 4, หน้า 40-45.
- สด วิมูลานุสาสน์. (2552). เงาะป่าซาไก. เข้าถึงได้จาก <http://www.muanglung.com/sod.html> page 1 of 2 .
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2544). *การศึกษานเชิงคุณภาพ: เทคนิคการวิจัยภาคสนาม*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง. (ม.ป.ป.). *จังหวัดพัทลุง, ค้นหาความงดงามดินแดนแห่งศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ. อังก่อปากพะยูน*. ม.ป.ท.
- สำนักงานจังหวัดพัทลุง. (2552). *จังหวัดพัทลุง, ประวัติความเป็นมาของจังหวัดพัทลุง, การท่องเที่ยว*. พัทลุง: โรงพิมพ์ดีพร้อมพัทลุง.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2549). *วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง*. พัทลุง: สำนักพิมพ์ไพบู.
- โสภณ วัฒนมงคล. (2549). *การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษากรณีหาดสอกรมสรรพาวุธทหารเรือ จังหวัดชลบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง. (ม.ป.ป.). *คู่มือการท่องเที่ยวและการเรียนรู้พัทลุง ความงดงามที่ซ่อนเร้นอยู่ในดวงตา*. พัทลุง: สำนักพิมพ์ไพบู.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง. (ม.ป.ป.). *คู่มือท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง, เส้นทางเมืองพัทลุง*. พัทลุง: สำนักพิมพ์ไพบู.
- อริวิศ วงแหวน. (2545). *การวางผังภูมิศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของเกาะหมาก จังหวัดพัทลุง*. ปรินญาณิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต(ภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- อดุลย์ วิริยเวชกุล, ปรีชา อุปโยคิน, ประสิทธิ์ ลีระพันธ์ (บรรณาธิการ). (2541). *คู่มือวิทยานิพนธ์*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม. (2543). เอกสารคำสอนนิหาระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.
(เอกสารอัดสำเนา).
- อนงค์ เขาวนงกิจ. (2550). เวะป่า-ซาไก ซนป่าที่กำลังสูญหาย. พัทลุง: โรงพิมพ์เมืองพัทลุง.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก

Burapha University

แบบสอบถามที่.....

แบบสอบถาม

เรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร

คำชี้แจง

กระผมนายสุพัฒน์ ชาตรี นิสิตปริญญาโทหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ศูนย์การศึกษาภาคใต้ จังหวัดพิจิตร ทำศึกษาปัญหาพิเศษด้านบริหาร เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร โดยมีอาจารย์ ดร.สมชาย ปัญญาเจริญ เป็นที่ปรึกษา

การเข้าร่วมวิจัยจะเป็นไปด้วยความสมัครใจของท่าน ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้จะถูกปกปิดเป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม โดยไม่มีผลเสียหายหรือผลกระทบต่อท่านโดยเด็ดขาด จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งจะเป็นอย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

แบบสอบถามทั้งหมดประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของท่าน จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน

พื้นที่อำเภอองครักษ์ ใน 4 ด้าน จำนวน 12 ข้อ แยกเป็น

1. ด้านพื้นที่	จำนวน 3 ข้อ
2. ด้านการจัดการ	จำนวน 3 ข้อ
3. ด้านกิจกรรม/กระบวนการ	จำนวน 3 ข้อ
4. ด้านการมีส่วนร่วม	จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของท่าน

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ( ) หน้าข้อความที่เป็นจริง และเติมคำในช่องว่างที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด (กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ)

1. เพศ

- ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

2. อายุ

- ( ) 1. น้อยกว่า 21 ปี ( ) 2. ตั้งแต่ 21 – 25 ปี
 ( ) 3. 26 – 30 ปี ( ) 4. 31 – 35 ปี
 ( ) 5. 36 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส

- ( ) 1. โสด ( ) 2. สมรส ( ) 3. หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่

4. การศึกษา

- ( ) 1. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ( ) 2. มัธยมศึกษา/ปวช.
 ( ) 3. อนุปริญญา/ปวส. ( ) 4. ปริญญาตรี
 ( ) 5. สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพ

- ( ) 1. เกษตรกร ( ) 2. รับจ้างทั่วไป
 ( ) 3. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ( ) 4. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 ( ) 5. อื่น ๆ

6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

- ( ) 1. ไม่เกิน 5 ปี ( ) 2. 6 – 10 ปี
 ( ) 3. 11 - 15 ปี ( ) 4. มากกว่า 15 ปี

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ อำเภอองครา

จังหวัดพัทลุง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับการจัดการ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
	ด้านพื้นที่					
1.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครา จังหวัดพัทลุง ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมากน้อยเพียงไร					
2.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครา จังหวัดพัทลุง ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมากน้อยเพียงไร					
3.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครา จังหวัดพัทลุง ส่งเสริมแหล่งวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเพียงไร					
	ด้านการจัดการ					
1.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครา จังหวัดพัทลุง การจัดการที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมเพียงไร					
2.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครา จังหวัดพัทลุง มีทิศทางจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษเพียงไร					

ข้อที่	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับการจัดการ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร มีทิศทางการจัดการโดยคำนึงถึงพัฒนาการการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตเพียงไร					
	ด้านกิจกรรม/กระบวนการ					
1.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้เพียงไร					
2.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเพียงไร					
3.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้บริหารจัดการโดยเน้นการเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจเพื่อสร้าง ความตระหนักและปลูกจิตสำนึกต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นเพียงไร					

ข้อที่	การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับการจัดการ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
	ด้านการมีส่วนร่วม					
1.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่นในทุกขั้นตอนของกระบวนการของการจัดการมากน้อยเพียงไร					
2.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้บริหารจัดการโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนเพียงไร					
3.	ในการจัดการท่องเที่ยวอำเภอองครักษ์ จังหวัดพิจิตร ได้บริหารจัดการโดยคำนึงถึงผลตอบแทนเพื่อกลับมาสู่การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพียงไร					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.1 ด้านพื้นที่.....

3.2 ด้านการจัดการ.....

3.3 ด้านกิจกรรม/กระบวนการ.....

3.4 ด้านการมีส่วนร่วม.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

3 2 7 4 2 3

ประวัติย่อของผู้เขียนปัญหาพิเศษ

ชื่อ-สกุล	นายสุพัฒน์ ชาตรี
วัน เดือน ปีเกิด	21 ธันวาคม พ.ศ.2521
สถานที่เกิด	จังหวัดพัทลุง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	208 หมู่ที่ 11 ตำบลโคกม่วง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	
พ.ศ.2547 - 2549	ผู้ช่วยดำเนินงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 พัทลุง พรรคประชาธิปัตย์
พ.ศ.2551 - ปัจจุบัน	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง เขต 3 อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
วุฒิการศึกษา	
พ.ศ.2550	ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาพัฒนาชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
พ.ศ.2553	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารทั่วไป) วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา